

Mali
Nomaden
en jihadisten
strijden samen

BUITENLAND 18-19

Hantavirus
Flashbacks
naar corona
lijken onterecht

IN HET NIEUWS 6-7

Libris Prijs
Bert Natter
wint met
totaalroman

IN HET NIEUWS 10-11

Festival
Deze 7 films uit
Cannes tipt onze
filmredactie

FILM C2-3

ANALYSE **POLITIEKE CRISIS VK**

De politieke kudde rond Starmer staat onrustig te trappelen

Binnen Labour trekken steeds meer fractieleden hun steun voor Starmer in, maar ze zijn het oneens over hoe het verder moet.

Annemarie Kas en Hanna Hosman

LONDEN/AMSTERDAM

„Het instinct van de kudde is sterk. Als de kudde in beweging komt, dan beweegt-ie.” Het is dezer dagen het vaakst aangehaalde citaat in het Londense Westminster, het politieke hart van het Verenigd Koninkrijk.

De kudde. Oud-premier Boris Johnson (Conservatieve Partij) kwam ermee in de toespraak over zijn aftreden, in juli 2022. En de crisis rond huidig premier Keir Starmer (Labour) deze week lijkt veel

op de omstandigheden waarin Johnson zich uiteindelijk gedwongen zag op te stappen.

Bij Boris Johnson zegde in 2022 een stoet aan staatssecretarissen en ministers uit zijn, vrij grote, regering hun vertrouwen in hem op. Het waren er wel veertig op één middag. Pas bij dat aantal werd Johnson duidelijk dat zijn positie onhoudbaar was geworden. De volgende ochtend kondigde hij zijn vertrek aan.

Is de kudde bij premier Starmer al op gang? „De kudde stampet en snuift, maar kwam nog niet in beweging op de schaal die Boris Johnson ten val bracht. Nog niet”, schreef nieuwsmedium *Politico* dinsdag. Maar dat kan elk moment veranderen.

Dinsdagmorgen spraken Starmer's belangrijkste ministers zich nog voor hem uit, na hun wekelijkse ministerraad. Ze probeerden uit te stralen dat ze overgingen tot de orde van de dag. „Het land verwacht van ons dat we doorgaan met besturen. Dat is wat ik doe, en wat wij als kabinet moeten doen”, had Starmer tegen hen gezegd. Hij

had ook vastgesteld dat er geen formeel proces voor een uitdaging van zijn leiderschap was begonnen. En dat hij dus aanblijft.

‘Put up or shut up’

Daarmee leek hij zijn concurrenten uit te dagen zo'n leiderschapsstrijd te beginnen. Eén van hen, minister van Volksgezondheid Wes Streeting, zat dinsdagochtend bij de kabinetsvergadering, maar zou niet de kans hebben gekregen om met Starmer over zijn positie te spreken. De Britse media vertaalden Starmer's woorden als „put up or shut up”. Daag me uit of houd je mond, zoals oud-premier John Major in 1995 zei toen hij zijn critici uitnodigde om het tegen hem op te nemen.

Volgens de regels van Labour komt er een leiderschapsstrijd als een concurrent 20 procent van de Labourfractie achter zich weet te krijgen, dat komt met het huidige aantal zetels neer op 81 handtekeningen. De teller van Lagerhuisleden die hun vertrouwen in Starmer opzegden, was dinsdagavond al gestegen tot tegen de negentig. Maar

dit waren allemaal publieke verklaringen tegen Starmer, geen steunbetuigingen voor één andere premierskandidaat.

Daar stakte het verzet, want de Labourfractie is verdeeld over hoe het verder zou moeten. Een deel van hen zou graag zien dat Wes Streeting premier wordt. Een ander deel wil burgemeester van Manchester Andy Burnham terughalen

Labour leed een historisch verlies bij de lokale en regionale verkiezingen vorige week

naar het Lagerhuis, wat meer tijd in beslag zou nemen. Maandag zei de premier dat hij een uitdaging van zijn leiderschap zou aannemen en zou vechten voor zijn positie.

Ongeveer honderd *backbenchers* lieten dinsdag een verklaring uitgaan waarin ze schreven dat Starmer moet aanblijven. De uitslag van de lokale en regionale verkiezingen vorige week was vernietigend, concludeerden ze, en het zal veel vragen om het vertrouwen van de Britse kiezers terug te winnen. „Daar moeten we ons op richten. Dit is geen tijd voor een leiderschapsstrijd.” Labour leed een historisch verlies bij die verkiezingen en haalde nog nooit zo weinig stemmen, in zowel Engeland als Wales.

De vergelijking met Boris Johnson moet Starmer zwaar vallen. Maar bij Johnson stapten die bewuste middag ook belangrijke ministers uit zijn kernkabinet op. Hij probeerde zelfs nog om zijn kabinet opnieuw samen te stellen, maar dat lukte niet meer. Uit Starmer's kabinet viel tot nu toe ‘alleen’ een handvol ministers en staatssecretarissen met kleinere portefeuilles hem publiekelijk af.

Woensdag houdt koning Charles zijn jaarlijkse troonrede in het Lagerhuis. De premier en zijn naaste ministers zullen de koning een gênante vertoning willen besparen en op zijn minst wachten met opstappen tot de speech voorbij is. Maar een kudde blijft een kudde. Als die op gang komt, is ze haast niet te stoppen.

Advertentie

GEERTJANJANSEN.NL
IN DE STIJL VAN...

ZA 16 & ZO 17 MEI
11.00 - 17.00 uur
KASTEEL BEVERWEERD

<p>REDACTIE redactie@nrc.nl nrc.nl/overons</p>	<p>ABONNEMENTSVRAGEN ga voor meer informatie naar nrc.nl/service</p>	<p>Deze uitgave komt voort uit Algemeen Handelsblad (1828) en Nieuwe Rotterdamse Courant (1844)</p>	<p>PRIJS €4,70 Jaargang 56 no. 188 BELGIË € 5,70</p>	
---	---	---	---	--

IN HET LAND
HET HORSTERWOLD
GEMMA VENHUIZEN

Op zweefvliegreportage, denkend aan olifanten

Wat mag jij toch leuke dingen doen voor de krant”, verzuchtte een collega toen ik vertelde dat ik op zweefvliegreportage ging in Flevoland. Een ander huiverde: „Krijg je dan geen hoogtevrees?” Pas toen viel het kwartje. „Nee, ik bedoelde zweefvliegen”, zei ik, terwijl ik knullig met mijn armen wapperde. „De insecten. We gaan ze vangen met een netje, gewoon tussen de struiken.”

Maar zelfs de fotograaf blijkt, als ik hem ontmoet op de parkeerplaats van het Horsterwold, nog snel zijn teleens voor een macro-lens te moeten verwisselen. „Ik vroeg me al af waar de landingsbaan was.” Samen met entomoloog John Smit van EIS Nederland gaan we op zoek naar de uiterst zeldzame zwarthaarmelkzweefvlieg, een soort die sinds 2012 uitgestorven werd gewaand in Nederland. Pas in 2024 dook hij hier, tussen het bloeiende fluitenkruid, ineens weer op. En dus hoopt Smit er nu een in zijn insectennet te vangen.

Dat Nederlanders bij de term 'zweefvliegen' sneller aan vliegtuigen denken dan aan bestuivende insecten verbaast hem al niet meer. „Het is tekenend voor de achteruitgang.” Ruim dertig jaar geleden, toen Smit als tiener meeging op zomerkampen van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, vingen ze sommige soorten nog met tientallen tegelijk. Maar nu gaan de zweefvliegen in aantal zo hard achteruit dat EIS samen met Natuurmonumenten een nieuwe landelijke telcampagne begonnen is.

En dus speuren we de bloemen van het Horsterwold af naar alles wat zweeft. Het is niet makkelijk om de soorten te herkennen: veel zweefvliegen doen aan mimicry, waarbij ze bijen of wespen nabootsen. Maar Smit weet precies bij welk individu hij moet toeslaan met zijn net. Aan zijn schouder bungelt een fototoestel. „Voor mij is dit ook een soort die ik al heel lang niet gezien heb.”

Zijn enthousiasme doet me denken aan dat van Steve Boyes, hoofdpersoon in de nieuwe Werner

Herzog-film *Ghost Elephants*. In het gezelschap van lokale spoorzoekers gaat de Zuid-Afrikaanse bioloog op zoek naar een mogelijk mythische olifantenkudde op de Angolese hoogvlakten, met buitenproportioneel grote olifanten. Al jaren is het de vurige wens van Boyes om de kudde te vinden. Een wensdroom zoals je vaker ziet bij bevlogen biologen: uit fascinatie voor een soort blijven ze dóórgaan.

Zo'n drijfveer kan heel motiveerend zijn, weet ook Smit. „Al kan het soms ontaarden in een regelrechte *peissing contest*, in de trant van: mijn lijstje met gescordeerde soorten is langer dan het jouwe.

Een wensdroom van bevlogen biologen: uit fascinatie voor een soort blijven ze dóórgaan

Zulke fanatieke twitchers, die stad en land afreizen om zeldzame soorten te spotten, kom je niet alleen tegen bij vogelaars maar ook bij insectenliefhebbers. Als in één boom een bedreigde zweefvliegsoort is ontdekt, zoals de grote fopblaaskop, wordt dat vaak in een mum van tijd door tientallen mensen doorgegeven op observatiewebsite waarneming.nl.”

Zelf heeft hij er zich allang bij neergelegd dat 'wenssoorten' zich niet altijd laten zien. „Schrijvend genoeg illustreert dit de omvang van de biodiversiteitscrisis, omdat zoveel soorten zo zeldzaam zijn geworden.” Boyes gaat in *Ghost Elephants* nog een stap verder door zich hardop af te vragen of zijn droom niet beter een droom kan blijven. Want kan de werkelijkheid wel tippen aan de fantasie? In een wereld vol doemdenkers brengt juist wensdenken hoop.

Of onze eigen queeste naar de zwarthaarmelkzweefvlieg succesvol afloopt leest u binnenkort op de wetenschapspagina's van NRC. Tot die tijd laat ik u nog even zweven tussen hoop en vrees.

Gemma Venhuizen is biologieredacteur en doet elke woensdag verslag.

SCHOOLPRESTATIES

Nederlandse 5-jarigen scoren matig in internationale studie

Kleuters in Nederland blijven achter op het gebied van vaardigheden die leren mogelijk maken, blijkt uit internationaal onderzoek in acht landen.

Iris Verhulsdonk

AMSTERDAM

Nederlandse kleuters scoren minder dan gemiddeld op belangrijke vaardigheden die nodig zijn om te leren. Dat blijkt uit de International Early Learning and Child Wellbeing Study (IELS), een internationaal vergelijkend onderzoek naar de kennis en vaardigheden van vijfjarigen. Het gaat bijvoorbeeld om het omgaan met cijfers en het vermogen om informatie te verwerken en onthouden. Volgens de onderzoekers zijn de scores in deze leeftijdsfase een belangrijke indicator voor schoolprestaties en welbevinden in de toekomst.

Het IELS is een internationaal vergelijkend onderzoek naar de kernvaardigheden van vijfjarigen. Het is een initiatief van de OESO, de groep van rijke industrielanden. Behalve Nederland deden dit jaar ook Azerbeidzjan, België (Vlaanderen), Brazilië, Engeland, Malta, de Verenigde Arabische Emiraten en Zuid-Korea mee.

Ruim 2.800 vijfjarigen deden in Nederland mee aan het onderzoek, dat werd uitgevoerd door het onderwijsonderzoekscentrum KBA Nijmegen met geld van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De vaardigheden van de vijfjarigen werden onderzocht door ze te toetsen op verschillende domeinen. Bijvoorbeeld op hoe goed zij patronen kunnen herkennen en simpele sommen kunnen maken, impulsen kunnen onderdrukken en sociaal gedrag vertonen. Voor zes van de tien gemeten onderdelen scoorden de Nederlandse kleuters onder het gemiddelde. Op het gebied van beginnende taalvaardigheid – de voorloper van leesvaardigheid – scoren de Nederlandse kinderen gemiddeld. Alleen op het gebied van vertrouwen zijn de kleuters bovengemiddeld.

Volgens hoofdonderzoeker Nicole Swart zijn de resultaten niet verrassend, maar wel zorgelijk. „We zien al jaren een dalende trend over de gehele linie van schoolprestaties, dit onderzoek is daarin niet anders.” Wat dit onderzoek wél anders maakt, is dat niet alleen gekeken is naar de schoolprestaties zelf, maar ook naar de vaardigheden die nodig zijn om te kunnen leren – in het onderzoek beschreven als 'executieve functies'. Juist die resultaten vindt Swart zorgwekkend. „Bij het werkgeheugen gaat het erom of je informatie kan opslaan terwijl je nieuwe informatie tot je neemt. Je kan je voorstellen dat dat essentieel is om nieuwe dingen te kunnen leren.”

'De basis voor het verdere leren'

Het IELS is volgens Swart ook belangrijk omdat weinig internationaal onderzoek wordt gedaan naar deze leeftijds categorie. Het jaarlijkse PISA-onderzoek van de OESO, waarbij middelbare scholieren uit 81 landen worden getest op leesvaardigheid, wiskunde en natuurwetenschappen, richt zich bijvoorbeeld op vijftienjarigen. Volgens Swart is het van groot belang om juist deze leeftijdsgroep te onderzoeken. „Hier wordt de basis gelegd voor al het verdere leren.”

Kinderen die vaak worden voorgelezen zijn beter in taal en cijfers, en kunnen emoties bij anderen beter herkennen

Het onderzoek geeft geen oorzaken voor de matige score van Nederlandse kleuters, maar keek wel naar factoren uit het leven van de kinderen die daarmee kunnen samenhangen.

Voorlezen is altijd een goed idee, zo blijkt. Kinderen die vaak werden voorgelezen kunnen beter omgaan met taal en cijfers en kunnen emoties bij anderen beter herkennen, ook als de sociaaleconomische status buiten beschouwing wordt gelaten. Volgens Swart is die bevinding van groot belang. „Dat is een knop waar je echt aan kan draaien, zowel als maatschappij en als school.”

SPIONAGE

NCTV onderzocht geheime operatie gericht op personeel van het Strafhof

Twee private inlichtingenbureaus onderzochten in het geheim medewerkers van het Strafhof in Den Haag.

Lineke Nieber en Romy van der Ploeg

AMSTERDAM

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft onderzoek gedaan naar een geheime inlichtingenoperatie die was gericht op medewerkers van het Internationaal Strafhof in Den Haag. Twee private inlichtingenbureaus uit Londen verzamelden maandenlang privacygevoelige informatie over de medewerkers. Ook hun kinderen en andere familieleden werden door de bureaus onderzocht.

Hoofdonderwerp van de inlichtingenoperatie was een 38-jarige advocaat van het Strafhof. Zij beschuldigde in het voorjaar van 2024 de hoofdaanklager van de rechtbank, Karim Khan, van seksueel misbruik. Ook de andere medewerkers die doelwit waren van de operatie hebben te maken met de misbruikzaak of de afhandeling ervan.

Afgelopen december sprak de NCTV meerdere Strafhofmedewerkers over het onderzoek van de bureaus uit Londen, zo bevestigden vier betrokkenen. In een vertrouwelijke brief aan het Strafhof, ingezien door NRC, schrijft de NCTV dat het informatie uit die gesprekken, heeft „doorgestuurd naar de inlichtingendiensten en de politie”. De politie doet nu onderzoek naar mogelijk strafbare feiten. De NCTV wil tegen NRC niets zeggen over de uitkomst of status van het onderzoek. Ook de politie gaat niet in op vragen.

Het Strafhof noemt het onderzoeken van medewerkers door derden „onaanvaardbaar”

Het doel van de heimelijke operatie, zo beschreef *The Guardian* in november 2025, was informatie vinden waarmee de aanklacht van het vermeende slachtoffer kon worden ondermijnd. Uit documenten en opnames blijkt dat privédetectives zochten naar gegevens die zouden kunnen wijzen op een dekmantel, op banden met Israël of de Israëlische inlichtingendienst Mossad.

Ruim een jaar geleden vaardigde het Strafhof een arrestatiebevel uit voor de Israëlische premier Netanyahu.

Onaanvaardbaar

„Hoewel wij op dit moment geen aanwijzingen hebben voor een fysieke dreiging”, schrijft de NCTV in de brief, „zijn wij ons ervan bewust dat de huidige omstandigheden intimiderend kunnen zijn of als bedreigend kunnen worden ervaren.” Strafhofmedewerkers doen veelal gevoelig werk, zoals slachtoffers

Exterieur van het ministerie van Justitie in Den Haag. FOTO DAVID VAN DAM

Het Strafhof noemt het onderzoeken van medewerkers door derden „onaanvaardbaar” – evenals acties om medewerkers „aan te vallen of te hinderen”. Het hof werkt met Nederland aan „passende maatregelen”.

Qatar

The Guardian concludeerde in november dat de inlichtingenoperatie is betaald door „een diplomatieke eenheid binnen de Qatarrese staat”. Ook de Amerikaanse krant *The Wall Street Journal* schreef vorige week dat Qatar achter de operatie zit, waarna de SGP Kamervragen stelde over de onafhankelijkheid van Khan. Het mediabureau van Qatar en de Qatarrese ambassade in Nederland reageren niet op vragen van NRC. Na de publicatie in *The Guardian*, noemde het mediabureau van Qatar de beschuldigingen op X ongefundeerd.

Karim Khan ontkent „categorisch” betrokkenheid bij de operatie. Zijn advocaten zeggen tegen NRC dat „elke suggestie” dat de hoofdaanklager „op enigerlei wijze” betrokken zou zijn bij een dergelijke operatie of daartoe opdracht zou hebben gegeven, „volkomen onjuist” is.

Advertentie

AVICENNA

ACADEMIE VOOR LEIDERSCHAP

Leiden vanuit wie je bent

Leergangen voor Persoonlijke Leiderschapsontwikkeling

Wij bieden aansprekende leergangen, waarbij je onderzoekt welk leiderschap je echt drijft en hoe je dit met impact vormgeeft.

- Leiderschap Practicum**
6-daagse leergang waarbij 'het doen' centraal staat: je oefent en vergroot jouw zeggingskracht, presentatievaardigheden en persoonlijke impact in een ervaringsgerichte setting.
- Leergang Leiderschaps Legacy**
7-daagse leergang voor de ervaren leider, waar inspiratie krijgen, herijken, verbinden en doorgeven centraal staat. Wat is jouw leiderschapsafdruk?
- Avicenna Leergang Visie & Daadkracht**
9-daags programma waarin je je authentiek, inspirerend leiderschap en daarbij zichtbaar passend gedrag vormgeeft.
- Future Leaders**
5-daags exclusief en intensief programma waarin jonge, talentvolle en gedreven leiders worden meegenomen in de wezenlijke elementen van leiderschap.

Scan de QR code voor de brochure of bezoek onze website

Kies voor nieuw perspectief:
academievoorleiderschap.nl

Gemma Venhuizen is biologieredacteur en doet elke woensdag verslag.

PERSVRIJHEIDSLEZING

Thomas Erdbrink reageert op kritiek op Rusland-serie

In een 'brandbrief' betwisten journalisten de onafhankelijkheid van *Onze man bij de vijand* van Thomas Erdbrink.

Lize Geurts

AMSTERDAM

Volgens journalist Thomas Erdbrink is de kritiek op zijn verslaggeving van de afgelopen jaren - in Iran en het Midden-Oosten, zijn recente serie over Rusland *Onze man bij de vijand* - in één zin samen te vatten: „De stem van de 'ander' mag niet worden gehoord.” Critici hebben meer aan te merken op zijn Rusland-serie, zei Erdbrink dinsdagmiddag in Den Haag, „maar vaak komt het toch hier op neer”.

Erdbrink, die jarenlang werkte als correspondent in Iran, onder andere voor *NRC*, sprak over de kritiek in de zogenoemde Persvrijheidslezing in de bibliotheek aan het Spui. De Nederlandse Vereniging voor Journalisten had hem voor gevraagd omdat „onafhankelijke journalistiek wereldwijd onder druk staat”. Erdbrink zou spreken over de vraag of buitenlandse journalisten nog onafhankelijk verslag kunnen doen vanuit landen waar de ruimte voor vrije journalistiek steeds verder krimpt.

Een groepje van vijftien journalisten en schrijvers maakte eerder bezwaar tegen de keuze voor Erdbrink. Onder anderen NOS-presentatrice en voormalig Rusland-correspondent Iris de Graaf en Rusland-correspondent voor *The Guardian* Pjotr Sauer schreven in een 'brandbrief' dat de keus voor Erdbrink hen „verbaast en verontrust”: zijn Videoland-serie laat volgens hen Kremlin-propaganda onweersproken, en hoe kan het dat Erdbrink vrij door Rusland kon reizen, terwijl Moskou journalisten in de

afgelopen jaren liet vervolgen en deporteren? „Erdbrink heeft zich laten begeleiden door halve en hele propagandisten van dit regime.”

Ook Eva Peek, Tommy Wieringa en Marcia Luyten, die columns over de serie schreven in *NRC* en de *Volkscrant*, ondertekenden de brief. Luyten schreef dat een van de producenten een medewerker is van de Russische staatsomroep RT, en dat de makers geholpen werden door Maria Boetina, die door de VS werd veroordeeld voor spionage.

'Erdbrink heeft zich laten begeleiden door halve en hele propagandisten van dit regime', aldus critici

In de lezing zei Erdbrink: de producent die voor RT zou werken heeft een film gemaakt die op die omroep te zien was, „ver voordat die zender in 2022 in Europa werd verboden”. Boetina is geïnterviewd, „maar sinds wanneer staat geïnterviewd worden gelijk aan het 'helpen' van de journalist?” Ondertekenaars van de brandbrief schreven nog over tolken in de serie die „hebbengeprobeerd interviews met pasantanten te beïnvloeden”. Onzin, zegt Erdbrink, want de vertalingen werden gecontroleerd door een team vertalers in Nederland.

Hij beziet de kritiek in de context van de coronatijd, die „model” is geworden voor hoe de samenleving praat over problemen, namelijk op een haast verzuilde manier. „De vijand, in dit geval Rusland, is wellicht de ultieme ander”, zegt hij. „Geen andere situatie dan een oorlog zet alles zo op scherp. Het feit alleen al dat wij bij die ander waren gaan kijken, was voor sommige mensen al voldoende om het werk weg te zetten als 'Kremlin-propaganda', daarvoor hoefden ze de serie niet eens te kijken.”

Het Arabisch-Israëliëse parlementslid **Ahmad Tibi** spreekt tijdens de stemming. FOTO EPA/ABIR SULTAN

7 OKTOBER 2023

Israëliëse militaire rechtbank gaat daders 7 oktober berechten

Deze nog op te richten rechtbank mag van het Israëliëse parlement ook de doodstraf opleggen.

Or Goldenberg

AMSTERDAM

De Israëliëse Knesset heeft maandagavond met 93 stemmen voor en geen stemmen tegen een wetsvoorstel aangenomen voor de oprichting van een speciale militaire rechtbank die de daders van de terreuraanslagen van 7 oktober 2023 met terugwerkende kracht de doodstraf kan opleggen. Dat schrijven verschillende Israëliëse media. De overige 27 parlementsleden waren afwezig of onthielden zich van de stemming.

De rechtbank gaat zich richten op het berechten van de driehonderd tot vierhonderd aanvallers van de Nukhba-eenheid van Hamas, die tijdens de invasie van Israël op 7 oktober door Israëliëse militairen zijn gevangengenomen en sindsdien in detentie zitten. Bij een verdeling voor genocide kan volgens deze nieuwe wet, met terugwerkende kracht, de doodstraf worden opgelegd.

Doorgaans worden camera's in de rechtszaal verboden, maar deze nieuwe wet schrijft voor dat belangrijke momenten in de rechtszittingen worden gefilmd. Zo zullen onder andere de opeeningssitzingen, vonnissen en veroordelingen op een speciale website worden uitgezonden.

In november 2024 werd het wetsvoorstel ingediend door parlementsleden van zowel een coalitiepartij als een oppositiepartij. In

maart nam de Knesset al een wet aan waarbij de doodstraf werd uitgebreid voor Palestijnen die schuldig worden bevonden aan terroristische aanslagen met dodelijke slachtoffers, maar die wet werkt niet met terugwerkende kracht. De nieuwe wet staat los van de in maart aangenomen wet, en was nodig om de doodstraf ook in te voeren voor de processen van de daders van 7 oktober.

Eichmann

Israël heeft sinds zijn oprichting twee personen de doodstraf opgelegd, Meir Tobianski in 1948 en Adolf Eichmann in 1962. Tobianski werd beschuldigd van verraad, maar werd postuum vrijgesproken.

De nieuwe rechtbank gaat zich richten op 300 tot 400 aanvallers die gevangen zitten

Het proces van Eichmann werd op televisie uitgezonden. Hij werd veroordeeld vanwege zijn prominente rol in de Holocaust. Yulia Malinovsky, één van de parlementariërs die de wet mede indiende, trok maandagavond een vergelijking met Eichmanns proces. Ze noemde de daders van 7 oktobers „de hedendaagse nazi's” en wist zeker dat de processen „de geschiedenisboeken zullen ingaan”.

De juridische ngo Adalah heeft formeel bezwaar gemaakt tegen het wetsvoorstel, meldt Al Jazeera. Muna Haddad, advocaat bij de organisatie, zei tegen het nieuwsmiddeum dat „het wetsvoorstel opzettelijk de juridische

waarborgen voor een eerlijk proces verzwakt om de massale veroordeling van Palestijnen te kunnen bewerkstelligen”.

Haddad waarschuwt bovendien dat de openbare uitzending van zittingen de processen tot een „schouwspel” kan maken en de onschuldpresumptie kan aantasten.

'Massale executies'

Sari Bashi, uitvoerend directeur van de ngo Openbaar Comité tegen Marteling in Israël, zei dat „leden van de regeringscoalitie duidelijk hebben gemaakt dat ze verwachten dat deze rechtbank die ze hebben opgericht tot massale executies zal leiden”, aldus de BBC. Haar zorg is dat Palestijnen die worden vastgehouden op verdenking van deelname aan de misdaden van 7 oktober „zullen worden veroordeeld en zelfs geëxecuteerd op basis van bekentenissen die onder marteling zijn afgedwongen.”

Een deel van de slachtoffers van 7 oktober, die zich in de zogeheten Oktoberraad verenigen, eist juist dat de Knesset aftreedt om verantwoordelijkheid te nemen voor de terreuraanslag. Op het Nova-muziekfestival „waren er Nukhba-terroristen die deden wat ze deden”, zei Rom Braslavski, die twee jaar lang door de Islamitische Jihad gevangen werd gehouden in Gaza. „En hier, in de Knesset, zitten de verantwoordelijken.”

Hij zei dat alle officiële instanties zijn oproepen negeren. „Waarom moet ik commissies afstruinen en ruziën over de vraag of ik recht heb op 50 procent of 100 procent arbeidsongeschiktheidsuitkering?”

CYBERCRIME

Het is 'onvermijdelijk' dat meer onderwijshacks zullen volgen

Wat maakt onderwijsinstellingen een aantrekkelijk doelwit? „De gegevens zijn van hoger opgeleiden in spe” - ideaal voor latere *phishing*.

Pim Molenaar

AMSTERDAM

Een beetje student weet: in de voorbereiding voor een tentamen mogen proeftamens niet ontbreken. Zeker als het een hertentamen betreft, zoals voor student electrical engineering Abukar Khalid Abukar (25) aan de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e). Er was alleen één probleem: Canvas, de onderwijsomgeving waar deze proefexamens te vinden zijn, werd eind vorige maand gehackt.

Meerdere Nederlandse onderwijsinstellingen werden geraakt, zo ook de TU/e, en na een tweede hack werd Canvas vrijdag afgesloten voor medewerkers en studenten. Weg toegang tot de proefexamens.

Khalid Abukar kon maar één ding denken toen hij hoorde dat Canvas was gehackt. „Daar gaan we weer.” De TU/e werd begin vorig jaar ook al eens slachtoffer van een cyberaanval, waarbij een hacker vijf dagen ongemerkt toegang had tot de netwerken. De stekker ging eruit, de universiteit bleef een week dicht.

Zo ver kwam het deze keer niet, mede door de deal tussen hackersgroep Shinyhunters en het moederbedrijf van Canvas. Op deze dinsdagmorgen op de TU/e-campus in Eindhoven tonen studenten zich nuchter, al ligt de hack van vorig jaar nog vers in het geheugen. De Canvas-hack, waarbij volgens de hackers namen, mailadressen, studentnummers en correspondentie van 275 miljoen mensen zijn buitgemaakt, vinden de studenten hoogstens „vervelend”. Zoals mechanical engineering-student Eline Voorbraak (20), die onderdelen van haar project zag worden uitgesteld, of student technische bedrijfskunde Victor Sprenkels (24), die na de hack „nergens meer bij kon”.

Aan één gat genoeg

De Canvas-hack en de cyberaanval van vorig jaar op de TU/e staan niet op zich. Ook andere onderwijsinstellingen waren de afgelopen jaren doelwit van cybercrime. Vorig jaar werden verschillende instellingen in Brabant en Limburg geraakt door een DDoS-aanval, in 2021 werd het Zuid-Hollandse ROC Mondriaan gehackt, net als een Gelderse school die daarna losgeld betaalde. Twee jaar eerder werden de Hogeschool en Universiteit van Amsterdam getroffen door een cyberaanval. In datzelfde jaar kreeg de Universiteit Maastricht te maken met een ernstige ransomware-aanval, waarna de universiteit bijna 200.000 euro losgeld betaalde.

Zijn onderwijsinstellingen een aantrekkelijk doelwit voor cyberaanvallen? Harald Vranken, hoogleraar Cybersecurity aan de Open Universiteit, vindt dat een „lastige vraag”. Ze zijn net als ieder ander bedrijf dat te maken heeft met ict kwetsbaar voor „gaten” in de cybersecurity en dus voor hacks. Ook SURF, de ict-coöperatie die een deel van alle ict in het Nederlands hoger onderwijs regelt en op wiens netwerken de cyberaanvalen in 2025 op de Brabantse en Limburgse onderwijsinstellingen en de TU/e waren gericht, ziet „geen indicatie dat onderwijs en onderzoek vaker worden aangevallen dan andere sectoren”, zo laat een woordvoerder weten. Uit het meest recente Cybersecuritybeeld Nederland blijkt tevens dat er een „grote verscheidenheid” van cyberaanvalen bestaat, die zich niet uitsluitend richten op onderwijsinstellingen.

Toch zijn er volgens hoogleraar Vranken redenen te noemen waarom hackers kiezen voor een cyberaanval op een universiteit of hogeschool. Zo wijst hij op de „reikwijdte” van de beschikbare data. „Binnen onderwijsinstellingen zijn veel mensen betrokken, waarmee

bij een hack meteen veel gege-

Studenten op de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) hadden last van de recente hacks van Canvas, de onderwijsomgeving waar bijvoorbeeld proefexamens te vinden zijn. FOTO WESLEY DE WIT / ANP

vens bemachtigt”, zegt hij. „De gegevens zijn bovendien van hoger opgeleiden in spe, die in de toekomst kunnen worden gebruikt om mee te *phishen*.”

Daarnaast wijst Vranken op het feit dat het onderwijs vrijwel tot stilstand komt als ict-systemen niet meer beschikbaar zijn. Daarvoor komen onderwijsinstellingen snel in een „spagaat” terecht tus-

sen het zelf oplossen van het datalek en de snelle route: losgeld betalen. En omdat zoveel mensen toegang hebben tot de digitale omgeving is de kans op „gaten” in de cybersecurity sowieso altijd aanwezig, aldus Vranken. „Er is een asymmetrie tussen aanvallers en verdedigers: waar je als verdediger alle gaten moet dichten, heb je als aan-

aanvallers? Harald Vranken, hoogleraar Cybersecurity aan de Open Universiteit, vindt dat een „lastige vraag”. Ze zijn net als ieder ander bedrijf dat te maken heeft met ict kwetsbaar voor „gaten” in de cybersecurity en dus voor hacks.

Ook SURF, de ict-coöperatie die een deel van alle ict in het Nederlands hoger onderwijs regelt en op wiens netwerken de cyberaanvalen in 2025 op de Brabantse en Limburgse onderwijsinstellingen en de TU/e waren gericht, ziet „geen indicatie dat onderwijs en onderzoek vaker worden aangevallen dan andere sectoren”, zo laat een woordvoerder weten. Uit het meest recente Cybersecuritybeeld Nederland blijkt tevens dat er een „grote verscheidenheid” van cyberaanvalen bestaat, die zich niet uitsluitend richten op onderwijsinstellingen.

Toch zijn er volgens hoogleraar Vranken redenen te noemen waarom hackers kiezen voor een cyberaanval op een universiteit of hogeschool. Zo wijst hij op de „reikwijdte” van de beschikbare data. „Binnen onderwijsinstellingen zijn veel mensen betrokken, waarmee

bij een hack meteen veel gege-

vens bemachtigt”, zegt hij. „De gegevens zijn bovendien van hoger opgeleiden in spe, die in de toekomst kunnen worden gebruikt om mee te *phishen*.”

Daarnaast wijst Vranken op het feit dat het onderwijs vrijwel tot stilstand komt als ict-systemen niet meer beschikbaar zijn. Daarvoor komen onderwijsinstellingen snel in een „spagaat” terecht tus-

valler aan één gat genoeg.” Hij wijst op de ransomware-aanval op de Universiteit Maastricht in 2019, die ontstond nadat een medewerker op een link in een phishingmail had geklikt.

AI voor de deur

Het is al met al „onvermijdelijk” dat hacks op onderwijsinstellingen blijven voorkomen, zegt Vranken. „Het is voortdurend bijbenen om de huidige problematiek op orde te krijgen, terwijl nieuwe technologie zoals AI alweer voor de deur staat”, waarschuwt hij. „Daardoor zullen steeds weer nieuwe gaten worden gevonden, ook in het onderwijs.”

Cyberveiligheid binnen het onderwijs staat volgens SURF dan ook „hoog op de agenda”. Ook een woordvoerder van de Vereniging Hogescholen spreekt van een „goede onderlinge samenwerking” tussen hogescholen en sectoren via SURF, waarbij onderling informatie wordt gedeeld om de sector „weerberder” te maken. Onder Nederlandse universiteiten is veel „in-tentief” onderling contact, en wordt bijvoorbeeld regelmatig geëxerciseerd met cybercrisisoefeningen.

Maar, zo laat een woordvoerder van de Universiteiten van Nederland weten, hoewel universiteiten cyberveiligheid „zeer serieus” nemen, „geldt dat geen enkele organisatie 100 procent beschermd kan zijn tegen cyberaanvallen.”

Op de campus van de TU/e willen de studenten een nieuwe hack niet uitsluiten. Jorg Bal (21), student mechanical engineering, is er „niet gerust” op. Hij zegt dat het niet alleen aan de universiteit is om cyberaanvallen tegen te gaan, maar ook aan studenten om scherp te zijn. „Als je toegang hebt tot het systeem, deel je de verantwoordelijkheid.”

Sarah Mortier (20), student biomedische technologie, probeert „scherp” te zijn op phishingmails, maar is door de „niet zo gevoelige” gegevens die bij de Canvas-hack zijn buitgemaakt niet bang voor de gevolgen van een eventuele volgende hack bij haar universiteit. Ze hoopt vooral over twee weken haar project op Canvas in te kunnen leveren. Dat lijkt mogelijk te zijn: een woordvoerder van de TU/e laat weten dat Canvas vanaf maandag weer beschikbaar zal zijn voor studenten.

Advertentie

Branded content

Brightlands

Limburg als model voor Nederlandse innovatiekracht

Zelf de regie nemen over zijn economische toekomst; Limburg deed het en dat leidde tot Brightlands.

Om de provincie economisch te versterken, werd een internationaal kenniscluster verknoopt tot een netwerk van innovatiecampussen waar universiteit, hbo, mbo, overheid en bedrijfsleven samenwerken aan nieuwe technologie, bedrijvigheid en oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Ook Den Haag kijkt inmiddels mee.

Scan de QR-code en lees meer over Brightlands in een dubbelinterview met Pamela Habibović, voorzitter College van Bestuur Universiteit Maastricht en Stephan Satijn, gedeputeerde Provincie Limburg. brightlands.com

Illustratie: Francesco Cicciolla

INFECTIEZIEKTE

Met alles wat we weten over het andesvirus, lijken flashbacks naar corona onterecht

De meeste opvarenden van cruiseschip de Hondius zitten inmiddels in quarantaine op het vasteland, maar er komen nog steeds positieve testen en verdachte gevallen aan het licht.

Karlijn Saris

AMSTERDAM

„Ik weet dat jullie bezorgd zijn.“ Dat schreef de secretaris-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) afgelopen zaterdag in een brief aan de bewoners van het Spaanse eiland Tenerife. Het Nederlandse cruiseschip MV Hondius, geteisterd door het dodelijke andesvirus dat al drie opvarenden het leven kostte, zou een dag later aanmeren in de haven van Granadilla waar meer dan 140 opvarenden eindelijk van boord konden. „Ik weet dat wanneer u het woord 'uitbraak' hoort en een schip uw haven in ziet varen, dit herinneringen naar boven haalt die wij allemaal nog niet helemaal verwerkt hebben“, aldus WHO-voorzitter Tedros Adhanom Ghebreyesus. „Maar het risico voor u, bewoners van Tenerife, is laag. Dit is de inschatting van de WHO. Die inschatting maken we niet lichtzinnig.“

De brief kon niet voorkomen dat het cruiseschip zondagochtend werd opgewacht door eilanders met bezorgde teksten op spandoeken. De uitbraak op de Hondius houdt de wereld al meer dan een week bezig.

Het is lastig om géén flashbacks te krijgen naar de coronapandemie, maar hoe terecht is dat?

Terug naar de Koreaanse oorlog

Het virus waar alle ogen nu op gericht zijn is het andesvirus, dat voornamelijk voorkomt in Argentinië en Chili. Die ziekteverwekker is onderdeel van een veel grotere familie van hantavirussen, waarvan er meer dan zestig soorten bestaan die mensen ziek kunnen maken. Het hantavirus werd voor het eerst beschreven in de jaren 50, tijdens de Koreaanse oorlog. Toen stierven zo'n driehonderd militairen die daar door de Verenigde Naties waren ingezet. Nog eens tien keer zoveel militairen raakten besmet.

Pas zo'n twintig jaar later, in 1978, werd de bron van het virus vastgesteld: een besmette brandmuis in de buurt van de Hantanrivier in Zuid-Korea. De ziekteverwekker kreeg daarom de naam Hantaanvirus, wat later de 'grondlegger' van een veel grotere groep van hantavirussen werd.

Iedere soort hantavirus heeft een eigen knaagdier als gastheer. Dat is het resultaat

van miljoenen jaren co-evolutie, waarbij het virus zich aanpaste aan de specifieke karakteristieken van de gastheercellen. Het immuunsysteem van het knaagdier leerde op zijn beurt om het virus te tolereren zonder ziek te worden. Als het virus overspringt naar een andere soort, bijvoorbeeld mensen, geeft dat vaak wel ziekteverschijnselen. Mensen kunnen besmet raken door een beet van een knaagdier, maar het komt vaker voor dat ze de virusdeeltjes uit opgedroogde uitwerpselen inademen via de lucht - bijvoorbeeld als er stof opdwarrelt in een schuur of bosrijk gebied waar de knaagdieren leven.

Afhankelijk van het soort knaagdier dat ergens leeft, komen op verschillende plek-

ken ter wereld verschillende soorten hantavirussen voor. In Europa en Azië gaan vooral de zogenaamde oudewereldvarianten rond. In Nederland gaat het om het puumalavirus (in rosse woelmuizen), het seoulvirus (in bruine ratten) en het tulavirus (in veldmuisen).

Bij de meeste mensen gaat zo'n infectie ongemerkt voorbij, of ze krijgen milde klachten zoals koorts, spierpijn en hoofdpijn. De infectie kan ook heftiger verlopen, met kans op nierschade en bloedingen. Die symptomen worden ook wel hemorragische (bloederige) koorts genoemd, een term die ook bij ebola en lassa wordt gebruikt, al zijn die virussen veel besmettelijker.

De zorgwekkende sterftcijfers die de ronde doen over het andesvirus gelden niet voor de varianten die in Europa voorkomen. Geschat wordt dat minder dan één op de honderd mensen overlijdt na een infectie met een Europese variant. 1,7 procent van alle Nederlanders (zo'n 300.000 mensen) heeft antistoffen tegen het hantavirus in het bloed, blijkt uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Dat duidt op een doorgemaakte infectie. Eenmaal besmet met een hantavirus ben je door opgewekte antistoffen levenslang beschermd, maar alleen tegen die specifieke variant.

De nieuwewereldvarianten, waartoe ook

het andesvirus behoort, gaan met name rond in Noord- en Zuid-Amerika en geven andere klachten, die in ernstige gevallen het hart en de longen aantasten. Na een korte periode van algemene koortsachtige klachten kan ineens het veel ernstiger longsyndroom ontstaan: een hoge hartslag, extreme benauwdheid, lage bloeddruk en hartfalen. Mensen die de infectie oplopen hebben 30 tot 50 procent kans op overlijden, een sterfterisico dat overeenkomt met dat van de builenpest.

Met name de dodelijkheid van het andesvirus verklaart de grootschalige en zorgvuldige evacuatieoperatie van de opvarenden van de Hondius: iedere besmette patiënt is potentieel in levensgevaar.

Het andesvirus wordt verspreid door de langstaartige rijstrat, die in Zuid-Amerika leeft. Buiten dat gebied heeft het virus dus geen natuurlijke gastheer, wat van belang is voor het risico op een pandemie. Dertig jaar geleden werd het andesvirus voor het eerst aangetroffen, in Argentinië. Nog datzelfde jaar dook het virus ook op in Chili. De variant waart nog steeds vooral in die twee landen rond, maar tot nu toe niet met enorme uitbraken.

Een groot verschil met alle andere hantavirussen is dat alleen het andesvirus van mens op mens overdraagbaar is. Dat werd voor het eerst aangetoond bij een goed gedocumenteerde uitbraak uit 2018, in het Argentijnse Chubut in de regio Patagonië. Daar raakte de eerste patiënt vermoedelijk besmet met wat later het andesvirus bleek, door (indirect) contact met een knaagdier. Met milde klachten verscheen hij op een feest, waarna

meerdere mensen besmet bleken die daar nauw contact met deze persoon hadden. Een aantal van hen overleed aan het virus, waarna de besmettingsketen tragisch genoeg doorging op de begrafenis. In totaal raakten 34 mensen besmet en overleden er 11. Na een aantal maanden strenge isolatiemaatregelen doofde de besmettingshaard uit.

Reizen in Patagonië

Los van die ene uitbraak zijn er nauwelijks noemenswaardige besmettingsclusters waargenomen. Al een aantal jaar meldt het Argentijnse ministerie van Volksgezondheid een handjevol gevallen per jaar. Wel lijkt er het afgelopen jaar sprake van een stijging: van 57 besmettingen vorig epidemiologisch jaar (dat van juni tot juni loopt) naar 101 gevallen in het afgelopen jaar. Al die besmettingen komen vooral voor in het noorden van Argentinië (Salta en Jujuy), het midden (Buenos Aires, Santa Fe en Entre Ríos), het noordoosten (Misiones) en in Patagonië (Neuquén, Río Negro en Chubut).

Wel werden in Chubut afgelopen maand drie besmettingen met het andesvirus gemeld, allemaal in één familie. Maar sinds 1996 is geen andesvirus meer gesignaleerd in de zuidelijker gelegen provincie Tierra del Fuego. Daar ligt de havenplaats Ushuaia, waar de passagiers aan boord stapten van de Hondius. Een gezondheidsfunctionaris aldaar noemde het afgelopen week tijdens een persconferentie „erg onwaarschijnlijk“ dat de besmettingen op het cruiseschip in de havenstad zijn opgedaan.

Hoe het virus dan wel op het schip is be-

land, wordt nog onderzocht. Argentijnse functionarissen wezen afgelopen week op een schroothoop in Ushuaia die bekendstaat als een hotspot voor vogelspotters. Het overleden Nederlandse echtpaar zou daar geweest zijn alvorens zij aan boord van de Hondius stapten, luide de meest waarschijnlijke verklaring. De Argentijnse overheid zei in die omgeving ratten en muizen te gaan vangen om te onderzoeken of de beesten het virus bij zich dragen.

Inmiddels is steeds minder zeker of het inderdaad zo is gegaan. Er is nooit bevestigd dat het echtpaar de vuilstort heeft bezocht. Een lokale gids zei tegen *The Sunday Times* dat hij daar wel andere passagiers van de Hondius rondleidde, onder meer een Frans echtpaar, een Britse man en een Amerikaanse vrouw. Het Nederlandse stel heeft wel maandenlang rondgereisd in onder meer

Argentinië, net als enkele andere opvarenden van de Hondius. De Nederlandse man die op 11 april als eerste overleed, is nooit getest. Zijn vrouw leerde later positief op het hantavirus en overleed ook. Inmiddels staat de teller op drie doden en tien bevestigde besmettingen. Mogelijk volgen er nog meer, gezien de lange incubatietijd van het andesvirus.

Wordt dit de nieuwe coronapandemie?

Nee, zeggen virologen en artsen voor alsnog. De WHO roept ook op tot kalmte. „*The proof of the pudding is in the eating*“, zegt Martin Grobusch, hoofd van het Centrum voor Tropische Geneeskunde en Reizigersgeneeskunde in Amsterdam UMC. „Maar als we kijken naar hoe deze uitbraak zich ontwikkelt, strookt dat precies met wat we van dit virus kunnen verwachten: een lage overdraagbaarheid. Anders was iedereen die op dat schip zat nu al ziek geweest.“ Met het oog op de lange incubatietijd verwacht hij de komende dagen eventueel nog een handjevol nieuwe positieve testen, maar geen grote nieuwe clusters.

Het andesvirus heeft een aantal eigenschappen die op cruciale punten verschillen van virussen zoals SARS-CoV-2. Hoewel mens-op-mensbesmetting mogelijk is, gaat dit een stuk moeilijker dan bij Covid-19. „Het andesvirus nestelt zich vooral in de lage luchtwegen“, zegt Grobusch. „Bij Covid-19 of influenza vermenigvuldigt het virus zich hoog, in de keel en diep in de neusholte. Bij het andesvirus gebeurt dat vooral diep in de longen, waardoor de virusdeeltjes pas worden opgehoest bij flinke klachten. Het is in die zin geen typisch luchtwegvirus dat zich makkelijk verspreidt.“

Niet voor niets zijn de meeste clusters van besmettingen met het andesvirus tot nu toe in familiekring vastgesteld: voor besmetting lijkt intensief contact nodig, zoals het uitwisselen van speeksel of nauw contact in een afgesloten of slecht geventileerde ruimte. Meerdere opvarenden van de Hondius vertelden dat ze de hand van de weduwe van de Nederlandse overleden man hebben vastgehouden of haar hebben omhelsd om haar te troosten. De passagiers deelden wekenlang kleine slaaphutten met elkaar en zaten in wisselende samenstelling bij het buffet.

Een groot verschil met Covid-19 is bovendien dat mensen zonder klachten niet of nauwelijks besmettelijk lijken te zijn. „Bij het andesvirus is juist op de piek van de klachten de hoeveelheid virusdeeltjes het hoogst“, zegt Grobusch.

Het andesvirus is bovendien genetisch behoorlijk stabiel. Dat wil zeggen: sinds het virus dertig jaar geleden werd ontdekt, lijkt het nauwelijks te muteren. Dat in tegenstelling tot Covid-19, waar juist de hoge mutatiesnelheid een reden tot zorg was. Als een virus snel muteert, kan het zich zo aanpassen dat het zich steeds beter verspreidt tussen mensen.

Epidemiologisch onderzoek

Uit de tragedie van 2018 concluderen experts dat strikte isolatiemaatregelen een uitbraak met het andesvirus goed kunnen indammen. Maar die uitbraak beperkte zich tot een dorp in Argentinië. Nu gaat het over een cruiseschip met opvarenden uit meer dan twintig landen. Een deel van hen ging onwetend van boord, onder meer op St. Helena, toen nog niet bekend was dat er een dodelijk virus rondging op het schip. Ze kwamen in contact met de lokale bevolking en stapten op commerciële vluchten naar allerlei uithoeken van de wereld.

Nu komt het erop aan hoe goed gezondheidsautoriteiten deze mensen in beeld krijgen, hoe bereid zij zijn om uit voorzorg in quarantaine te gaan en of ze zich zullen melden en laten testen bij klachten. „Ik ben onder de indruk van het epidemiologisch onderzoek dat de afgelopen dagen in internationaal verband is uitgevoerd“, zegt Grobusch. „Het is indrukwekkend hoeveel mensen binnen enkele dagen al getraceerd zijn. Waarschijnlijk weten we al van bijna iedereen wie risico heeft gelopen, en hoe hoog dat risico was.“

Op de achtergrond is het **cruiseschip MV Hondius** te zien terwijl op de voorgrond Spaanse ministers de pers te woord staan over de evacuatie van passagiers, in de haven van Granadilla, Tenerife, op 11 mei. FOTO MIGUEL BARRERO / EPA

Een passagier van de **Hondius** steekt zijn duim omhoog terwijl hij in een bus wordt vervoerd vanaf de haven van Granadilla, Tenerife. FOTO MANU FERNANDEZ/AP

Nederlandse passagiers van de **Hondius** komen aan op **vliegveld Eindhoven**, 10 mei. FOTO NICOLAS ECONOMOU/REUTERS

1,7 procent van de Nederlanders heeft antistoffen tegen het hantavirus in het bloed

RELATIE CHINA-VS

Rommelig voorbereide top van Trump en Xi moet stabiliteit brengen

Voor het eerst in negen jaar bezoekt een Amerikaanse president deze week China, en de oorlog met Iran komt dan zeker ter tafel. Op economisch gebied lijkt een voortzetting van de *detente* tussen de twee grootmachten het hoogst haalbare.

Wieland van Dijk en Tabitha Speelman

AMSTERDAM/BEIJING

Toen de Amerikaanse president Donald Trump zijn bezoek aan Beijing eind maart uitstelde vanwege de oorlog die de Verenigde Staten met Israël tegen Iran begonnen, was het plan dat die later in het voorjaar beëindigd zou zijn. Maar ook zes weken later overschaduwde de situatie in de Golfregio zijn ontmoeting met de Chinese president Xi Jinping.

Tijdens de gesprekken tussen beide presidenten zal Iran op de agenda staan. De verwachting is dat Trump zijn Chinese ambtgenoot onder druk zal zetten om Iran, een goede partner van China, aan te sporen tot onderhandelingen of heropening van de Straat van Hormuz, zegt Frans-Paul van der Putten, oprichter van China Geopolitics en verbonden aan instituut Clingendael.

Hij denkt dat Trump haast heeft met de Iran-kwestie, nu de Congresverkiezingen in de Verenigde Staten er aankomen en de impopulaire oorlog ongunstig is voor zijn binnenlandse positie. Hoewel onduidelijk is hoe groot China's invloed op Iran is, lijkt het land een constructieve rol te willen spelen in het oplossen van het conflict, waarvan het ook zelf steeds meer negatieve economische gevolgen ondervindt. „Zeker sinds de Verenigde Staten zijn begonnen met het blokkeren van schepen die uit Iran komen. Die schepen die olie vervoeren gaan voornamelijk naar China.”

Hoewel China een grote strategische oliereserve heeft, zorgt de blokkade toch voor tekorten, met name bij bedrijven die olie niet als brandstof maar als grondstof gebruiken. Verschillende speelgoedfabrieken, door Amerikaanse importheffingen toch al in zwaar weer, gingen bijvoorbeeld recent failliet door gestegen plasticprijzen.

De oorlog in Iran trekt ook een bredere wissel op de machtsbalans tussen beide grootmachten, ook in Azië. De VS gebruiken in de oorlog grote hoeveelheden munitie en verplaatsten materieel en manschappen uit onder meer Japan naar de Golf. Dat heeft „de tekortkomingen van Amerika's wereldwijde militaire hegemonie blootgelegd”, zei een gepensioneerd Chinese militair vorige week in *The New York Times*. Analisten betwijfelen in de krant of de VS nu in staat zouden zijn Taiwan te verdedigen, als China het eiland zou aanvallen.

Gebrek aan voorbereiding

Zo lijkt Trump opnieuw aan iets te zijn begonnen zonder de langetermijngevolgen te overzien. Dat gold ook voor de handelsoorlog vorig jaar, toen hij China hoge importheffingen oplegde in de hoop het Amerikaanse handelstekort met China terug te dringen. China reageerde met zijn eigen heffingen die de consumentenprijzen in de VS opdreven, en met beperkingen op de uitvoer van kritieke grondstoffen die veel Amerikaanse industrieën in grote productieproblemen brachten. Zo trof de handelsoorlog de eigen maakindustrie die

Het is een bron van trots voor hem. Hij beschouwt Taiwan als een onderdeel van China

Donald Trump over het belang dat Xi aan Taiwan hecht

Trump juist wilde beschermen. De escalatie eindigde afgelopen oktober in het Zuid-Koreaanse Busan, toen Trump en Xi na een persoonlijke ontmoeting afspraken maakten om de importheffingen en uitvoerbeperkingen grotendeels op te schorten. Nu is de vraag of die wapenstilstand kan worden voortgezet.

Deze week ontmoeten Amerikaanse en Chinese handelsdelegaties elkaar nog in Seoul voor laatste onderhandelingen. Hoewel er geen grote afspraken worden verwacht, zouden er een paar flinke deals uit de ontmoeting tussen Xi en Trump moeten komen, zoals nieuwe Chinese bestellingen van Amerikaanse soja, en dat afspraak dat China vijfhonderd vliegtuigen gaat kopen van het Amerikaanse Boeing. Boeing-topman Kelly Ortberg kreeg eind vorige week een uitnodiging om aan te sluiten in Beijing, net als een aantal andere Amerikaanse ondernemers, onder wie Elon Musk en Tim Cook van Apple.

Dat zij op die uitnodiging zo lang moesten wachten, tekent het gebrek aan voorbereiding van de top, een probleem dat volgens China-expert en voormalig Amerikaans topambtenaar Susan Shirk volledig te wijten is aan de Amerikanen. „Ik weet dat de Chinese kant er erg door is gefrustreerd”, zei ze recent tijdens een forum van de Chinese denktank Center for China and Globalization in Beijing.

Presidentiële ontmoetingen zijn „normaal gesproken” het eindstation van uitgebreide gesprekken op lagere niveaus van de bureaucratie, aldus Shirk. Al dat contact tussen beide regeringen is een cruciaal onderdeel van diplomatie en het versterken van wederzijds vertrouwen en begrip.

Zonder die voorbereiding draait het veel meer om het directe contact tussen

Donald Trump en Xi Jinping ontmoeten elkaar eind oktober in Zuid-Korea. Toen sloten ze een 'wapenstilstand' in de handelsoorlog. FOTO EVELYN HOCKSTEIN/REUTERS

Xi en Trump. Dat kan goed werken voor het sluiten van directe compromissen, maar wordt gezien als een slecht recept voor voortgang op ingewikkelde geopolitieke dossiers of het herstellen van de contacten tussen beide landen, die nog altijd veel zwakker zijn dan voor de pandemie. Zo is er nog maar een handvol Amerikaanse journalisten in China, van wie er dit voorjaar opnieuw één werd uitgezet.

Detente

In die context lijkt het hoogst haalbare om de *detente* (ontspanning) die een half jaar geleden in Busan werd overeengekomen, voort te zetten. Als vrijdag wordt bevestigd dat de leiders elkaar later dit jaar opnieuw willen ontmoeten, tijdens een mogelijk bezoek van president Xi aan de VS of tijdens een APEC-top in Shenzhen in november, neemt de kans toe dat de stabiliteit in ieder geval dit jaar aanhoudt.

Beide partijen hebben belang bij het vermijden van een terugkeer naar escalatie, gezien de wederzijdse afhankelijkheid - de VS van Chinese kritieke grondstoffen en China van bijvoorbeeld westerse chiptechnologie. Met een verlengd bestand kopen ze tijd om die afhankelijkheid te verminderen.

Ze lieten de afgelopen maanden ook merken dat de messen geslepen blij-

ven. Zo kondigde China nieuwe regelgeving aan die de staat meer macht geeft om in te grijpen bij buitenlandse bedrijven en blokkeerde het een Amerikaanse overname van de oorspronkelijk Chinese AI-start-up Manus. Toen de VS in april sancties oplegden aan Chinese olieraffinaderijen die Iraanse olie verwerken, zette China anti-sanctie wetgeving in die het Chinese banken verbod aan de Amerikaanse sancties mee te werken.

De Chinese minister van Buitenlandse Zaken Wang Yi waarschuwde zijn Amerikaanse ambtgenoot Marco Rubio onlangs in een telefoongesprek dat Taiwan „het grootste risico” vormt in de onderlinge relatie. Hij maande de VS om „de juiste keuzes te maken om ruimte te scheppen voor Chinees-Amerikaanse samenwerking en zich in te spannen voor wereldvrede”.

Concessies over Taiwan

Het democratisch bestuurde eiland wordt door China beschouwd als een afvallige provincie, die vroeg of laat onder het gezag van Beijing moet worden gebracht, een standpunt dat de VS „erkennen”, maar niet overnemen. Washington is de belangrijkste veiligheidspartner van Taiwan, waaraan het ook dit jaar weer voor miljarden dollars wapens leverde. Xi zou Trump tijdens het

Trump heeft totaal geen betrokkenheid bij het lot van het Taiwanese volk

Frans-Paul van der Putten Clingendael

bezoek tot concessies over Taiwan willen bewegen, bijvoorbeeld door die wapenleveranties in te perken of pauzeren, of zelfs door zich expliciet tegen Taiwanese onafhankelijkheid uit te spreken.

Trump zaaide in de voorbije maanden soms twijfel over de Amerikaanse steun aan Taiwan, zoals toen hij in januari zei dat het „aan Xi” was wat hij met Taiwan zou doen. „Het is een bron van trots voor hem. Hij beschouwt het als een onderdeel van China.” Al wees hij een Chinese invasie af: „Ik heb tegen hem gezegd dat ik heel ongelukkig zou zijn als hij dat deed. Hij doet het misschien als we een nieuwe president hebben.”

Volgens Van der Putten ruikt Beijing inderdaad kansen om „iets te bereiken” op Taiwan. „Ik denk dat China heeft gezien dat Trump niet echt geïnteresseerd is in Taiwan. Hij heeft totaal geen betrokkenheid bij het lot van het Taiwanese volk. Dus dit is wel een goed moment voor China om te proberen iets af te spreken.”

Dat zou wisselgeld kunnen zijn voor andere punten die de Amerikanen belangrijk vinden. „Er is nu wel een kans omdat de VS iets willen met China richting Iran, bijvoorbeeld. Ik kan me voorstellen dat China denkt: nou, we kunnen misschien wel iets betekenen als

jullie ook iets voor ons kunnen doen rond Taiwan.”

Ook de veiligheid van AI staat tijdens de top naar verwachting op het programma. Hoewel de VS en China verreweg de belangrijkste producenten van AI-modellen zijn, hebben beide landen tot nu toe op diplomatiek niveau nauwelijks over de risico's van de nieuwe technologie gepraat. Sinds de lancering van het nieuwe Amerikaanse model Mythos, dat volgens Chinese staatsmedia „ongekende” cyberaanvallen zou kunnen uitvoeren, groeit zeker aan Chinese kant de interesse in meer dialoog op dit vlak. Maar juist ook in dit dossier zit de rivaliteit van beide grootmachten en achterdocht over hoe technologische informatie zou worden gebruikt substantiële samenwerking in de weg.

Panda's

Dat er deze week na negen jaar - president Biden is tijdens zijn ambtstermijn nooit in China geweest - weer een Amerikaanse president het land bezoekt is een succes op zich, ook als grote doorbraken uitblijven. En één diplomatieke traditie blijft wel overeind: China maakte vorige maand bekend dat het twee panda's uitleent aan de dierentuin in het Amerikaanse Atlanta, als „bijdrage aan de vriendschap tussen beide volkeren”.

Advertentie

THE ART OF THE DEAL

De onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en Iran zitten muurvast. Wat gebeurt er eigenlijk achter de schermen als aartsvijanden met elkaar aan tafel zitten?

Luister elke dinsdag een nieuwe aflevering bij NRC en in alle podcast-apps. Ga naar nrc.nl/wereldzaken voor meer over de podcast

nrc

VERPAKKINGSREGELS

Lobby voor uitstel
verbod op PFASLiza van Lonkhuyzen
AMSTERDAM

McDonald's, Coca-Cola, Kraft Heinz, Red Bull en meer dan honderd andere bedrijven lobbyen voor de versoering van verpakingsregels, en het uitstel van het verbod op PFAS in voedselcontactmateriaal. Ze stuurden in april een brief gericht aan voorzitters van de Europese Commissie, Parlement en Raad. In die brief vragen ze onder meer om uitstel van het verbod op PFAS in voedselcontactmateriaal, dat aankomende augustus in moet gaan. De brief was niet openbaar, NRC kreeg hem in handen.

PFAS zijn synthetische chemicaliën die veel worden toegepast in verpakkingen vanwege hun water-, vet- en vuilafstotende eigenschappen. Denk aan bakpapier of fastfoodverpakkingen en papieren verpakkingen met een coating. PFAS breken nauwelijks af en stapelen zich op in mensen en het milieu.

Per 12 augustus 2026 geldt in de EU een verbod op het gebruik van PFAS in voedselcontactverpakkingen. Deze maatregel maakt deel uit van de bredere Europese Verpakingsverordening die de milieubelasting van verpakkingen moet terugdringen.

De bedrijven schrijven in hun

brief onder meer dat er te weinig erkende testmethoden zijn om te bepalen of er PFAS in (hun) producten zit. Jacob de Boer doet als emeritus-hoogleraar, gespecialiseerd in milieuchemie en toxicologie, al jaren onderzoek naar PFAS. Hij is het niet met ze eens. „Ik vind het een non-argument, er zijn genoeg methoden om PFAS te meten. Het zou me verbazen als de Europese Unie daarin meegaat.”

Opstapelen

Hoe zorgelijk is PFAS in voedselverpakkingen? In de hoeveelheden die mensen dagelijks binnenkrijgen, is PFAS niet kankerverwekkend, zegt De Boer. „Kankerverwekkend kan het bijvoorbeeld zijn voor medewerkers van een fabriek waar met PFAS wordt gewerkt, waar heel hoge waarden in hun bloed worden gevonden.”

Het is wel zorgelijk als PFAS zich door de jaren heen steeds verder zou opstapelen in mensen hun lichaam, zegt De Boer, doordat het via voedselverpakkingen in het milieu en vervolgens het menselijk dieet terecht komt. „Komen mensen hoog boven de gezondheidsnorm, dan kunnen ze last krijgen van hun immuunsysteem, of uiteindelijk ontstekingen.” Daarom, vindt De Boer, is dit verbod goed nieuws. Om diezelfde reden werkt de Europese Unie ook aan een totaalverbod op PFAS.

Bert Natter werd tijdens een live-uitzending van het tv-programma *Nieuwsuur* uitgeroepen tot de winnaar van de Libris Literatuurprijs 2026. FOTO ANP

LIBRIS LITERATUUR PRIJS 2026

Bert Natter wint
Libris Prijs met
roman over Tweede
Wereldoorlog. 'Een
ware tour de force'

Bert Natter heeft met 'Aan het einde van de oorlog' de Libris Literatuur Prijs 2026 gewonnen. De jury roemt het boek, een filmisch gemonteerde roman-in-stukjes, als „rijkgeschakeerd” en „weergaloos”.

Thomas de Veen
AMSTERDAM

Schrijver Bert Natter heeft met zijn roman *Aan het einde van de oorlog* de Libris Literatuur Prijs 2026 gewonnen. De jury noemt zijn bekroonde boek „een roman die op een weergalooze, ontroerende maar ook confronterende wijze een geschiedenis, onze geschiedenis, hervertelt die nooit ver-

Natters roman, zijn zesde, is al sinds de verschijning een hit

geten mag worden”. Natter ontving bij de uitreiking in Amsterdam, die live werd uitgezonden in *Nieuwsuur*, een cheque van 50.000 euro.

Aan het einde van de oorlog, een filmisch gemonteerde roman-in-stukjes die de lotgevallen volgt van 31 personages in een fictief nazi-concentratiekamp binnen één etmaal, beginnend op de ochtend van 20 april 1945, is volgens de jury „een ware tour de force”. „Op weergalooze wijze laat Natter met

seerd), de Duitse versie volgt dit na-jaar. Toch verdeelde *Aan het einde van de oorlog* ook de meningen: wat volgens de één een pageturner was, vond de ander een uitputtingslag. „Moet een roman over de Duitse concentratiekampen geschreven worden?” vroeg de recensent van *De Groene Amsterdammer* zich af en deze krant noemde de roman „dodelijk vermoedend én indrukwekkend”. Jury's oordeelden ook verschillend: de Vlaamse literatuurprijs de Boon liet de roman helemaal links liggen, de Boekenbon Literatuurprijs verkoos Charlotte Van den Broeck boven de ook genomineerde Natter.

Historisch-morele kracht

De jury van de Libris Literatuur Prijs, de invloedrijkste van de drie grote romanprijzen in het Nederlandse taalgebied, roemt de roman om Natters „grote literaire kunde”, de historisch-morele kracht en hoe die wordt ingegeven door de vorm: de opbouw in fragmenten, die de mogelijkheid bood om vele perspectieven te verenigen. Een ongewone vorm was sowieso iets wat deze jury, onder voorzitterschap van presentator Noraly Beyer, kon bekoren: de constanten op de gevarieerde en ook enigszins ongelijksoortige shortlist waren metalagen (in Peter Buwalda's *De jaknikker* en Peter Terrin's *Nog lang geen winter*) en vormexperimenten (veel typografisch wit in Lieslot Mariëns *Als de dieren*, en de eigenaardige, gelaagde vertelstem in Nadia de Vries' *Overgave op comando*). Natter spande daarin de kroon, zo valt te lezen in het juryrapport: zijn roman toont „dat de tijd misschien nu pas rijp is voor een nieuw soort belevend, verschuivend en daarin bijna documentair vertellen over gruweldaden die, hoewel historisch, helaas niet tot het verleden behoren”.

Daarmee slaagde de roman erin om de jury „een historische periode die we al dachten te kennen”, de Tweede Wereldoorlog dus, nu „als met nieuwe ogen” te laten zien. Opmerkelijk is dan ook dat *Aan het einde van de oorlog* de eerste winnaar is in de 33-jarige geschiedenis van de Libris Literatuur Prijs die rechtstreeks gaat over de Tweede Wereldoorlog - terwijl dat toch geen stiefmoederlijk behandeld thema is in de Nederlandse letteren. Maar Natters aanpak werd door de jury herkend als nieuw, en is bovendien passend bij het type verhalen dat momenteel centraal staat in geschiedschrijving, cultuur en herdenkingen. Meerstemmigheid is de trend: ruimte voor verhalen van slachtoffers, daders en alles daartussenin, waarbij extreme posities kunnen bestaan naast morele nuances, die het onderscheid tussen „goede” en „foute” mensen niet meer zo gemakkelijk laten maken.

Niet wars van pathetiek

Zo'n aanpak past bij de schrijver die Bert Natter (1968) is: allesbehalve voorzichtig, met veel gevoel en niet wars van pathetiek. De veelzijdige Natter heeft gewerkt als uitgever, journalist en hoofdredacteur van treinreizigersblad *Rails*, maakte boeken samen met zijn jeugdvriend Ronald Giphart, en bijvoorbeeld *Het Rijksmuseum Kookboek*, voor hij zich ging toeleggen op zijn literair schrijverschap. Al sinds zijn debuutroman *Begeerte heeft ons aangeraakt* (2008) zoekt hij in zijn werk extremen op, waarbij hij soms de grens van de kitsch opzoekt - „als operaliefhebber heb ik gelukkig geen afkeer van kitsch”, schreef hij dit weekend nog op zijn weblog. *Aan het einde van de oorlog* is van die veelzijdigheid en overgave een culminatie, het boek waarvoor hij de Librisprijs misschien wel móest winnen.

nrcwebwinkel

ESSENZA

Haal de lente in huis

100% biologisch katoensatijn beddengoed

Adviesprijs fabrikant
vanaf 89,95
71,95

- › Omkeerbaar design: bloemrijk en effen in één
- › 100% GOTS-gecertificeerd biologisch katoen
- › Zijdezacht en licht glanzend door satijnweving

Haal de lente in huis met het Fecaria dekbedovertrek van Essenza. Het ontwerp, geïnspireerd op het werk van fotograaf Kreetta Järvenpää, toont een levendig bloemendessin met onder andere narcissen, fritillaria's en vergeet-me-nietjes. De warme achtergrondkleur geeft je slaapkamer direct sfeer en diepte. Liever rust? Keer het overtrek om voor een effen zijde in dezelfde tint. Het dekbedovertrek is gemaakt van 100% GOTS-gecertificeerd biologisch katoensatijn: heerlijk zacht, soepel en ademend, met een subtiele glans voor een luxe uitstraling.

In de kleuren: ● ● ●

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/essenza

FIDUCIE

CBS: vertrouwen in de Nederlandse politiek heeft een dieptepunt bereikt

In 2025 had slechts 25 procent van de vijftienplussers vertrouwen in de Tweede Kamer, zo blijkt uit nieuw CBS-onderzoek.

Denise Retera

DEN HAAG

Het vertrouwen in de Nederlandse politiek is op zijn laagst sinds 2012, het beginjaar van de metingen. Dat blijkt dinsdag uit nieuwe cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Afgelopen jaar had bijna 25 procent van de vijftienplussers 'heel veel' of 'tamelijk veel vertrouwen' in de Tweede Kamer, terwijl dat in 2012 nog ruim 36 procent bedroeg. Het vertrouwen in politici bleef afgelopen jaar steken op ruim 21 procent. Dat wordt pas sinds 2016 gemeten en toen lag het op ruim 27 procent.

Het vertrouwen piekte in de coronacrisis, waarna het in 2022 weer inzakte. „Dat is een fenomeen dat je in de meeste landen ziet”, zegt Tanja Traag, hoofdsocioloog bij het

CBS. „Mensen hebben de neiging om in crisistijd meer vertrouwen te hebben in politici, omdat het gevoel is dat zij de oplossing hebben.”

Dat het daarna weer inzakt, is normaal, volgens Traag. Dat was ook zichtbaar na de kredietcrisis van 2008. „Maar we zien wel dat het vertrouwen nu blijft door dalen.” In 2024 had nog respectievelijk ruim 31 en ruim 25 procent 'heel veel' of 'tamelijk veel' vertrouwen in de Tweede Kamer en politici. „Dat betekent niet gelijk dat de democratie afbrokkelt; het is pas zorgelijk als het een langdurige trend is. Maar dit is wel een signaal naar de politiek.”

Zichtbaarder

Opvallend is dat het vertrouwen in de Europese Unie, ambtenaren en de gemeenteraad juist is gestegen ten opzichte van 2022. De stijging was het grootste voor die laatste twee. In 2022 had ruim 42 procent 'heel veel' of 'tamelijk veel' vertrouwen in ambtenaren. Nu is dat ruim 47 procent. Voor de gemeenteraad gaat het om respectievelijk bijna 51 procent en ruim 54 procent.

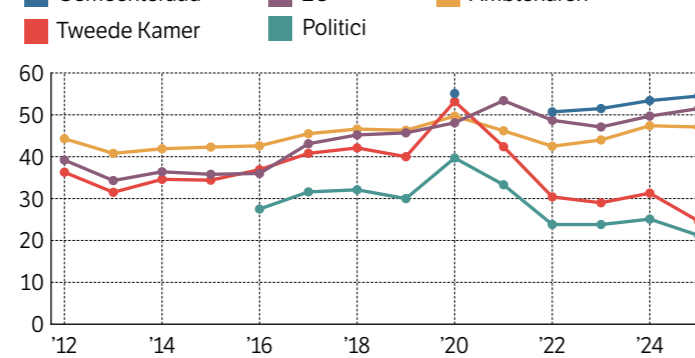
Traag kan dat niet helemaal verklaren. „Maar wat ermee te ma-

Wel meer vertrouwen in gemeenteraad en EU

Vertrouwen in politiek daalt naar laagste niveau in jaren

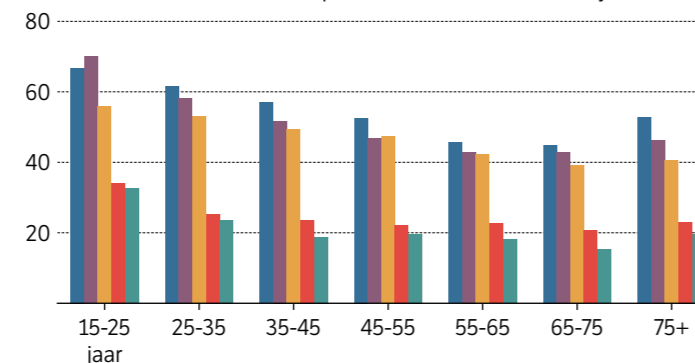
Aandeel mensen* dat vertrouwen heeft in politieke instituties, naar soort

■ Gemeenteraad ■ EU ■ Ambtenaren
■ Tweede Kamer ■ Politici

Jongeren hebben meer vertrouwen in politiek dan ouderen

Aandeel dat vertrouwen heeft in politieke instituties, naar leeftijd

NRC 130526 / YD / Bron: CBS / *Nederlanders van 15 jaar en ouder

ken zou kunnen hebben, is dat mensen het gevoel hebben dat ambtenaren en de gemeenteraad dichter bij hen staan dan de Tweede Kamer. Bovendien zijn landelijke politici veel zichtbaarder en is er veel meer aandacht voor wat er landelijk niet goed gaat dan lokaal.”

Het vertrouwen in de politiek is het laagst in het noordoosten en onder mensen tussen de 65 en 75 jaar

Het vertrouwen in de politiek is het laagst in het noordoosten van het land en onder mensen tussen de 65 en 75 jaar. 15- tot 25-jarigen hebben het meest vertrouwen in politieke instituties. Volgens Traag komt dat niet doordat ouderen in een andere tijd opgroeiden en heel andere ervaringen hebben: het gaat erom dat ze méér (negatieve) ervaringen hebben dan jongeren, waardoor hun vertrouwen langzaam is gedaald. Jongeren kijken nog relatief „mild” naar de politiek.

Een brievenbus van PostNL in Oegstgeest. PostNL heeft er steeds meer moeite mee om consumentenpost zoals kaartjes en brieven op tijd te bezorgen. FOTO EVA PLEVIER/ANP

UNIVERSELE POSTDIENST

Opnieuw een megaboete voor late postbezorging door PostNL

Brieven, kaartjes en pakketten komen vaker te laat aan dan PostNL had beloofd, en dus legt de ACM een miljoenenboete op.

Jan Benjamin

AMSTERDAM

Een verrassing kan de boete die PostNL dinsdag kreeg voor de ondermaatse postbezorging in 2023 onmogelijk zijn geweest. Wieslechter presteert dan afgesproken, kan sancties verwachten. Precies 89,43 procent van de brieven, kaarten en pakketjes van consumenten en kleine bedrijven bezorgde PostNL in 2023 op tijd. Dat wil zeggen, binnen 24 uur. Dat is onder de norm voor deze zogenoemde universele postdienst (upd) van 95 procent.

De conclusie van toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM) is helder: PostNL voldoet niet aan de afspraken met zijn opdrachtgever, het ministerie van Economische Zaken. Het krijgt een boete van bijna 7 miljoen euro voor de ondermaatse bezorging van de consumentenpost. Alleen op dat deelsegment houdt de ACM toezicht. Bij zakelijke post is PostNL een de facto monopolist die (vrijwel) kan doen wat het wil.

Het is niet de eerste keer dat de ACM PostNL een boete wil opleggen voor het niet voldoen aan de kwaliteitsnorm, en het zal vermoedelijk niet de laatste keer zijn. Al zeker acht jaar, sinds 2019, haalt PostNL de bezorgnorm niet. Sterker, de kwaliteit van de universele postdienst daalt alleen maar. In 2025 bezorgde PostNL, volgens voorlopig cijfers, 86 procent van de

post binnen 24 uur. Waarom de ACM nu kiest voor 2023 om een boete voor uit te delen is onduidelijk. Een ACM-woordvoerder wil niets zeggen over „lopende zaken”.

Voor de prestaties van 2019 legde de ACM PostNL al eens een boete op van 2 miljoen euro. Destijds was het bezorgpercentage 94,34 procent. Maar die boete hoefde PostNL uiteindelijk niet te betalen. In december 2025 koos het College van Beroep voor het bedrijfsleven (Cbb) de hoogste bestuursrechter in Nederland, de kant van PostNL. Volgens het Cbb was onduidelijk of PostNL schuld had aan de te late bezorging van 0,6 procent van de brieven en kaarten. „De oorzaak kon ook liggen bij verzenders of ontvangers van de post”, aldus de bestuursrechter. Zo kwam de prestatie over 2019 alsnog net boven 95 procent uit. Adieu boete van 2 miljoen.

Overmacht

Ook tegen de boete voor 2023 zal PostNL bezwaar aantekenen, meldde het bedrijf dinsdag. Volgens het postbedrijf is die boete „niet doelmatig en disproportioneel”. PostNL beroept zich op overmacht. De krappe arbeidsmarkt maakte het lastig voldoende werknemers te vinden. De toezichthouder bestrijdt dit. Volgens de ACM had PostNL kunnen inspelen op deze krapte, bijvoorbeeld door een „voldoende aantrekkelijk aanbod te bieden om werknemers te werven én te behouden”.

PostNL noemde de boete dinsdag ook „onverantwoord”. Het bedrijf beklaagt zich over de „verouderde wetgeving” die het onmogelijk maakt de dienstverlening voldoende aan te passen aan de veranderende postmarkt.

Die markt is sterk gekrompen. Wie stuurt er nog een papieren brief? Of een verjaardagskaart? Het postbedrijf stelt al jaren dat de gestaag dalende hoeveelheid papieren post het de onderneming steeds moeilijker maakt om zonder verlies de consumenten- en kleinzakelijke post te bezorgen. Volgens PostNL brengt de boete „de continuïteit van de postdienstverlening in gevaar”.

In het eerste kwartaal van 2026 bezorgde PostNL 8 procent minder

brieven en kaarten (exclusief post voor de gemeenteraadsverkiezingen), blijkt uit de meest recente resultaten. En vorig jaar zou het bedrijf een verlies van 44 miljoen hebben geleden op de totale postbezorging, zowel voor consumenten als zakelijke post van onder meer overheden, banken en de Belastingdienst.

Boekhouding

Sommige beleggers betwijfelen overigens of het verlies wel zo groot is als PostNL beweert. De Vereniging van Effectenbezitters (VEB) vermoedt dat PostNL schuift met kosten en opbrengsten om de resultaten van de postdivisie te verminderen - wellicht om subsidie af te kunnen dwingen bij het kabinet - en de cijfers van de pakkettek juist op te poetsen. De VEB wijst onder meer op de verkoop van bedrijfsgebouwen (PostNL Real Estate) die de onderneming heeft verschoven van de posttak naar pakketten.

Cynisch herhaalde PostNL dinsdag het argument „dat bij PostNL wordt verwacht een structureel verlieslatende dienst [de universele postdienst] uit te voeren onder voorwaarden die niet uitvoerbaar zijn. Dat kan niet van een commercieel bedrijf worden verwacht.”

Het kabinet laat PostNL niet helemaal aan zijn lot over. Toenmalig minister Vincent Karremans (Economische Zaken, VVD) bepaalde vorig jaar dat PostNL de consumentenpost voortaan niet meer binnen

24 uur hoeft te bezorgen maar daar maximaal 48 uur over mag doen. Die verruiming gaat in op 12 juli. Ook in omliggende landen geldt een dergelijke norm. Volgend jaar wil het kabinet een nog ruimere norm invoeren.

PostNL denkt zo met name te besparen op personeelskosten. Het bedrijf zou honderden tot duizenden arbeidsplaatsen kunnen schrappen, stelde directeur Maurice Unck, directeur van de postdivisie, eerder dit jaar. Dat moet (vooral) gebeuren via natuurlijk verloop. De achterblijvende collega's krijgen dan grotere bezorgwijzen.

Niet alleen de postbezorgers, ook de bedrijfsjuristen van PostNL hebben hun handen vol. Zo tekent PostNL niet alleen bezwaar aan tegen de nieuwe boete van de ACM. Ook over de subsidie voor de upd, waar PostNL volgens het bedrijf recht op heeft - 68 miljoen euro voor 2025 en 2026 samen - loopt nog een procedure.

En dan is er nog de overname door PostNL van Sandd, in 2019. Die was uiteindelijk onrechtmatig, concludeerde het Cbb in december. De ACM moet nu besluiten wat voor concrete gevolgen deze uitspraak heeft. Dat is lastig: Sandd is inmiddels geheel geïntegreerd in PostNL. Zakelijke klanten en regionale postconcurrenten hopen op compensatie voor de hoge tarieven en andere schade die 'monopolist' PostNL zou hebben veroorzaakt.

Advertentie

Stel je vragen aan onze correspondenten!

Dinsdag 2 juni
Pakhuis de Zwijger

NRC CORRESPONDENTEN-AVOND

Eens in de twee jaar komen de ruim twintig correspondenten van NRC tegelijk naar Nederland. Ter gelegenheid hiervan organiseert NRC een bijzonder programma in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam. Wil je weten hoe onze correspondenten verslag doen over landen waar journalisten niet welkom zijn? En hoe je als journalist opereert in een wereld die bol staat van de desinformatie? Stel je vragen aan onze correspondenten.

Koop nu je tickets op nrc.nl/correspondentenavond

nrc

De nieuwe groep asielzoekers met een 'onbekende nationaliteit' betreft vooral Palestijnen, zeggen asieladvocaten en de IND. FOTO'S KEES VAN DE VEEN

ASIELZOEKERS

'Nationaliteit onbekend', want Nederland erkent Palestina niet

„Je kan wel vragen om een geboorteakte uit Deir al-Balah, maar daar is geen gemeentehuis meer over.”

Het asielcomplex in Ter Apel.

Anikó de Geest

AMSTERDAM

Gelijk bij binnenkomst in een opvangcentrum registreert de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) de nationaliteit van een asielzoeker. Maar die is niet van iedereen direct te achterhalen. Iemand kan weigeren antwoord te geven, zeggen niet te weten wat de eigen nationaliteit is of de nationaliteit hebben van een niet (meer) bestaand of erkend land. Dan kent de IND het label 'nationaliteit onbekend' toe.

Steeds meer mensen met zo'n 'onbekende nationaliteit' doen sinds het eerste kwartaal van 2025 een eerste asielaanvraag in Nederland, bleek recent uit cijfers van het CBS. In het eerste kwartaal van 2026 1.100, waarmee ze de grootste groep van de totaal bijna zesduizend eerste aanvragen vormen. Een jaar eerder werden net geen tweehonderd eerste asielaanvragen gedaan door mensen met een 'onbekende nationaliteit'. In de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) staan zo'n dertigduizend personen aldus geregistreerd.

De nieuwe groep met een 'onbekende nationaliteit' bestaat voornamelijk uit mensen uit de Palestijnse gebieden, zeggen asieladvocaten en de IND tegen NRC. Vaak is wel bekend waar ze vandaan komen, maar omdat Nederland de Palestijnse staat niet erkent, worden ze geregistreerd als 'nationaliteit onbekend'. De IND heeft „geen betrouwbare cijfers over het aantal aanvragen van Palestijnse asielzoekers of het aantal Palestijnen dat in de asielprocedure zit”. Waarom vorig kwartaal meer Palestijnen een asielaanvraag deden, kunnen de experts niet zeggen.

Volgens asieladvocaat Flip Schüller vallen Palestijnse asielzoekers onder te verdelen in een aantal groepen. Een deel vluchtte al vóór het Israëlisch-Palestijns conflict in 2023 escaleerde, een ander deel sinds de oorlog uitbrak. Volgens Schüller, die veel Palestijnen bijstaat, is sprake van een „enorme verandering” tussen het moment dat iemand vlucht en wanneer diegene in Nederland aankomt - veelal via Egypte, Turkije en Griekenland.

Staakt het vuren

Mogelijk speelt het staakt-het-vuren, dat sinds eind vorig jaar in Gaza geldt, een rol. Sindsdien werden de grenzen deels geopend, wat het volgens asieladvocaat Igna Oomen iets makkelijker maakt het gebied te ontvluchten. Maar, nuanceert Oomen, het is niet zeker dat de hele groep asielzoekers van 'onbekende nationaliteit' die nu een eerste asielaanvraag deed, daadwerkelijk bestaat uit Palestijnen uit Gaza. Door het langdurige conflict vluchtten Palestijnen al langer naar omliggende landen, waar ze in sommige gevallen al decenia wonen.

Volgens een IND-woordvoerder heeft de registratie 'nationaliteit onbekend' „niet per se” negatieve gevolgen: „De afweging of iemand asiel moet krijgen, is een samenspel van het totale asielverhaal.” Ook verhalen van asielzoekers en een eventuele taalevaluatie worden meegewogen. „Er zijn best veel mensen die hier zonder papieren komen, dus de identiteit van aanvragers wordt niet altijd voor de volle 100 procent vastgesteld. Het is meer dat iemand aannemelijk maakt wie die is.”

Zeker voor mensen uit de Palestijnse gebieden is de 'nationaliteit onbekend'

registratie „gewoon administratief” en zonder invloed op de procedure, zegt de woordvoerder. Oomen bevestigt dat. Haar Palestijnse cliënten „reizen gewoon met een keurig Palestijns paspoort” en kunnen hun nationaliteit aantonen. „Maar omdat Nederland Palestina niet erkent, staat de Palestijnse nationaliteit niet in het systeem”, zegt zij.

Wel vergt de registratie van asielzoekers die hun nationaliteit moeilijk kunnen bewijzen meer uitzoekwerk. „Als jij uit Oeganda komt en je hebt een Oegandees paspoort, dan is het natuurlijk veel makkelijker om je identiteit vast te stellen”, zegt de IND-woordvoerder. Hoeveel meer tijd dit over het algemeen kost, kan hij niet zeggen.

Het is volgens hem overigens niet zo dat een asielprocedure langer duurt bij iemand met een 'onbekende nationaliteit'. „De lengte van de aanvraag zit 'm vooral in het wachten. Het achterhalen van de nationaliteit maakt niet zo heel veel uit voor de doorlooptijd.”

Taalevaluatie

Volgens de asieladvocaten kan zo'n registratie de procedure wel complexer maken als zowel nationaliteit als land van herkomst niet bewezen kan worden. Als een asielzoeker geen van beide kan aantonen, wordt die volgens advocaat Maartje Terpstra afgewezen. Op basis van bijvoorbeeld een taalevaluatie wordt dan in een terugkeerbesluit bepaald waar iemand naartoe terug moet.

Van de dertigduizend mensen in Nederland met een onbekende nationaliteit

zijn er ongeveer zesduizend staatloos - ze worden door „geen enkel land” erkend als onderdaan. Om als staatloos geregistreerd te worden, moet iemand met documenten als een paspoort en geboorteakte de identiteit aantonen. Met zo'n registratie kan een statushouder na het doorlopen van de asielprocedure na drie jaar naturaliseren, in plaats van na de gebruikelijke vijf jaar.

'In feite staatloos'

Palestijnse asielzoekers kunnen als staatloos worden aangemerkt. „Maar daar heeft de IND heel strenge documenteisen voor”, aldus Oomen. Ze moeten bijvoorbeeld een registratiedocument van hulporganisatie UNRWA overleveren. „Als ze niet over alle stukken beschikken, heten ze voorlopig 'nationaliteit onbekend', terwijl ze in feite staatloos zijn.”

Aan alles voldoen kan ingewikkeld blijken, vertelt ook Schüller. „Een deel van de Palestijnen kan niet aan de documenteisen voldoen. Zeker niet nu de hele civiele administratie in Gaza is kapotgebombardeerd. Je kan wel vragen om een geboorteakte uit Deir al-Balah, maar er is geen gemeentehuis meer over.”

Aangemerkt worden als 'staatloos' kan via de gemeente of de rechter. De laatste route behelst een lange procedure, vertelt Schüller, omdat die niet rechtstreeks via de IND verloopt, maar via de BRP en de gemeente waar een asielzoeker staat ingeschreven. Maar individuele gemeenten hebben volgens

de advocaat onvoldoende expertise om over staatloosheid te oordelen. Daarvoor moeten ze toch advies innemen bij de IND. Zo worden, zegt Schüller, „administratieve en bureaucratische obstakels opgeworpen”, waardoor het proces anderhalf tot twee jaar kan duren. Het ontnemt sommige asielzoekers de mogelijkheid om snel te naturaliseren, stelt de advocaat.

„Nationaliteit onbekend” kan voor asielzoekers voelen als een „ontkenning van hun identiteit”, zegt Oomen. Dat herkent Schüller: „Je hebt een aantal die zeggen: waarom erkent Nederland de Palestijnse staat niet? Ben ik dan niks?” Schüller heeft ook meegemaakt dat Palestijnse cliënten werden aangemerkt als Israëlisch. „Daar werden ze heel boos over, en terecht.”

Het asielrecht gaat „fors” veranderen, zegt Oomen. Vorige maand stemde de Eerste Kamer voor herinvoering van het tweestatusstelsel - dat onderscheid maakt tussen mensen die vluchten voor persoonlijke vervolging (die krijgen een A-status en worden gezien als vluchteling) en mensen die uitwijken voor ander geweld (B-status, worden niet gezien als vluchteling). Voor de laatste groep gelden onder meer strengere regels voor gezinshereniging.

Volgens universitair docent immigratie- en asielrecht Mark Klaassen is nationaliteit niet het relevantst voor de toegekende status. Die is vooral afhankelijk van persoonlijke omstandigheden. Dat bevestigt Oomen: „Een Oegandees die vlucht omdat die homo is,

Ze zeggen: waarom erkent Nederland de Palestijnse staat niet? Ben ik dan niks?

Flip Schüller
asieladvocaat

heeft een persoonlijke grond en wordt dan, als dat in Nederland gelooft wordt, een vluchteling.” Die persoon krijgt een A-status.

Bijzondere positie

Palestijnen uit Gaza hebben een bijzondere positie, omdat die vanwege de bescherming van UNRWA in principe buiten het vluchtelingenverdrag vielen. „Maar die bescherming is opgehouden”, zegt Oomen. Israël verbood de organisatie begin vorig jaar. Daardoor gelden Palestijnen nu toch als vluchtelingen en hebben ze recht op een A-status, verwacht asieladvocaat Vivian Oliana.

Vanaf juni treedt bovendien het Europese migratiepact in werking, dat spreekt van 'kansarme' en 'kansrijke' asielzoekers. De kansarmen komen uit gebieden waarvan minder dan 20 procent van de aanvragers normaal gesproken asiel krijgt. Deze asielzoekers krijgen een versnelde asielprocedure, omdat de kans groter is dat ze worden afgewezen. Door deze binaire verdeling wordt het hebben van een 'onbekende nationaliteit' volgens Oomen „iets heel ingewikkelds”. De groep is buitengewoon divers en omvat naast Palestijnen bijvoorbeeld ook Roma of personen uit grensgebieden die nooit goed werden geregistreerd.

De kansen voor asielzoekers uit die verschillende groepen verschillen ook weer. Dus in welke groep valt iemand van wie de nationaliteit 'onbekend' is? Dat blijft volgens Oomen en de andere advocaten voorlopig gissen.

Advertentie

nrc webwinkel

BOSCH
Robotmaaier + grastrimmer

Nieuwste model robotmaaier: voor gazons tot 200 m²

- » Complete set: robotmaaier + accu, lader, messen en trimmer*
- » Direct maaien zonder installatie
- » SmartVision: draadloos maaien zonder gedoe
- » Lichtgewicht grastrimmer voor strak en comfortabel trimmen

De Bosch VISIMOW18V-100 of 200 robotmaaier maakt gazononderhoud eenvoudig met een snelle start via drie knopdrukken. Hij is geschikt voor gazons tot 100 m² of 200 m² en gebruikt SmartVision, ultrasone en botsingssensoren om gras te herkennen en obstakels te vermijden zonder begrenzingsdraden of antennes. De semi-autonome maaier werkt op een 18V-accu en kan meerdere zones maaien. Met instelbare maaiahogte (20-60 mm), willekeurige maai patroon en SpotMow-functie zorgt hij voor volledige dekking. Compact en draagbaar, ideaal voor kleine tuinen of als extra robotmaaier. Daarnaast ontvang je in deze unieke set ook de grastrimmer van Bosch op accu. Zo heb je in een mum van tijd het hele gazon en de kanten gemaaid.

* Robotmaaier en grastrimmer werken op dezelfde accu.

Adviesprijs fabrikant 671,90
549,-

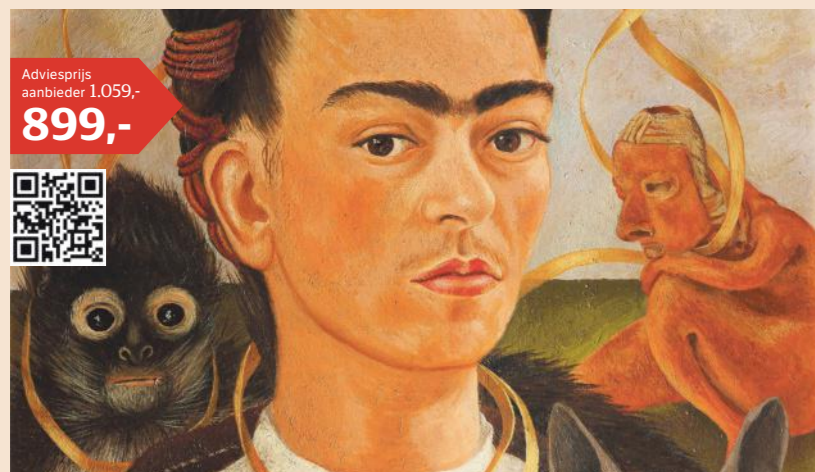
Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/grasmaaien

Meer dan kennis

Voor wie niet alleen wil weten, maar ook wil begrijpen.
Van meesterwerken tot menselijk gedrag.

Start vanaf
september

Jaaropleiding Moderne kunst

Van Courbet tot Yves Klein: stromingen, kunstenaars en controversiële werken. Stap voor stap opent de wereld van moderne kunst zich voor jou.

- › 32 hoorcolleges
- › Start in oktober 2026
- › Op locatie of online

Jaaropleiding Filosofie

Ontdek hoe 2.500 jaar filosofie jou handvatten geeft voor je levensvragen – van klassieke denkers tot hedendaagse inzichten.

- › 34 hoorcolleges
- › Start in september 2026
- › Op locatie of online

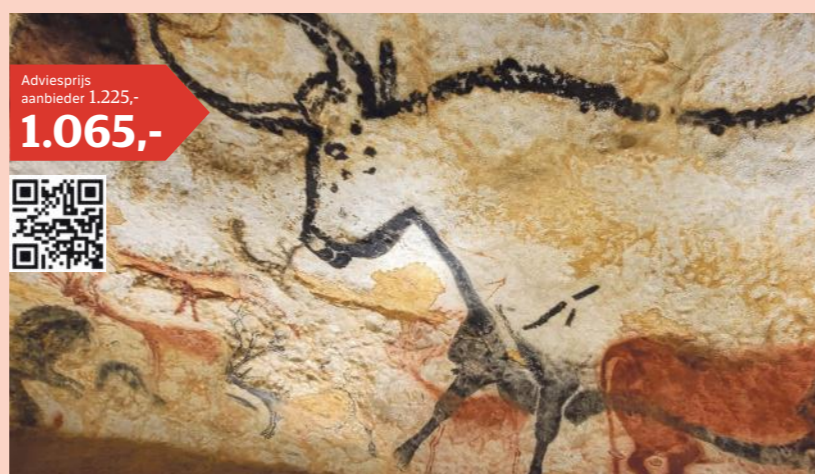
Jaaropleiding Psychologie

Wie zijn wij echt: ons brein, ons gedrag, of iets meer? Ontdek het in de jaaropleiding

- › 40 colleges
- › Start in september 2026
- › Op locatie of online

Jaaropleiding Geschiedenis

Reis door 10.000 jaar geschiedenis en ontdek hoe ideeën, uitvindingen en revoluties de wereld vormden – leer niet alleen wat er gebeurde, maar vooral waarom!

- › 40 hoorcolleges
- › Start in september 2026
- › Op locatie of online

Jaaropleiding Kunstgeschiedenis

Altijd al kunstgeschiedenis willen begrijpen? Ontdek 5.000 jaar westerse kunst in 40 inspirerende colleges.

- › 40 colleges
- › Start in september 2026
- › Op locatie of online

Jaaropleiding Architectuur

Duik in de wereld van architectuur en zie hoe geschiedenis, kunst en innovatie samenkomen.

- › 32 hoorcolleges
- › Start in september 2026
- › Op locatie of online

Een ondertekend **manifest** tegen geweld tegen vrouwen. FOTO REMKO DE WAAL / ANP

VROUWENMOORD

Rechters benoemen in veroordelingen zelden dat sprake is van femicide

Een heldere juridische definitie van femicide is nodig, vinden onderzoekers van Maastricht University.

Camil Driessen

ROTTERDAM

Hoewel in Nederland jaarlijks tientallen vrouwen door een (ex-)partner of familielid om het leven worden gebracht, benoemen rechters in hun veroordelingen zelden dat sprake is van femicide. In de periode 2022 tot en met 2024 werd in slechts vijf uitspraken gesteld dat sprake was van femicide. Dat blijkt uit dinsdag gepresenteerd onderzoek van Maastricht University in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC).

Door de toegenomen maatschappelijke onvrede over de gebrekkige bescherming van bedreigde vrouwen, belandde de aanpak van femicide afgelopen jaren hoog op de politieke agenda. Zo presenteerde het kabinet in 2024 de aanpak *Stop Femicide!* met onder meer als doel dat politie, justitie en Veilig Thuis eerder ingrijpen bij huiselijk geweld om escalatie te voorkomen. Ook beloofde Franc Weerwind, de minister voor Rechtsbescherming (D66), de Tweede Kamer om de Nederlandse rechtspraak

tijk door te lichten en de jurisprudentie rond femicide in kaart te laten brengen. Voor dat onderzoek bestudeerde Maastricht University 282 strafzaken, waarin verdachten werden vervolgd voor doodslag en (poging tot) moord op een vrouw of meisje. Om van femicide te kunnen spreken moest daarbij tevens eerwraak, huiselijk geweld, seksueel geweld of een ander genderspecifiek kenmerk een rol spelen.

De onderzoekers pleiten voor meer specialisatie bij rechters die zaken rond huiselijk geweld en femicide behandelen

Ook werden 22 rechters, officieren van justitie en andere betrokkenen uit de strafrechtketen geïnterviewd en werd wetgeving uit andere landen bestudeerd.

Strafverzwarend

In Nederland worden jaarlijks gemiddeld 43 vrouwen en meisjes gedood, van wie ruim 70 procent door een (ex-)partner of familielid. In Nederland is femicide geen strafrechtelijk begrip en - in tegenstelling tot bijvoorbeeld Italië - niet afzonderlijk strafbaar gesteld.

Ook geldt het, anders dan in landen als België en Spanje, niet expliciet als strafverzwarend

grond bij moord en doodslag. Dit verklaart mede waarom rechters in hun uitspraken zo zelden femicide benoemen en in plaats daarvan bijvoorbeeld de familie- of partnerrelatie tot het slachtoffer beschrijven.

Rechtsongelijkheid

De onderzoekers nemen een standpunt in over of Nederland deze andere landen zou moeten volgen. Wel wijzen ze op de noodzaak van een heldere juridische definitie van femicide zodat een gedeeld beeld van het fenomeen kan ontstaan. Rechters en officieren van justitie herkennen en waarden femicide nu namelijk verschillend. „Dit kan leiden tot verschillen in de behandeling van ‘femicidezaken’ in de strafrechtspraak en, bijgevolg, rechtsongelijkheid”, waarschuwen de onderzoekers.

Zulke uiteenlopende behandelingen zien de onderzoekers ook in de wijze waarop rechters huiselijk geweld uit het verleden meewegen in femicidezaken. Ze roepen de rechtspraak op tot „een gedeelde opvatting” hierover te komen.

De onderzoekers pleiten tevens voor meer specialisatie bij rechters die zaken rond huiselijk geweld en femicide behandelen. En ze roepen de rechtspraak op femicidezaken consequent als zodanig te benoemen in uitspraken. „Dit kan bijdragen aan grotere zichtbaarheid van het fenomeen en aan maatschappelijke bewustwording.”

Adviesprijs
fabrikant 169,-
119,-

BATAVIA

Fixxbrush onkruidborstel set

- › Werelds meest effectieve onkruidborstel
- › Ideaal voor het verwijderen van onkruid en mos uit voegen
- › Onkruid verwijderen zonder rugpijn, pijnlijke knieën, blaren en vermoeidheid

Ontdek de beste onkruidborstel tot nu toe. Met deze onkruidborstel verwijder je moeiteloos onkruid en mos uit voegen, zonder schadelijke chemicaliën te gebruiken. Zeg vaarwel tegen rugpijn, pijnlijke knieën en urenlang onkruid verwijderen.

De Fixxbrush is ontworpen om het verwijderen van onkruid een stuk makkelijker te maken. De innovatieve re-oscillerende borstelkop maakt hem uniek; hij biedt ongeëvenaarde controle en werkt moeiteloos om snel ongewenst onkruid, mos en vuil te verwijderen.

Pas de telescopische steel aan op werkhoopte en gebruik de tweede handgreep voor extra comfort bij langdurig gebruik.

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/onkruidborstelset

Eva Oude Elferink

DAKAR

Tegenover het diplomatieke corps in Bamako was Mali's minister van Buitenlandse Zaken Abdoulaye Diop onlangs helder: er komt geen dialoog met de „gewapende terreurgroepen” die op 25 april steden in heel Mali aanvielen.

Diop richtte zich daarbij specifiek op de separatistische Toeareg-strijders van het Azawad Bevrijdingsfront (FLA). Al sinds Mali's onafhankelijkheid in 1960 komen groepen Toeareg, een Berbers sprekend nomadenvolk uit de Sahara, in opstand tegen de machthebbers in Bamako, ijverend voor een vrijstaat in het noorden.

Het FLA sloot onlangs een verbond met aan Al-Qaida gelieerde jihadisten. Met een reeks gecoördineerde aanslagen samen met strijders van terreurorganisatie Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM) wist het Azawad Bevrijdingsfront, zelf een relatief nieuwe coalitie van separatistische Toeareg-groeperingen, vorige maand Mali's minister van Defensie te doden en delen van het noorden van Mali in te nemen.

Maar de strijd van de Toeareg en die van de jihadisten is niet hetzelfde, zegt FLA-woordvoerder Mohamed Elmaouloud Ramadanane telefonisch vanuit Frankrijk, die in interview na interview op één boodschap hamert: wij zijn geen terroristen.

Inmiddels wappert de vlag van Azawad, de gedroomde staat van de Toeareg, weer boven Kidal – hun de facto hoofdstad waaruit zij in 2023 werden verdreven door het Malinese leger en Russische huurlingen van de Wagner Groep. En ze zijn nog niet klaar, zegt Ramadanane.

„Al drie jaar is ons volk het slachtoffer van misdaden van Wagner [nu Africa Corps] en de junta in Bamako. Internationaal hebben we daar nooit enige veroordeling van gehoord. Wij nemen nu onze verantwoordelijkheid om ons grondgebied te bevrijden.”

Daarbij werken jullie samen met JNIM, een Al-Qaida-filiaal. Zetten jullie zo niet zelf de deur open naar het stempel 'terrorist'?

„Nee, JNIM blijft JNIM. FLA blijft FLA. Wij bevinden ons in Azawad, het noorden van Mali. De strijders van JNIM die daar aanwezig zijn, zijn zonen uit dezelfde gemeenschappen.”

JNIM komt voort uit jihadistische groeperingen die vanaf de jaren 2000 in Mali opkwamen en is uitgegroeid tot de grootste terreurorganisatie in de Sahel. Met hen sloten Toeareg-separatisten ook in 2012 een verbond. Dat klapte al snel: in verschillende steden verdreven de jihadisten de Toeareg. Een Franse interventie drong uiteindelijk de terreurgroepen terug, waarna zij zich hergroepeerden tot JNIM. Met Iyad Ag Ghali, een Toeareg, als leider.

„We hebben veel confrontaties gehad”, zegt Ramadanane. Maar sinds militairen in 2021 de macht grepen in Bamako hebben de twee een gemeenschappelijke vijand. De junta, bijgestaan door Russische huurlingen, ging niet alleen in de aanval tegen JNIM en aan IS

Strijders van het Azawad Bevrijdingsfront (FLA) patrouilleren door de straten van Kidal, hun de facto hoofdstad in het noorden van Mali. FOTO AFP

FLA en JNIM wisten delen van het noorden van Mali, waaronder Kidal, in te nemen. FOTO AFP

INTERVIEW **MOHAMED ELMAOULOUD RAMADANE** WOORDVOERDER TOEAREGSTRIJDERS

‘Wij nemen onze verantwoordelijkheid om ons grondgebied te bevrijden’

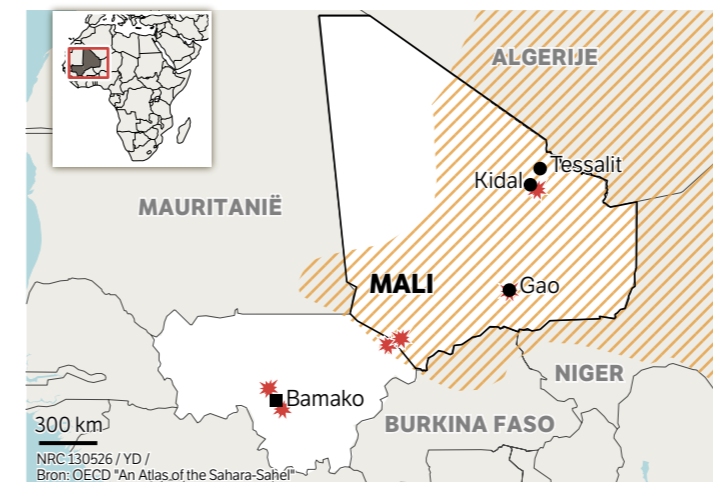
In een poging de militaire regering in Mali te verslaan, hebben separatistische Toearegstrijders de handen ineengeslagen met aan Al-Qaida gelieerde jihadisten. „Soms heb je het te doen met de gek of duivel in je familie”, zegt hun woordvoerder.

Locaties van aanvallen op 25 april

Azawad: gedroomde staat van de Toeareg in het noorden van Mali

Leefgebied Toeareg □ Azawad

★ Locaties waar op 25 april aanvallen door jihadisten en Toeareg-separatisten zijn gemeld

gelieerde groepen die in Mali oprukten; ze verbrak ook een broos bestand met de Toeareg-separatisten.

Gemeenschapsleiders zetten zowel de FLA als de jihadisten van JNIM onder druk om „een oplossing” te vinden, vertelt woordvoerder Ramadanane. „Om onderlinge botsingen en confrontaties te vermijden en zo onze gezamenlijke vijand te bestrijden.”

En alliantie.

„Geen alliantie in de eigenlijke zin van het woord. Je kunt het omschrijven als veiligheidsafspraken en tactische coördinatie op het terrein. Elke partij heeft haar eigen doelstellingen en ieder is onafhankelijk om de strijd conform die doelen te voeren.”

Die doelen verschillen. Het Azawad waar u in 2012 voor vocht, was een eigen (seculiere) staat. JNIM wil de sharia invoeren.

„Wij voeren een strijd die beantwoordt aan de aspiraties van de bevolking van Azawad. Als haar grondgebied vrij is, zal de bevolking zelf bepalen hoe zij zich integreert.”

Met de sharia?

„In onze gemeenschap waren het altijd al de imams en islamitische rechters die geschillen beslechtten. Zo ging het ook onder de Franse kolonisten en daarna onder de Malinese staat. Dat is het soort recht dat JNIM wil. Zodra het gaat over de sharia denken mensen aan afgehakte handen, maar sharia betekent rechtspraak. Het is een breed begrip.”

In 2012 keerden de jihadisten zich al snel tegen jullie. Waarom werken jullie toch weer samen?

„Allereerst vanwege onze vijand. Die maakt geen onderscheid tussen ons [ook voor de recente aanslagen bestempelde de junta de separatisten als „terroristen”] en voert een beleid van verschroeiende aarde tegen onze bevolking.

„Tweede punt: met twee gewapende actoren die één vijand bestrijden, moet je in oorlogsomstandigheden wel tot een vorm van coördinatie komen, zelfs als

zich dat beperkt tot de timing van acties.”
Daarbij, stelt Ramadanane: „Dit zijn geen strijders van buiten. Een deel van hen komt uit dezelfde gemeenschappen, dezelfde families. Soms heb je het te doen met de gek of duivel in je familie. Je moet een oplossing vinden om in hetzelfde huis te wonen.”

U zegt dat de samenwerking militair is. Wat als het regime in Bamako door jullie valt?

„Op dit moment blijft het op dit niveau. Maar buiten Azawad, in Mali en de Sahel, kan er geen vrede zijn zonder JNIM erbij te betrekken. Dat is een onmisbare speler. Wij hopen dat we allemaal kunnen samenkomen om vrede en stabiliteit voor iedereen te brengen.”

Ramadanane wijst op de ogenschijnlijk meer gematigde toon van de terreurgroep in recente communicaties. „Ze spreken over overgangsoverregeringen, over het respecteren van grenzen. Dat was vijf, zes jaar geleden nog heel anders.”

Bovendien, zegt de woordvoerder, kijk naar Syrië, waar HTS, een voormalig aan Al-Qaida gelieerde terreurbeweging, nu de regering vormt. De internationale gemeenschap heeft hen ook geaccepteerd, zegt Ramadanane. „Ik denk dat we daar lessen uit kunnen trekken.”

JNIM heeft, in tegenstelling tot HTS, de banden met Al-Qaida niet verbroken. Waarom denkt u dat de internationale gemeenschap met JNIM in gesprek zou willen?

„Als ze werkelijk vrede willen, waarom zouden ze dan niet onderhandelen met degene die bereid is de vrede te herstellen? Het alternatief is een eindeloze oorlog waarin de bevolking het enige slachtoffer is.”

Daags na dit interview vielen JNIM-strijders in centraal Mali meerdere dorpen aan. Daarbij vielen tientallen doden. Tegelijk sprak een hoge vertegenwoordiger van de Verenigde Naties zijn zorgen uit over vermeende vermeldingsaanvallen van de veiligheidsdiensten op onder meer Toeareg.

Deel je antwoord Wat het leven de moeite waard maakt

Op 9 juni brengt NRC Boeken haar allereerste boek uit: *Wat het leven de moeite waard maakt*.

Een bundeling van de mooiste gesprekken uit onze interviewreeks over deze ene grote vraag. Voor de lancering van dit boek zijn we nieuwsgierig naar de antwoorden van onze lezers. Daarom stellen we deze vraag ook aan jou:

Wat maakt het leven voor jou de moeite waard?

Scan de QR-code en stuur jouw antwoord in vóór 18 mei. Een selectie van de inzendingen wordt op 23 mei geplaatst in NRC Weekend, op een speciale campagnepagina.

Meer over het boek

Sinds 2020 interviewt NRC mensen met uiteenlopende expertises en levenservaring over die ene vraag waar iedereen een antwoord op zoekt: wat maakt het leven de moeite waard? In dit boek, samengesteld door de bedenkers van de reeks, zijn de beste interviews gebundeld.

Op 9 juni verschijnt het boek, ga naar nrcwebwinkel.nl/boek om het alvast te bestellen.

nrc boeken

OORLOG IRAN

‘Uranium met militaire actie uit Iran’

VS-president Trump en Israël's premier Netanyahu zinspelen op militaire actie om Iraans hoogverrijkt uranium weg te halen.

Hans Steketeer

AMSTERDAM

De Amerikaanse president Trump en de Israëlische premier Netanyahu hebben opnieuw geopperd om de Iraanse voorraad hoogverrijkt uranium met een militaire operatie weg te halen uit Iran.

Volgens nieuwssite Axios besprak Trump maandag met zijn nationale veiligheidsteam een reeks opties voor het vervolg van de oorlog, nadat onderhandelingen zondag vastliepen. De militaire optie ligt weer op tafel omdat Iran volgens Trump de Amerikaanse eisen grotendeels heeft afgewezen en geen concessies wil doen met betrekking tot zijn nucleaire programma, aldus drie functionarissen tegen Axios.

Netanyahu liet zich zondag in soortgelijke bewoordingen uit in een tv-interview met de Amerikaanse zender CBS.

Portretten in Teheran van door Israël en de VS gedode leiders. FOTO VAHID SALEMI/AP

Iran zou nog zo'n vierhonderd kilo uranium bezitten dat tot een graad van 60 procent is verrijkt, waarna het een relatief kleine stap is naar een verrijktgraad voor een kernwapen. Naar wordt aangenomen heeft Iran het materiaal, verpakt in stalen tanks, voraafgaand aan de Amerikaans-Israëlische aanvallen van vorig jaar over-

gebracht naar een ondergrondse opslag in een nucleair complex in de buurt van Isfahan. Het complex is bij die aanvallen en recenter tijdens operatie Epic Fury zwaar beschadigd, maar over de staat van het uranium is niets bekend.

„Er is daar nog steeds nucleair materiaal [...] dat Iran uit moet”, zei Netanyahu. „Er zijn daar nog steeds

verrijktinstallaties die ontmanteld moeten worden.” Zonder in te gaan op militaire details zei hij: „Je gaat erin en je haalt het eruit.”

De Israëlische regering zou aannemen op een gecombineerde operatie met de Amerikanen waarbij speciale eenheden met graafmachines het uranium weghalen. Daaromheen zou een enorme vei-

gheidsoperatie moeten worden opgetuigd met grond- en andere eenheden. Militaire analisten hebben zo'n plan eerder „extreem risicovol” genoemd. Trump zou er om die reden huiverig tegenover staan.

‘Kom het maar halen’

Trump herhaalde maandag tegen verslaggevers dat Iran geen kernwapen mag bezitten. Vorig jaar zou het land daar „twee weken vanaf” zijn geweest, een claim die niet valt te controleren. Het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA) heeft gezegd dat het aanhouden van een voorraad hoogverrijkt uranium „niet geloofwaardig is voor de civiele toepassing” die Iran zegt na te streven.

Volgens Trump had Iran tijdens de jongste onderhandelingen aangeboden om de VS toegang te verschaffen tot zijn uraniumvoorraad, maar trok het dat voorstel later in. „Ze zeiden: kom het maar halen”, aldus Trump. Volgens hem houden de VS het complex vanuit de ruimte permanent in de gaten en „zullen we alles en iedereen doden die erin de buurt komt”.

Intussen wordt aangenomen dat Trump geen militaire actie zal vervolgen voordat hij terug is van zijn top met de Chinese president Xi.

De voormalige Poolse minister van Justitie Zbigniew Ziobro wordt gezocht wegens corruptie en het bespioneren van politieke tegenstanders. FOTO ROBERT KOWALEWSKI/AGENCJA WYBORCZA.PL VIA REUTERS

Advertentie

nrcwebwinkel >

Vier het voorjaar met de mooiste tuinbeelden

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/tuinbeelden

Mark Middel

WARSCHAU

Hij vluchtte uit Polen, kreeg politiek asiel in het Hongarije van oud-premier Viktor Orbán en dook afgelopen weekend op in de Verenigde Staten. Zbigniew Ziobro, minister van Justitie in de regeringen van het nationaal-conservatieve PiS (2015-2023), wordt door de Poolse autoriteiten gezocht vanwege vermeend misbruik van overheidsmiddelen en het gebruik van spionagesoftware tegen politieke tegenstanders. Sinds de regering van Donald Tusk aantrad in 2023, probeert Ziobro vervolging in Polen te ontlopen. Daarbij zou hij steun hebben gekregen van de Amerikaanse president Donald Trump.

Met de komst van Péter Magyar, die afgelopen weekend werd geïnaugureerd als nieuwe premier van Hongarije, lijkt het land geen veilig toevluchtsoord meer voor bondgenoten van het Orbán-regime. Magyar kondigde maanden geleden al aan dat er in Hongarije geen plek is voor „internationaal gezochte misdadigers”.

Uitzonderlijk

Dat Orbán politiek asiel verleende aan Ziobro, diens vrouw en de voormalige onderminister van Justitie Marcin Romanowski, was uitzonderlijk binnen de Europese Unie. Dat een EU-land een burger uit een andere lidstaat politiek asiel verleent is al ongebruikelijk, laat staan als het gaat om voormalige bewindslieden tegen wie arrestatiebevelen lopen. Magyar beloofde Ziobro aan Polen uit te leveren. En

POLITIEK ASIEL

Poolse ex-ministers wijken uit naar VS nu Hongarije niet langer veilig is

De door Polen gezochte oud-bewindslieden Romanowski en Ziobro hebben na Hongarije nu de wijk genomen naar de VS.

us werd Ziobro kort voor de installatie van de nieuwe Hongaarse regering gesignaleerd op een luchthaven.

Als minister van Justitie was Ziobro grondlegger van de ontmanteling van de onafhankelijke rechtsspraak in Polen. Dat leidde tot een langdurig conflict met de Europese Unie. Brussel besloot 137 miljard euro aan EU-gelden te bevriezen, omdat de PiS-regering fundamentele EU-normen en regels schond. Onder Ziobro, een rechtse hardliner binnen de PiS-regering, werd een disciplinaire tuchtkamer ingevoerd waarmee rechters konden worden bestraft en werden aan de partij loyale rechters op sleutelposities geplaatst.

Naast het uithollen van de rechterlijke onafhankelijkheid was Ziobro volgens het Poolse Openbaar Ministerie verantwoordelijk voor 26 misdrijven, waarvoor hij een maximale gevangenisstraf van 25 jaar kan krijgen. Zo zou geld uit een fonds voor slachtoffers van misdaden zijn gebruikt om bevriende organisaties financieel te steunen: brandweerbrigades, vrouwenorganisaties op het platteland en bevriende priesters kregen geld in ruil voor politieke steun.

Ook zou Ziobro toestemming hebben gegeven voor het gebruik van Pegasus-spionagesoftware op de telefoons van politieke tegenstanders. Onder de doelwitten bevonden zich activisten die stredden voor lhbt- en vrouwenrechten, advocaten, rechters en oppositiepolitici. In totaal zouden 578 personen met de software zijn bespioneerd.

Vorig jaar dook een filmpje op van onderminister Romanowski die hardhandig zou zijn opgepakt, gemarteld en ondervraagd door de Poolse autoriteiten. Het bleek te gaan om een nagespeelde ‘reconstructie’ van de Poolse tv-zender TV Republika - een spreekbuis van de PiS-partij. In de video speelde Romanowski zelf de hoofdrol en werd de regering-Tusk in een kwaad daglicht gesteld. Romanowski was toen net naar het ‘vrije’ Hongarije gevlucht.

Journalistenvisum

Diezelfde zender speelt een rol in de vlucht van Ziobro naar de Verenigde Staten. Aangezien zijn Poolse paspoort is ingetrokken door de Poolse autoriteiten, kon Ziobro Hongarije niet zomaar verlaten.

Dat is met hulp van TV Republika toch gelukt. Zij zouden hun contacten bij de MAGA-beweging zover hebben gekregen om de steun van Trump te krijgen voor een journalistenvisum waarmee Ziobro naar de Verenigde Staten is gevolgen, aldus Poolse media.

De Poolse krant *Gazeta Wyborcza* meldde dat de Amerikaanse autoriteiten niet stonden te popelen om Ziobro een visum te verlenen. Naar verluidt had minister van Buitenlandse Zaken Marco Rubio bezwaren, maar gaf Trump persoonlijk de doorslag. Volgens de Poolse krant ziet Trump na het verlies van Orbán in Hongarije en toenemende kritiek van bondgenoten als Giorgia Meloni in Italië en de AFD in Duitsland, alleen het Poolse PiS nog als trouwe bondgenoot in Europa.

‘Voor vrijheid’

Zondagavond verscheen Ziobro vanuit de Verenigde Staten in een uitzending van TV Republika. Daarin verklaarde hij dat „de Verenigde Staten voor vrijheid staan” en dat hij daar in zijn eigen zaak voor zal blijven strijden.

Volgens Poolse media had onderminister Romanowski problemen om een visum te krijgen vanwege een Europees arrestatiebevel dat tegen hem is uitgevaardigd, maar is hij inmiddels ook onderweg naar het nieuwe toevluchtsoord aan de andere kant van de Atlantische Oceaan.

De vraag is hoe lang die plek veilig blijft voor de twee gezochte bewindslieden. Polen heeft aangekondigd een uitleveringsprocedure te beginnen.

Detachering • Recruitment • Tech Solutions

Werk dat je verder brengt

Focus op wat jouw carrière vooruithelpt

Assetmanager

Bedrijf
Newomij is een toonaangevend Nederlands familiebedrijf in vastgoed, dat sinds 1958 duurzame en kwalitatieve woon-, werk- en winkelomgevingen ontwikkelt en beheert met een focus op langetermijnwaarde en betrouwbare samenwerkingen.

Functie
Als Assetmanager ben je verantwoordelijk voor het actief beheren en optimaliseren van een commerciële vastgoedportefeuille, waarbij je strategieën ontwikkelt en uitvoert om rendement, waardeontwikkeling en risicobeheersing te maximaliseren.

Locatie: Naarden / **Ervaring:** 3-5 jaar / **Sector:** Real Estate / **Opleiding:** Hbo / **Voorwaarden:** Uitstekende arbeidsvoorwaarden

Contactpersoon YER
Dagmar Schenkel, +31 6 292 391 76

Accountmanager

Bedrijf
Paxpring is een onafhankelijke verpakkingsspecialist met meer dan 20 jaar ervaring in het ontwerpen en realiseren van duurzame maatwerkverpakkingen voor internationale B2B-klienten, waarbij zij het volledige traject van concept tot levering begeleiden.

Functie
Als Accountmanager bij Paxpring ben je het commerciële aanspreekpunt en begeleid je complexe verpakkingprojecten van idee tot oplevering, waarbij je bestaande leads omzet in klanten door het volledige salesproces te managen en internationale stakeholders te betrekken.

Locatie: Weesp / **Ervaring:** 3-8 jaar / **Sector:** Verpakkingindustrie / **Opleiding:** Hbo / **Voorwaarden:** Uitstekende arbeidsvoorwaarden

Contactpersoon YER
Josephine Hünd, +31 6 102 852 79

YER. Mensgericht. Ambitueus. Deskundig.

Teamleider Vastgoed Support Techniek & Verhuur

Bedrijf
Newomij is een toonaangevend Nederlands familiebedrijf in vastgoed, dat sinds 1958 duurzame en kwalitatieve woon-, werk- en winkelomgevingen ontwikkelt en beheert met een focus op langetermijnwaarde en betrouwbare samenwerkingen.

Functie
Je bent een operationeel betrokken teamleider en geeft leiding aan de supportteams Techniek en Verhuur en optimaliseert de dagelijkse operatie en samenwerking tussen de teams, en stuurt op procesverbetering, datagedreven prestaties en effectief gebruik van systemen.

Locatie: Naarden / **Ervaring:** +5 jaar / **Sector:** Real Estate / **Opleiding:** Hbo / **Voorwaarden:** Uitstekende arbeidsvoorwaarden

Contactpersoon YER
Dagmar Schenkel, +31 6 292 391 76

Realisatiemanager

Bedrijf
Croonwolver&dros is een toonaangevende technisch dienstverlener met ruim 3.000 medewerkers, gespecialiseerd in innovatieve en duurzame energie- en industriële projecten die bijdragen aan de energietransitie in Nederland.

Functie
Als Realisatiemanager ben je verantwoordelijk voor de succesvolle realisatie van multidisciplinaire energie- en industrieprojecten tot circa €25 miljoen. Je stuurt projectteams aan, bewaakt kwaliteit en voortgang en speelt een sleutelrol in de verdere ontwikkeling van de afdeling.

Locatie: Eindhoven / **Ervaring:** +10 jaar / **Sector:** Energie / **Opleiding:** Hbo / **Voorwaarden:** Uitstekende arbeidsvoorwaarden

Contactpersoon YER
Dagmar Schenkel, +31 6 292 391 76

De Franse minister van Buitenlandse Zaken, **Jean-Noël Barrot** (midden) tijdens een conferentie in Berlijn. FOTO ODD ANDERSEN/AFP

TEGENAANVAL

Diplomatie per meme: Frankrijk biedt weerwoord op sociale media

Met memes en humor probeert het ministerie van Buitenlandse Zaken op X en TikTok desinformatie tegen te spreken.

Veerle Schyns
AMSTERDAM

Wat kan een ministerie van Buitenlandse Zaken doen om desinformatie op sociale media te bestrijden? Een (meme-)account beginnen op X, zo besloot het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken vorig jaar september. De naam: *French Response*.

Nu de volgersschare de 200.000 is gepasseerd, is het tijd voor de volgende stap: vorige week kondigde minister van Buitenlandse Zaken Jean-Noël Barrot aan dat het account wordt uitgebreid naar TikTok.

„De enige juiste houding in de informatieoorlog die nu is begonnen, is onze stem te laten horen en het volume harder te zetten”, zei Barrot eerder dit jaar over de gedachte achter French Response. In de zoektocht naar een antwoord op desinformatie, vanuit Rusland en China en in toenemende mate vanuit MAGA-kringen in de Verenigde Staten, kwam Barrots ministerie uit bij dit X-account, dat het imago van Frankrijk moet beschermen.

Sinds september heeft een team van zo'n zeven mensen de taak op gevatte wijze te reageren op de actualiteit en de onzin die daarover wordt verspreid op sociale media. De toon is luchtig, sarcastisch en provocerend, de berichten bevatten een mix van humor en ironie en zijn overduidelijk gericht op de jonge socialemediagebruiker. „We veranderen de diplomatieke bood-

schap niet”, zei een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken in een interview. Het is alleen de verpakking die verandert.

Marco Rubio

Het eerste bericht zette de toon, door een bewering van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Marco Rubio te weerleggen. Rubio zei begin september dat Hamas zich uit onderhandelingen over de vrijlating van Israëlische gijzelaars had teruggetrokken nadat Frankrijk bekendmaakte de Palestijnse staat te willen erkennen. In een draadje bestaande uit vijf X-berichten maakte French Reponse korte metten met die claim, door aan de hand van screenshots aan te tonen dat de onderhandelingen al mislukt waren voor de aankondiging van Frankrijk naar buiten kwam.

De confrontatie met de VS wordt vaker opgezocht. Toen het Witte Huis in januari een bericht op X plaatste waarin de toekomst van Groenland werd afgeschilderd als een keuze tussen aansluiting bij de VS of bij China en Rusland - vlak na het dreigement van Trump dat hij geweld niet zou schuwen om het eiland in te nemen - reageerde French Response kort maar krachtig met één emoji: de Europese vlag.

Het leverde French Response veel nieuwe volgers op, net als het optreden van de Franse president Emmanuel Macron een week later in Davos. De spiegelende piloot-

Een tweet van @FrenchResponse uit januari

bril die hij daar droeg om een oogontsteking te verbergen, was een dankbaar onderwerp voor grappen. French Reponse deed daar volop aan mee: „When the world does your French response for you”, stond bij een compilatie van krantenpagina's met foto's van een bebrilde Macron. In korte tijd verdub-

belde het aantal volgers naar 150.000, de posts van French Response werden begin dit jaar 15 miljoen keer per week bekeken.

Duits-Franse 'spanningen'

Lang niet alle posts zijn een geopolitieke confrontatie of een factcheck. Neem de foto van een knuf-

felende Macron en de Duitse bondskanselier Friedrich Merz met de beschrijving „Duits-Franse 'spanningen'” en een foto van een wirwar aan stekkers die wordt omschreven als „hedendaagse diplomatie: rommelig, af en toe een vonkje, maar nog steeds verbonden”.

Het team is duidelijk op de hoogte van socialemediatrends en weet de jonge generaties aan te spreken, met memes, filmpjes, en een bericht over „Gaslighting 101 by Russia: 1) Val een land binnen. 2) Geef anderen de schuld van de oorlog. 3) Weiger te onderhandelen. 4) Noem de ander oorlogszuchtig. 5) Herhaal.”

Op de vraag of een Frans overheidsorgaan actief moet zijn op een platform dat in handen is van Elon Musk of taal moet bezigen die Trump ook gebruikt, antwoordt een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken op een overheidswebsite dat er geen andere keus is als Frankrijk zichzelf wil verdedigen tegen de aanvallen in sociale media. „We nemen de regels over van de platformen waarop we worden aangevallen.”

Dat geldt vanaf nu dus ook voor TikTok. „French Response heeft de spijker op zijn kop geslagen en de matrix in de war gestuurd”, zei minister van Buitenlandse Zaken Barrot bij de aankondiging van de uitbreiding. „Dit is geen trollen, het is een geopolitiek instrument. We slaan terug, we hekelen de manipulatie van de tegenstander, we geven er een nieuwe invulling aan.”

DOGGERSBANK

Geen sleepnetten
zonder vergunning

Arjen Schreuder

AMSTERDAM

Nederlandse sleepnetvisseren mogen niet langer zonder vergunning vissen op het Nederlandse deel van het Europees beschermd natuurgebied de Doggersbank. Dat heeft de rechtbank in Den Haag maandag bepaald. De Doggersbank is een ondiep deel van de Noordzee van ruim driehonderd kilometer lengte, ten oosten van Noord-Engeland.

„Dit is fantastisch nieuws voor de Noordzee”, zegt Emilie Reuchlin, directeur en medeoprichter van Stichting Doggerland, een van de natuurorganisaties die de zaak hadden aangespannen. „We zijn

hier al zeventien jaar over aan het bakkeleien, nu is het eindelijk zover. Dit is de eerste stap op weg naar herstel. We hopen dat andere landen snel volgen.”

Nederlandse regelgeving die vastlegt dat sleepnetvisseren zonder vergunning op de Doggersbank mogen vissen, is strijdig met de Europese plicht om de biodiversiteit van het Natura2000-gebied te bevorderen, stelt de Haagse rechtbank. „Vaststaat dat momenteel door Nederlandse schepen op de Doggersbank wordt gevestigd met bodemberevend vistuig, zonder dat deze vissers over een omgevingsvergunning beschikken. Uit deze uitspraak volgt dat daarmee sprake is van een overtreding.”

Een eerdere revolutie op de werkvloer: de komst van de typemachine. FOTO HARRY POT/ANFO

KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE

Vakbonden dringen bij
werkgevers aan op
onderhandelingen over AI

De inzet van AI zorgt nu al voor flinke verschuiving van taken en werkdruk, ziet vakcentrale VCP.

Wouter van Noord

AMSTERDAM

Verzekeraars die AI-agents in plaats van klantenservicemedewerkers inzetten. Banken, zoals ABN Amro, ING en ASN, die AI expliciet gebruiken als argument voor grote reorganisaties en ontslagrondes. Advocaatkantoren die al minder juniormedewerkers inhuren voor juridisch onderzoek, omdat ze dat nu (deels) door kunstmatige intelligentie laten doen. De Vakcentrale voor Professionals (VCP) publiceerde afgelopen weekend als eerste een 'handreiking AI en vakbondswerk' om cao-onderhandelaars en leden van ondernemingsraden beter voor te bereiden op de onvermijdelijke onderhandelingen en belangenconflicten die AI veroorzaakt, zeker met de nieuwe ronde cao-onderhandelingen van dit najaar in het verschiet.

„AI heeft nu al veel invloed op hoe werk en arbeidsverhoudingen veranderen”, zegt Amerik Klapwijk, beleidsadviseur van VCP, waar zo'n vijftig vakbonden met 150.000 leden onder vallen. „Als AI puur als optimalisatietool wordt gebruikt, ontstaan er al snel problemen”, zegt hij telefonisch.

„De opkomst van AI beïnvloedt allerlei gesprekken tussen werkgevers en werknemers nu al, en het is belangrijk dat vertegenwoordigers van werknemers inzien dat veel onderwerpen ook expliciet gekoppeld moeten worden aan de vraag of en hoe AI binnen bedrijven wordt gebruikt.”

Klapwijk benadrukt dat de VCP niet denkt dat AI straks alle banen kan overnemen, maar de vakcentrale ziet wel „heel duidelijk” dat de aard van veel banen nu al snel verandert, en dat dat zowel voor als nadelen oplevert voor werknemers. Snellere toegang tot relevante vak kennis betekent mogelijk dat medewerkers minder tijd kwijt zijn aan bijvoorbeeld zoeken naar documenten. Maar als dat vervolgens betekent dat er simpelweg meer productiviteit wordt verwacht door de werkgever, kan dat de werkdruk juist vergroten door hogere werksnelheid.

„Je komt niet meer weg met een AI-traininkje hier en een cursusje daar

Amerik Klapwijk adviseur VCP

AI kan helpen om „corveetaken” (zoals notuleren, het maken van transcripten en mailbeheer) te automatiseren waardoor er meer ruimte komt voor creativiteit, menselijk contact en strategie. Maar dat hoeft niet gunstig uit te pakken voor zaken als werkplezier en zingeving als dan alleen nog de zwaardere en complexere taken overblijven. „AI zorgt niet voor vermindering van werk, maar voor een intensivering ervan”, concludeerde een studie in de *Harvard Business Review* eerder dit jaar.

„Dat bleek ook vorig jaar uit een Nederlands onderzoek van TNO naar het effect op werk van generatieve AI, ofwel kunstmatige intelligentie die zelf teksten, beelden of programmeercode genereert. Generatieve AI maakt het volgens dat rapport mogelijk om routinetaken sneller en efficiënter uit te voeren,

vooral in de dienstensector. Bij de juridische afdeling van Deloitte bijvoorbeeld heeft het automatische analyseren van contracten gezorgd voor een geschatte tijdsparing van 40 tot 50 procent, bleek uit het TNO-rapport.

Rustmomentjes

Hoewel er de laatste tijd veel zorgen zijn over verdringing van banen, laten dat soort *case studies* een genuanceerder beeld zien. Er verdwijnen wel taken, maar er ontstaan ook nieuwe. Het werk verschuift naar meer complexe, creatieve en controlerende taken. Maar de onderzoekers signaleerden tegelijkertijd dat de werkdruk daardoor juist is toegenomen: „Simpel taken zijn vaak ook rustmomentjes.”

Naast vragen over werkdruk, noemt VCP andere fundamentele kwesties voor cao-onderhandelaars en ondernemingsraden die ontstaan door AI. Bijvoorbeeld de toenemende druk op werkgevers om structureel minder junioren aan te nemen voor de instaptaken: „Een oplossing is nooit: we gooien alle jonge mensen eruit”, zegt Klapwijk. „Bedrijven zullen toch echt nog steeds *seniors* nodig hebben en daarvoor moet je een traject afleggen in een organisatie.”

„Dat betekent dat werknemers en werkgevers het volgens hem onder meer zullen moeten hebben over heel andere carrièreladders en ondersteuning bij veranderingen. De vakcentrale wil met de nieuwe handreiking vooral benadrukken dat het moment daar is voor die gesprekken, en dat de belangen van de werkgevers bepaald niet altijd gelijk opgaan met die van werknemers. Klapwijk: „Je komt als werkgever niet meer weg met een AI-traininkje hier en een cursusje daar.”

ENERGIE

Europese CO₂-taks voor burgers kan
energiearmoede vergroten, ziet PBL

De Europese Commissie wil klimaatschade indirect belasten bij burgers en mkb'ers. Dat betekent een fors hogere energienota.

Rosa Uijtewaai

AMSTERDAM

Het is in de huidige energiecrisis een vreemd gegeven: de prijzen voor fossiele brandstoffen zijn al ongewoon hoog, en daar komt nog een schepje bovenop. Niet door geopolitieke spanningen, maar door Europese regels bedoeld om de CO₂-uitstoot door burgers duurzamer te maken. De energierekening kan honderden euro's per jaar hoger worden. Meer Nederlanders dreigen daarmee in energie- en vervoersarmoede terecht te komen, zegt het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in een maandag gepubliceerde studie.

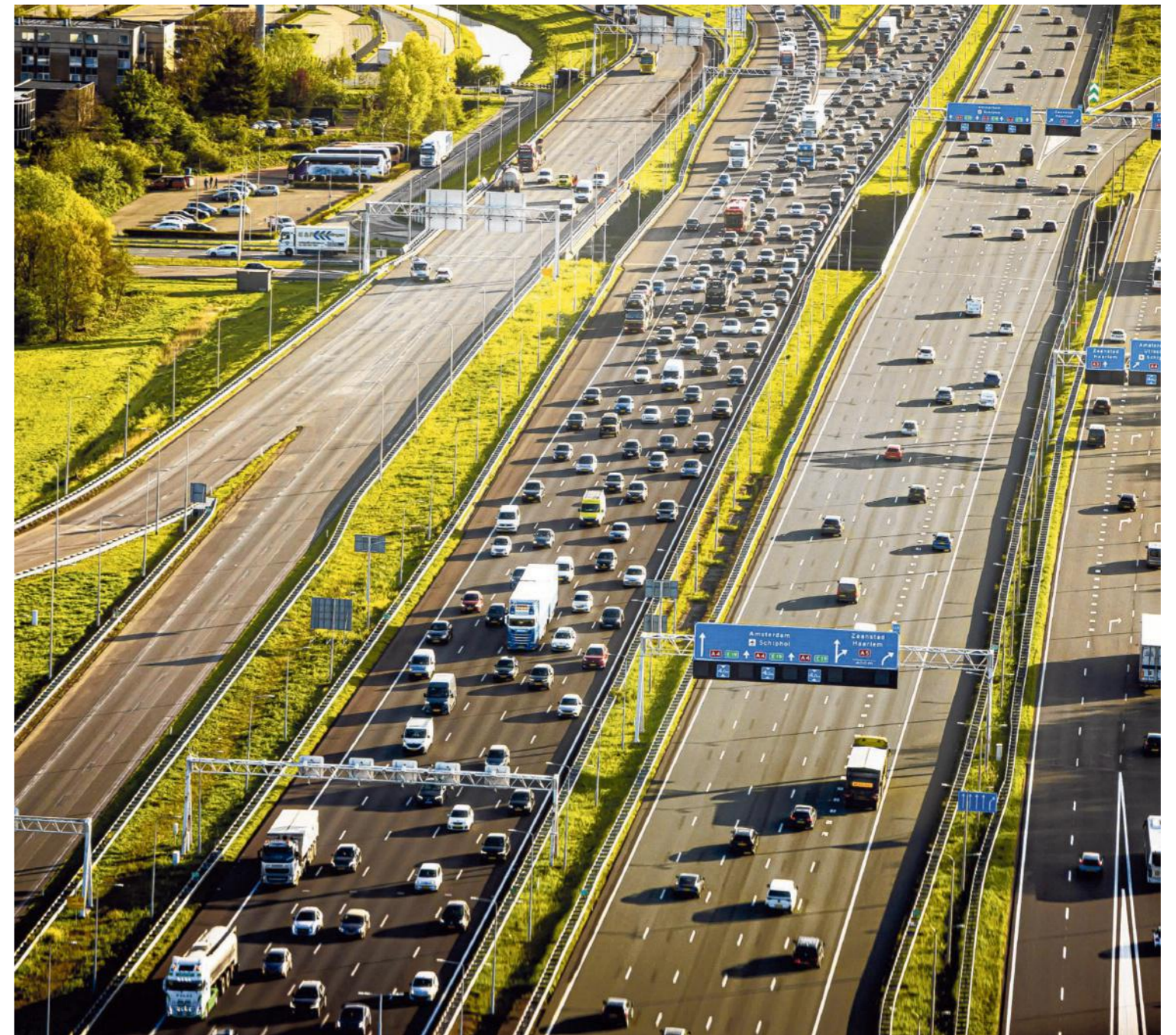
Dat de Europese Commissie een prijskaartje hangt aan klimaat schade is niet nieuw. Dit zogeheten 'emissiehandelssysteem', ook wel ETS, bestaat al meer dan twintig jaar voor de grote industriebedrijven in Europa. Zij betalen via een veiling voor rechten om CO₂ uit te stoten, die na verloop van tijd schaarser en dus duurder worden. Binnenkort krijgen ook burgers en kleine ondernemers met eenzelfde soort systeem te maken: ETS2.

Vanaf 2028 zullen energieleveranciers van aardgas of benzine op een veiling uitstootrechten moeten kopen. Er worden dan jaar na jaar steeds minder rechten op de markt gebracht, wat de prijs opdrijft. De leveranciers berekenen de kosten voor deze rechten naar verwachting door. Zo worden fossiele brandstoffen duurder voor burgers en mkb'ers, een prikkel om huizen te verduurzamen of afscheid te nemen van een benzineauto.

De precieze effecten op de energierekening van burgers zullen erg uiteenlopen, verwacht het PBL, dat het politieke debat over het plan wil aanzwengelen. Een huishouden in een rijtjeshuis met een gemiddeld gasverbruik zal naar verwachting 155 euro per jaar extra gaan betalen om het huis te verwarmen. Bewoners van een vrijstaand oud huis kunnen rekenen op bijna het dubbele.

En wie dan met een brandstofauto nog veel kilometers rijdt, betaalt daar ook extra voor. Nederlanders die zo'n zesduizend kilometer per jaar rijden, geven 60 tot 80 euro meer uit aan hun benzinekosten. Voor automobilisten die veel de weg opgaan (twintigduizend kilometer) kan dat bedrag oplopen tot 270 euro. Aan huishoudens met een elektrische auto en een volledige elektrische warmtepomp in huis gaan deze lasten voorbij.

De Europese plannen om klimaat schade indirect te belasten zijn politiek explosief. Eind vorig jaar is de startdatum van ETS2 al met een jaar uitgesteld. Europese

Wie onder de nieuwe regels met een brandstofauto veel kilometers rijdt, zal daarvoor extra moeten betalen, tot 270 euro bij 20.000 kilometer per jaar. FOTO PATRICK VAN KATWIJK/ANP

overheden vreesden de stijging van energiekosten door groene plannen politiek slecht te kunnen verkopen en lobbyden voor uitstel. Eurocommissaris Wopke Hoekstra ging daarin mee om zijn klimaatplannen overeind te kunnen houden.

Politiek kwetsbaar

Door de oorlog in het Midden-Oosten en de hoge energieprijzen zijn nog hogere brandstofprijzen wel het laatste wat politici willen vertellen aan hun kiezers. Dat maakt ETS2 politiek kwetsbaar. Eerder dit jaar kwam de Europese Commissie ook al tegemoet aan de golf van kritiek op het emissiehandelssysteem voor de industrie.

„Bij uitzonderlijk hoge energieprijzen, zoals nu het geval is, is het mogelijk om ETS2 nog eens uit te stellen”, zegt PBL-onderzoeker Roel van der Veen. Na de kritiek op ETS2 door lidstaten eind vorig jaar zijn al aanpassingen gedaan zodat prijsstijgingen tussen 2028 en 2030 niet te groot zouden worden. Maar de periode na 2030 is nog erg onzeker, zegt het PBL.

Dat komt ook doordat veel EU-

landen nog weinig concrete klimaatplannen hebben voor die periode. En dat heeft effect op de prijs van toekomstige uitstootrechten, en dus op de energierekening van burgers. Want als Europese landen flink verduurzamen, dan daalt de vraag naar rechten en zakt de prijs.

Uitstel is nog eens mogelijk bij uitzonderlijk hoge energieprijzen

Roel van der Veen onderzoeker PBL

Nederland heeft daar als relatief kleinere uitstoter (4 procent van de totale CO₂-uitstoot in de EU) weinig invloed op, zegt het PBL. Samen stoten Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje en Polen 70 procent van het totaal uit. Als die landen een flinke slag maken of juist hun verduurzaming uitstellen, zal dat effect hebben op hoeveel duurder gas en benzine hier worden. Tegelijkertijd kent Nederland relatief hoge accijnzen en energiebelastingen. „Als

de ETS-prijzen erg hoog worden, heeft de politiek hier een knop om aan te draaien”, zegt Jaco Stremler, sectorhoofd klimaat bij PBL.

Kosten verlagen

De hogere energieprijzen door ETS2 zijn lang niet door alle Nederlanders even gemakkelijk te betalen. Huurders bijvoorbeeld hebben weinig invloed op hun woning aan een warmtenet wordt aangelegd. Of mensen hebben geen geld om te verduurzamen. Het PBL benadrukt dat de Nederlandse overheid veel inkomsten zal krijgen door ETS2; in 2028 zou de uitstootveiling naar verwachting 4 miljard euro opleveren. Met die inkomsten zou de overheid de kosten voor burgers kunnen verlagen, bijvoorbeeld door verduurzaming te subsidiëren.

Daarnaast heeft Nederland recht op 720 miljoen euro uit een Europees potje, gefinancierd met de opbrengsten uit ETS2. Europese landen kunnen plannen indienen om aanspraak te maken op dat geld, bijvoorbeeld voor groene maatregelen of compensatie voor burgers, maar Nederland maakt daar te wei-

nig gebruik van, zegt het PBL. „Het grootste deel zal naar de staatskas gaan”, aldus de studie.

Het kabinet doet er goed aan om met plannen te komen om woningen goedkoper te verduurzamen of elektrische auto's te stimuleren voor mensen met een lager inkomen. „Maar dat zal niet voldoende zijn om alle kwetsbare huishoudens in 2028 al te bereiken”, zegt Van der Veen. Compensatie zal nodig zijn.

Als voorbeeld noemt het PBL Oostenrijk, Zwitserland en Duitsland die al jaren op nationaal niveau een vorm van een CO₂-belasting in 2028 al te bereiken”, zegt Van der Veen. Compensatie zal nodig zijn.

„De overheid moet nadenken over hoe het ETS2 zo effectief mogelijk kan werken zodat groene investeringen worden gedaan”, zegt Stremler, en tegelijkertijd „voorkomen dat kwetsbare huishoudens hierdoor door het ijs zakken.”

Advertentie

BijzondereZaken.nl

Zoek & vind alle zaken die bijzonder zijn!

Consumenten

Kunst & Antiek

TE KOOP GEVRAAGD Klassieke of antieke auto's ook defect Venema Antiques & Classic Cars Rijksweg 17 te Dremp. Geopend op afspraak 06-53331279 info@venemaantiques.nl www.venemaantiques.nl

WILT U ADVERTEREN?

Surf dan naar onze website
www.zaaknemedia.nl

Zaken & Transacties

CURSUS DAYTRADEN GROEPS-CURSUS 675,-
2e persoon half geld ex btw

Voor wie?

- ✓ Ondernemers
- ✓ Aanpakkers
- ✓ Mensen die resultaat willen, geen theorie

Cursusdata vd Valk Breukelen: vrijdag 12 juni en 26 juni incl. koffie, broodjes en lopend buffet. Gratis parkeren Aanmelden: 010 519 21 15 of robwessels.nl

Originele reacties cursisten

■ Recht Voor Z'n Raap

Wat een vette cursus! Rob legt alles heel duidelijk uit en is ook nog eens recht voor z'n raap. Dat maakt het extra leuk om te volgen.

■ Code rood Daytraden is een speeltuin voor de grote jongens. Als ik handel ga ik helemaal los. Voor mij is het altijd code rood.

■ Klein maar fijn

Rob blijft het erin stampen: Hou het klein, zorg voor je buffer en gebruik je gezonde verstand.

■ Dankbare Cursist Dank voor jullie fabelachtige robot!

WWW.ROBWESSELS.NL 010 519 21 15
Let op! U kunt snel winst boeken maar net zo snel verlies lijden

Plaats ook uw advertentie in onze rubriek Bijzondere Zaken. Dit is heel gemakkelijk, geef online op en ontvang de betaallink via e-mail.

Colofon familieberichten

Afdeling familieberichten
Bereikbaar op telefoonnummer: 020-7553052
(ma t/m vr 08.30 uur - 1700 uur) of via e-mail:
familieberichten@nrc.nl
Sluitingstijden
Dinsdag t/m zaterdag tot uiterlijk 14.00 uur op
de dag vóór plaatsing. Voor plaatsing op maandag
uiterlijk vrijdag 16.00 uur.
Hemelvaartsdag donderdag 14 mei verschijnt er
geén krant. Voor plaatsing vrijdag 15 mei dient een
familiebericht woensdag 13 mei vóór 14:00 uur
worden aangeleverd.

Overleden

Na een lang leven is rustig ingeslapen
onze lieve oom en oudoom

Lucas Petrus Maria Wensing

† Luuk

* 14 april 1925 † 9 mei 2026

Luuk en Franca
Bert
Vera en Ronald
Conny en Cees

achterneven
en achternichten

De begrafenis vindt in besloten kring plaats.

Correspondentieadres:
L.P.M. Wensing
Memlinghof 1
2923 XT Krimpen aan den IJssel

She carried her generation with grace,
love, open-mindedness and dignity,
a role model for all of us.
Everyone loves her,
but she loves everyone even more.
She left us with examples subtly reminding us
of how to be a better version of ourselves.

We are trying to hold on to you.
But it is time to let you go.
Heaven is blessed as
another angel is coming over.
We will miss you everyday

Ulene Lie- Tan

weduwe van
T.A. Lie

* Lawang, 5 september 1925 † Tilburg, 8 mei 2026

Nieces and nephews
from all over the world

Correspondentieadres:
Monuta Uitvaartzorg
T.a.v. familie Khoe
Karel Boddenweg 7
5044 EL Tilburg

De crematieplechtigheid zal plaatsvinden op
zaterdag 16 mei om 14.45 uur in Grand Café Ode
van crematorium Tilburg, Karel Boddenweg 7.

Na enkele jaren met een zeldzame hersenziekte,
is plotseling heengegaan onze liefdevolle,
daadkrachtige, volhardende, kunstzinnige en
zorgzame vrouw, moeder, zuster en schoonzuster

Thil van Schothorst
Mathilda Elisabeth

echtgenote van Louk Lapikas

* Enschede, † Hilversum,
26 januari 1946 † 30 april 2026

Tibor Lapikas, Fedor Lapikas,
Té van Schothorst, Hans Lapikas

Het afscheid van Thil heeft in besloten
kring plaatsgevonden.

Correspondentieadres: Uitvaartverzorging Myosotis
T.a.v. Familie Lapikas, Utrechtseweg 110-B
1381 GT Weesp

*we hebben gesproken en onze stemmen
dwaalden als vogels boven een dak*

Verslagen hebben wij afscheid moeten nemen van
onze lieve dochter, vrouw en moeder

**Brigit Catharina Antonia
Toebes**

Hatterem 9 april 1969 - Haren 8 mei 2026

Haren Gijs Fehmers
Amsterdam Hugo Fehmers
Leiden Koen Fehmers
Hatterem Cara Toebes-Barto en Ton Casparie

Om 11 uur op zaterdag 16 mei spreken we Brigit
nog een keer toe, in de Martinikerk te Groningen.
U bent van harte welkom.

Na afloop is er gelegenheid om elkaar te
ontmoeten.

The arc of the moral universe is long, but it bends toward justice

Met veel verdriet moeten wij afscheid nemen
van onze altijd betrokken, kleurrijke en gedreven
zus, schoonzus en tante.

Brigit Toebes

Marc en Karin Toebes-Poelma
Tom en Janna
Emmy en Maurits
Lieke

Frank en Heleen Toebes-Van Orsouw
Loek
Julie
Fleur

Verdrietig en ontgaan hebben wij te vroeg
afscheid genomen van onze lieve, zorgzame,
slimme en gedreven schoonzus en tante

**Brigit Toebes
Toep**

Amsterdam
Hans Fehmers en Hanneke Fehmers-Festen
Felix
Otto

Eefde
Otto Fehmers en Immelie Fehmers-Vegter
Hanneke en Martin
Matthijs en Margaret
Jeroen
Elske

Tot ons grote verdriet is Toep overleden,
de lieve, bevlogen en inspirerende vrouw
van onze neef Gijs, en moeder van
hun zonen Hugo en Koen.

Brigit Toebes

Elizabeth Insinger-Laverge
Juliette Insinger en Bram Pieter Vriens
Charlotte Insinger en Mark Robert Glazener

Emily van Eeghen

Albert en Kate Laverge-Larkin
Claire en Peter Pettitt-Laverge

Michiel van Aken
Maarten van Aken en Manon Leijten
Sigrid van Aken en David Bolomey

En kinderen

Met veel verdriet en met hele mooie
herinneringen nemen wij afscheid van onze Toep

Brigit Toebes

Carolien, Caroline, Ellen, Esther, Floor, Frederieke,
Hilda, Jet, Joliek, Joof, Marit, Sylvia, Yvonne

Lopend Vuurtje, Utrecht 1988

Onze lieve Brigit is niet meer.

We gaan je vriendschap,
bijzondere gesprekken en de
gezellige wandelingen enorm missen.

Astrid Berg, Regien Biesma,
Siebrig Brandsma, Edwina Doting,
Lous Dorhout, Geerte van der Hoeven,
Machteld Hylkema

Wij zijn diep bedroefd door het overlijden van

**Brigit Catharina
Antonia Toebes**

voormalig wetenschappelijk directeur van
de Aletta Jacobs School of Public Health.

Brigit was een pionier op het gebied
van gezondheid en rechtvaardigheid,
een boegbeeld en inspiratie voor velen.
Een ware Aletta.

Wij wensen haar man Gijs, haar zonen
Hugo en Koen, en naaste familie en
vrienden veel sterkte toe.

Namens het team en bestuur van
de Aletta Jacobs School of Public Health

Het bestuur van de faculteit Rechtsgeleerdheid
van de Rijksuniversiteit Groningen heeft met
grote droefheid kennis genomen van het
overlijden van

prof. mr. Brigit Toebes

hoogleraar Gezondheidsrecht in
Internationaal Perspectief
Officier in de Orde van Oranje Nassau

Brigit is van 2012 tot haar overlijden op 8 mei
aan de faculteit verbonden geweest. Wij zijn
haar zeer erkentelijk voor haar bijdrage aan
het facultaire onderwijs en onderzoek, en haar
impact binnen en ver buiten de muren van de
faculteit. Wij gedenken haar in groot respect en
dankbaarheid.

Onze gevoelens van medeleven gaan uit naar
Gijs, Koen, Hugo, Cara, andere familie en haar
collega's.

Wilbert Kolkman, decaan
Eva Kappelhof, secretaris

Met groot verdriet, en veel te snel, nemen
we afscheid van onze zeer dierbare collega,
mentor en vriendin,

Brigit Toebes

Haar omvangrijke bijdrage aan de
mensenrechten en het gezondheidsrecht, en
haar grote passie voor onderwijs, onderzoek
en een gezonde samenleving, zullen een
grote bron van inspiratie voor ons blijven. We
zullen je missen.

Onze gedachten gaan uit naar haar familie en
dierbaren.

Namens het Groningen Centre for Health Law
Marlies Hesselman, voorzitter

Met groot verdriet nemen wij afscheid van
onze inspirerende, bevlogen en lieve collega

Brigit Toebes

Tot het laatste moment heeft zij zich ingezet
voor het mensenrecht op gezondheid.

Wij wensen Gijs, Koen, Hugo en verdere
familie veel sterkte.

Je collega's van de vakgroep Transboundary
Legal Studies

Jeanne Mifsud Bonnici, voorzitter
Marcel Brus

De Vereniging voor Gezondheidsrecht is diep
geraakt door het overlijden van haar
oud-voorzitter

prof. mr. dr. Brigit Toebes

Brigit startte als lid van ons bestuur in 2015 en
vanaf 2022 was zij onze voorzitter; tot zij enkele
weken geleden afscheid nam. Wij verliezen in haar
een energieke, trouwe, zorgvuldige en bovenal
geliefde voorzitter die op prettige wijze leiding gaf
aan alles waar de Vereniging voor staat.

Als onderzoeker en docent bewoog zij zich op
het snijvlak van het gezondheidsrecht en de
mensenrechten. Nog maar kort geleden was zij
volop in het nieuws met haar nieuwe boek over
het reguleren van gedragsrisico's als roken,
ongezond eten en drugsgebruik. Een gezondere
leefomgeving voor iedereen lag haar zo na aan
het hart.

We gaan haar ongelooflijk missen.

Ons medeleven gaat uit naar haar gezin en familie,
naar haar collega's en studenten in Groningen, en
naar allen die haar dierbaar waren.

Bestuur en leden van de Vereniging
voor Gezondheidsrecht

Op een eenvoudige, snelle en zekere manier uw
familiebericht samenstellen en plaatsen in NRC

nrcadverteren.nl/familieberichten

Vanaf nu te beluisteren in je favoriete podcast-app.
Vooruit luisteren? Dat doe je via NRC

KOE KOEKS KIND

Een dna-test zet het leven van podcastmaker Cas Reijnders en zijn familie op z'n kop: zijn vader blijkt niet zijn genetische vader. In de nieuwe NRC-podcast Koekoekskind duikt hij samen met Kim Bos in de wereld van sjoemelende gynaecologen.

Vanaf nu te beluisteren in je favoriete podcast-app
Ga naar nrc.nl/koekoekskind voor meer over de podcast

nrc

GEOLOGIE

Scheur die tot de aardmantel reikt

In Zambia hebben wetenschappers een diepe scheur ontdekt tijdens onderzoek naar borrelende geothermische bronnen.

Berend Nieuwhof

AMSTERDAM

In het zuiden van Afrika zijn vroege voortekenen van een continentale breuk te zien: een scheur dwars door het sub-Saharaans gebied. Met onderzoek naar borrelende geothermische bronnen in Zambia hebben Engelse aardwetenschappers een scheur ontdekt die tot de aardmantel reikt, zo schrijven ze in *Frontiers in Earth Sciences*.

Dat Afrika op meerdere plekken uit elkaar scheurt, was al decennia bekend. Heel bekend is de Oost-Afrikaanse Slenk, van Ethiopië naar Tanzania, gekenmerkt door grote meren en vulkanen. Zo'n scheur is een grens in wording tussen twee tektonische platen: op dezelfde manier zijn Zuid-Amerika en Afrika ooit van elkaar gescheiden, zo'n 130 miljoen jaar geleden. Om dat proces van scheiding te bestuderen, zijn geologen er het liefst

Het gebied in Zambia waar de onderzoekers geothermische bronnen onderzochten. FOTO ESA

snel bij; een scheur in een vroeg stadium, zoals nu in Zambia, is dus ideaal.

„We zagen eerder al oppervlakkige scheurtjes in Zambia, door naar het landschap te kijken”, vertelt hoofdonderzoeker Mike C. Daly, aardwetenschapper aan de universiteit van Oxford. „Maar dat is nog maar de helft van het ver-

haal. We zien nu dat de breuk tot diep in de aarde reikt, en dus waarschijnlijk door de hele Afrikaanse plaat heen snijdt. Dat wijst op de mogelijkheid van een toekomstige continentale breuk, waarbij de scheurlijn tot aan de Atlantische Oceaan reikt en zuidelijk Afrika afsnijdt van het continent.”

Het bewijs voor een diepe breuk

vonden de Engelse geologen in de vorm van een zeldzame variant van het element helium: helium-3. In plaats van twee protonen en twee neutronen, zoals 'gewoon' helium, heeft helium-3 twee protonen en één neutron in de atoomkern. De lichte variant komt buiten de aardmantel nauwelijks voor en kent geen natuurlijke vormingsmecha-

nismen. Toen Daly en collega's dus helium-3 detecteerden in Zambiaanse warmwaterbronnen, wisten ze dat ze een scheur tot aan de aardmantel ontdekt hadden.

„Of die scheur dan daadwerkelijk een grens wordt, weten we pas over tien miljoen jaar”, zegt aardwetenschapper Douwe van Hinsbergen (Universiteit Utrecht). „Niet iedere beginnende scheur groeit ook uit tot een oceaan die twee continenten scheidt. De Rijnslenk in Europa is daar een mooi voorbeeld van: die scheur redde het niet, Europa is nog heel. Maar ongeacht of Afrika in de verre toekomst gaat scheuren of niet: het is heel waardevol om zo'n actief vormingsgebied in Zambia te hebben dat we kunnen onderzoeken. Als de geologische processen nog bezig zijn, hebben we veel meer manieren om tot diep in de aardkorst te kijken, zoals de Engelse collega's laten zien.”

De huidige vondst van helium-3 beslaat nog maar een klein deel van de gehele Zuidwest-Afrikaanse breuklijn. Momenteel werkt een student van Daly aan vervolgonderzoek, om het voorlopige resultaat kracht bij te zetten. Daly: „We werken al tien jaar aan het oppervlak in Zambia, nu gaan we de diepte in.”

nrc webwinkel

Adviesprijs fabrikant vanaf 199,-
139,-

Adviesprijs fabrikant vanaf 199,-
139,-

SMEG Waterkoker en broodrooster in bijpassende kleuren

- Broodrooster
- 6 roosterstanden
 - Automatische pop-up
 - Uitneembare kruimellade

- Waterkoker
- Retrosdesign met 360° draaivoet
 - Soft opening deksel
 - Geëmailleerd RVS voor optimale warmtegeleiding

SMEG's nieuwe kleur Storm Blue vangt de essentie van lucht en zee en transformeert apparaten tot designiconen. De elegante matte afwerking combineert visuele verfijning met een zachte, subtiele textuur.

De waterkoker verenigt iconisch retrosdesign met krachtige prestaties. Met een royale inhoud van 1,7 liter en een vermogen van 2400 W kookt water snel, terwijl functies zoals een kalkfilter en automatische uitschakeling zorgen voor extra gebruiksgemak.

Het broodrooster in bijpassende kleur beschikt over twee sleuven. Met diverse roosterstanden en functies geschikt voor uiteenlopende broodsoorten en persoonlijke voorkeuren.

In de kleuren: ● ● ● ● ● ● ● ●

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/smeg

Geloofwaardigheid van links geschaad door transfers als die van Donald Pols

De overstap van Donald Pols past in een patroon van linkse mensen die overstappen naar bedrijven die ze 'bevochten', schrijft Pieter Sellies. Zo is de boodschap dat linkse politiek of organisaties niet aan jouw kant staan.

W e willen hetzelfde, we verschillen slechts over de manier waarop." Als iemand die sinds de middelbare school probeert bij te dragen aan een rechtvaardige en groene toekomst ben ik de tel kwijt van hoe vaak dit tegen mij is gezegd. Op een feestje in de poging om iemand die werkt voor een of andere duurzaamheidsafdeling, aan de bestuurtafel van de universiteit, op de radio in debat met een lobbyist van de gasindustrie. Elke keer is het wachten op de poging om mijn zorgen en kritische argumenten te ontwapenen met deze zogenaamd geruststellende boodschap.

Maar we willen niet hetzelfde. Wij staan niet aan dezelfde kant. Het belang van een grote multinational is niet óók het belang van jongeren en werkende mensen. De een wil zo veel mogelijk geld verdienen en het bedrijfsmodel beschermen, de ander wil een vrij leven zonder uitbuit te worden en een toekomst om naar uit te kijken. De erkenning hiervan en de keuze om te strijden voor het belang van alle mensen - is het fundament waarop alle linkse politiek gebouwd is.

Of ja, dat zou het moeten zijn. De transfers tussen het bedrijfsleven en linkse politieke partijen of maatschappelijke organisaties ondermijnen de geloofwaardigheid van linkse politiek en iedereen die probeert mensen te beschermen tegen de macht van multinationals.

Patroon

Nu is het Donald Pols, gezicht van Milieudefensie en SP'er, die hoofd communicatie en duurzaamheid wordt bij Tata Steel, maar het is al jaren een patroon. Diederik Samsom is voorzitter van de Raad van Toezicht van Gasunie, Lode Asscher is de voorman van de Nederlandse luchtvaartlobby, Dick Benschop leidde Shell en Schiphol. Allemaal PvdA'ers. FNV-onderhandelaars gaan zonder schroom aan de andere kant van de cao-tafel zitten. Elke overstap bevestigt het verhaal dat megabedrijven overal graag vertellen: we willen hetzelfde, we verschillen echt niet zo veel van onze critici.

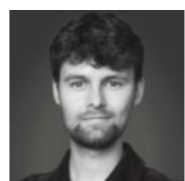
Wat zou jij denken als je in IJmuiden woont en kanker hebt vanwege de vervuiling door Tata Steel? Hoe zou een beveiliging op Schiphol reageren die al jaren trouw haar FNV-lidmaatschap betaalt? Gaat een jongere die zich zorgen maakt over de verhitte van onze aarde de volgende verkiezingen weer stemmen?

Als Donald Pols aan de kant van Tata Steel staat, dan is de boodschap dat linkse politiek of maatschappelijke organisaties niet aan jouw kant staan. Het mag dan eigenlijk ook geen verrassing meer zijn dat linkse partijen elke verkiezing

opnieuw zetels verliezen, de vakbonden kleiner worden en maatschappelijke organisaties hun draagvlak kwijtraken.

Bij elke transfer zijn er ook altijd mensen die zeggen: 'Wat een moedige stap. Het is belangrijk dat er kritische mensen de boel intern opschudden.' Inmiddels is het vaak genoeg gebeurd om de balans op te maken. Samsom en Gasunie hebben meer vloeibaar-gas-infrastructuur bijgebouwd dan afgebouwd, Asscher en Benschop konden niet voorkomen dat Schiphol bleef groeien en Shell heeft ondanks iedere goede bedoelingen zijn duurzaamheidsprogramma geschrapt omdat het niet winstgevend genoeg was. Misschien zullen we ooit leiders nodig hebben om fossiele bedrijven af te bouwen of monopolies op te breken, maar zolang er geen wetten zijn of de macht van sociale bewegingen te klein is om dat af te dwingen, laten deze kopstukken zich voor een karretje spannen.

Waar linkse leiders niet doorhebben dat de belangen van mensen niet te verenigen zijn met de belangen van megabedrijven, weten de bestuurders van deze bedrijven dat dondersgoed. Zij voeren een klassenstrijd tegen de rest van de samenleving en kijken tevreden naar weer een succesvolle zet: bekende, progressieve gezichten poetsen hun imago op, verhullen tegenstellingen en gaan de belangen van hun bedrijven uitdragen.

Pieter Sellies is klimaatactivist, zit in de bondsraad van de FNV en is politiek strateeg.

Commentaar

EUROPA EN OEKRAÏNE

Oekraïne is geen blok aan het been maar een hoeksteen

H et proces verliep bijna geruisloos. Nog maar een jaar geleden waren de vooruitzichten uitermate somber voor Oekraïne, in zijn ongelijke strijd tegen de Oekraïense kansen bijzonder klein. Zeker toen Trump steeds meer de visie van het Kremlin ging volgen, met inbegrip van de Oekraïense terugtrekking uit de Donbas.

Een jaar later staat Oekraïne er beudend florisanter voor. Niet dat het land zich heeft bevrijd van de Russen en hun misdadige aanvallen op de burgerbevolking, integendeel. Maar tegen alle verwachtingen is het initiatief gekanteld.

Voor het eerst sinds 2023 herovert Oekraïne meer terrein dan de Russen innemen; het land bestookt Rusland met meer langeafstandsdrone dan andersom; en aan het front worden volgens Kyiv maandelijks zo'n 35.000 Russische militairen uitgeschakeld - gedood of verwond. Dat is meer dan Moskou kan vervangen, waarmee de Russische bezettingsmacht de facto slinkt.

Tegelijkertijd brengt Oekraïne de oorlog steeds dieper Rusland in, met dagelijkse aanvallen op de olie-industrie. Dat heeft niet alleen aanzienlijke gevolgen voor de Russische economie, maar drukt ook steeds meer op de positie van Poetin. De korte, karige viering van de Dag van de Overwinning, zaterdag in Moskou, was symbolisch voor de Russische angst voor een Oekraïense 'interventie'.

Met grote voorzichtigheid signaleren militaire analisten dan ook de eerste tekenen van een ommekeer in de oorlog, met de aantekening dat die geen enkele garantie bieden voor strategische Oekraïense successen.

Dat de Oekraïners na de loodzware, strenge oorlogswinter plotseling het tij mee hebben is geen toeval. Het land heeft zich sinds de grootschalige invasie volop gestort op een eigen defensie-industrie, van kruisvluchtwapens tot 's werelds modernste dronetechnologie. Die investeringen betalen zich nu terug.

Dat deze innovatieve wapenindustrie wereldwijd inmiddels toonaangevend is, blijft een klein mirakel. Tijdens de overlevingsoorlog sinds 2022 is Oekraïne volgens schattingen getroffen door meer dan 125.000 kamikazedrones, zware vliegtuigbommen en 'gewone' raketten. Toch produceert het land nu zoveel drones dat ze worden geëxporteerd.

Ondanks de hoon van president Trump over een hulp-aanbod van Zelensky, installeerden de Amerikaanse strijdkrachten vorige maand Oekraïense anti-dronesystemen in Saoedi-Arabië om hun belangrijkste legerbasis in de regio te beschermen tegen Iraanse aanvallen. Intussen tekent Zelensky het ene na het andere contract in de Golf, in ruil voor *battle-tested* luchtafweer en oorlogskennis.

Van een blok aan het been is Oekraïne geworden tot een belangrijke pijler van de Europese veiligheid. De Finse president Alexander Stubb verwoordde het onlangs zo: „Dit gaat niet meer om financiële hulp aan Oekraïne. We moeten het omdraaien. Kunnen we het ons veroorloven Oekraïne buiten [de NAVO] te houden, wetende dat zij de beste militaire kennis hebben?\"

Zonder de EU-steun van 90 miljard euro was Kyiv zwaar in de problemen geraakt, zeker zolang Poetin weigert zijn uitzichtloze oorlog te stoppen. Maar Europa heeft Oekraïne minstens even hard nodig. Dat Oekraïne zich weet op te richten is wonderbaarlijk genoeg. Laat het een extra motivatie zijn om het land door dik en dun te blijven steunen.

COLUMN MAXIM FEBRUARI

Leven met gratie

A ls er iemand groot gelijk had, was het modeontwerper Dries Van Noten wel. Of eigenlijk de zanger Phil Ochs. 'In zulke lieke tijden is schoonheid het enige echte protest', heeft Ochs kennelijk ergens in de jaren zestig gezegd. En dat laatste, dat van de schoonheid die „the only true protest“ is, blijkt Van Noten nu als titel te gebruiken voor een tentoonstelling in Venetië. Over mode. Vakmatige virtuositeit. Zijde, vazen, borduursels, sculpturen.

Het toeval wil dat ik geheel op eigen kracht zelf ook al tot dat inzicht was gekomen. Daarom was ik zojuist begonnen iets moois te schrijven, waarvoor ik een personage nodig had en gelukkig had ik dat inmiddels gevonden. Puur uit protest nam ik me voor dat dit personage zowel schoonheid als diepgang zou bezitten, authenticiteit, kwetsbaarheid, gratie, intelligentie en integriteit. Check. Allemaal geregeld. Nu nog een naam.

Op dit punt aangekomen werd ik onverstandig. Ik besloot online onderzoek te doen en kwam erachter dat aan alle voornamen een rare associatie kleefte. Net had ik een naam gevonden die me beviel, of ik las dat die in Zuid-Amerika verwijst naar gebakken pasta. Andere duidden in vreemde talen op infectieziekten en opmerkelijk veel namen bleken ergens ter wereld een woord te zijn voor slet.

Zo kwam er van de schoonheid niet veel terecht. Hoe was ik in hemelsnaam zo snel van borduursels en zijde bij groezelige gesprekken terechtgekomen? Misschien kun je ook te veel onderzoek doen, dacht ik; het kan geen kwaad af en toe autonoom te beslissen, je hoeft niet alles te onderbouwen met de wetenschappelijke inzichten die worden verspreid via Quora en Reddit.

Ik geloof dat het de socioloog en theoloog Jacques Ellul is geweest die heeft gezegd dat opereren in de marge de enige manier is om aan het determinisme van de moderne tijden te ontsnappen. Of misschien heeft hij dat helemaal niet gezegd en moet ik gewoon zelf uitleggen dat het waardevol is je tussen de kieren van de cultuur te wriemelen en je leven gracieus te leven.

Maar goed, ik zat nog steeds met dat personage waarover ik iets moois wilde schrijven. Hoeveel invloeden zouden op dat schrijven inbeuken? Hoe autonoom kon ik zijn? Naar aanleiding van Venetië las ik over de Venetiaanse Biënnale van dit jaar, over morele bezwaren tegen deelname van Rusland en Israël aan het kunstevenement, over politieke inmenging door regimes, over staatscensuur en sociale boycot, over de moderne tijden die de kunst determineren.

Uit al deze berichten zou je de con-

clusie kunnen trekken dat de tijd weliswaar op de kunst inbeukt, maar dat kunst heel goed in staat is maatschappelijk terug te beuken. En dat dat helpt. Maar net had ik dat bedacht of een bericht van de Auteursbond, de vakbond van schrijvers, bracht me weer aan het twijfelen.

De Auteursbond was met de „lead data acquisitie GPT-NL“ en de „product-manager GPT-NL“ in gesprek gegaan over taalmodellen. GPT bouwt op dit moment een nieuw Nederlands taalmodel met teksten uit media-archieven. De schrijvers van die teksten worden niet voor hun werk betaald en ze mogen het model ook niet gebruiken, want dat is exclusief bedoeld voor de zakelijke markt en de overheid. „Kunnen jullie je voorstellen dat daar wel kritiek op is?“ vroeg de Auteursbond aan GPT.

Natuurlijk, ten slotte was ik wel zo stom mijn eigen naam online op te zoeken

Jawel, zeiden de product-manager en de lead data acquisitie. Maar je kunt geld maar één keer uitgeven en daarom is ervoor gekozen de schrijvers die de tekst aanleveren niet te betalen en voorrang te geven aan commerciële bedrijven. „Voor de commerciële BV-Nederland is het ook belangrijk dat er gebruik gemaakt kan worden van een model dat op een eerlijke manier is gebouwd.“

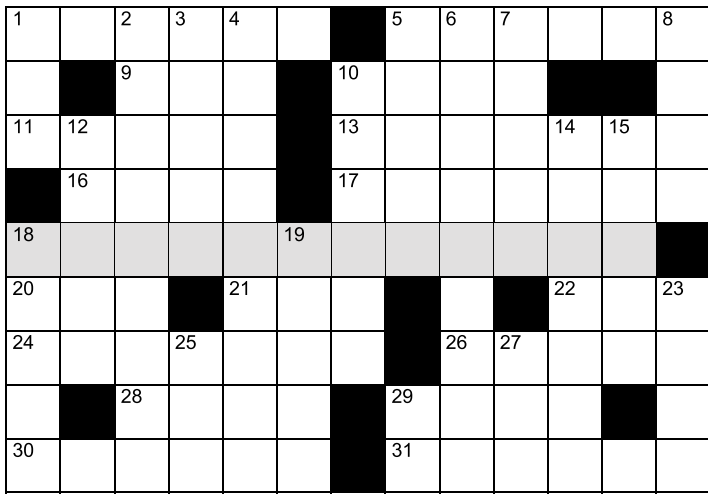
Het was de terloopse minachting van dit antwoord die ik interessant vond. Je haalt alle schilderijen op de Biënnale van de muur en geeft ze weg aan bedrijven, omdat die er nu eenmaal ook baat bij hebben. Het is een manier van denken die in zijn onverschilligheid net zo goed inbeukt op het schrijven als al die andere inmenging in de wereld. En er is niet zoveel tegen te doen.

Althans. Er is altijd nog die schoonheid. Jacques Ellul, of misschien was het een ander, heeft, geloof ik, gezegd dat er onderscheid valt te maken tussen je maatschappelijke leven en je existentie. In lieke tijden kan er maatschappelijk van alles op je inbeuken, maar je hebt daarnaast nog je eigen bestaan, waarin schoonheid betekenis verleent, buiten de overheid en de zakelijke markt om.

Natuurlijk, ten slotte was ik wel zo stom mijn eigen naam online op te zoeken. 'Maxim is een mooie naam', zeurden aanstaande moeders, 'maar wie noemt nou zijn kind naar een mannenblad?' Uit puur autonoom protest besloot ik me daar alleen helemaal niets van aan te trekken.

Maxim Februari is jurist en schrijver en heeft om de week een column in NRC.

IN HET MIDDEN

Meer puzzels van Studio Steenhuis op steenhuispuzzels.nl

Vul in en ontdek wie of wat er midden in het nieuws staat

Horizontaal: 1. Bedekt de ware gedaante **5.** 'Olympisch schaatstoernooi 2030 in __ steeds dichterbij' **9.** Zeer slecht **10.** 'Jaha, we gaan bijna, __ niet zo!' **11.** Goed mixdrankje **13.** Sympathiek **16.** Tafelaar **17.** Betaal je voor een glaasje water? **20.** Zo eindigen veel adressen **21.** Frans beetje **22.** Hakt er behoorlijk in **24.** Struik **26.** Glasnoedelsoep? **28.** *Le Chat* __, legendarisch cabaret in Montmartre **29.** __ de lol! **30.** Cadansen **31.** Omstreden pizzabeg

Verticaal: 1. Fittievlinder **2.** Beursgevoel **3.** Zij zijn steengoed **4.** Versleuteling **5.** Tuttebel **6.** Paniekaankopen doen **7.** Spitting __, satirische poppenserie **8.** Leo __, Rotterdamse zanger **10.** Geen toptijd, maar wel voordeliger **12.** 's Nachts rondvliegende onomatopoe **14.** Doorzichtige plannen maken **15.** DeWall of ter Veld **18.** Die kwelder is slecht bij stem **19.** Komt na verdeel **23.** Nicotinezakjes **25.** Past na ander of slot **27.** Max of Gardner **29.** __ va __ mp

Oplossing puzzel 12 mei. Horizontaal: 1. LOFZANG 5. CIGAR 9. ELAN 11. EO 12. METRO 15. FITTERS 16. ERBEN 17. ISAR 20. BK 21. EDE 22. ADIOS 24. HOESTJE 26. REELE 27. PEER 28. EGGEN 29. DYNASTY **Verticaal:** 1. LYME 2. FATBIKE 3. AVONDETEN 4. GEFIXEERD 5. CATAMARAN 6. INTREDE 7. AEROSOL 8. ROS 10. LISA 13. EREBOOG 14. REN 18. EDJE 19. NIETS 23. SEXY 25. SPE **In het midden:** EINDEXAMENS

© Studio Steenhuis steenhuispuzzels.nl

MOEDERDAG

Mijn dochter is druk met verhuizen en daarom vieren we geen Moederdag samen. Ze belt: „Heb je het gevoel dat het Moederdag is?”

Ik: „Ja, want ik heb heel veel aan je gedacht.”

Zij: „Ah ja, dát is wat moeders doen.”

Ik: „En heb je ook aan mij gedacht? Dat ik jouw moeder ben?”

Mijn dochter weer: „Nou, ik was een kast in elkaar aan het zetten en dat ging helemaal mis en toen dacht ik inderdaad: 'Ja. Ik ben een kind van mijn moeder.'”

Mirjam Killian

Lezers zijn de auteurs van deze rubriek. Een Ikje is een persoonlijke ervaring of anekdote in maximaal 120 woorden. Insturen via ik@nrc.nl

FOKKE & SUKKE
HEBBEN EEN TELEFOONTJE MEEGEMOKKELD

CHAT, JE BENT EEN 18-JARIGE SCHOLIER DIE WEINIG HEEFT GESLAPEN EN NIETS VAN FILOSOFIE WEEET.

WAT IS HET ANTWOORD OP VRAAG 1?

RGvT

COLUMN
FRITS ABRAHAMS

Bert Natter als vader

Terwijl Bert Natter genomineerd werd voor de Libris Literatuurprijs 2026 met zijn roman *Aan het einde van de oorlog*, zat ik een ouderboek - uit 2022 - van hem te lezen: *Leven met Lidewij*. Onder-titel: *Een reis door de wereld van mijn dochter*. Non-fictieboeken van fictieschrijvers krijgen vaak te weinig aandacht - dit is zo'n boek.

Natter beschrijft indringend zijn ervaringen met een dochter die in 2004 geboren is met een meervoudige, geestelijke beperking. Hoe ga je zo goed mogelijk met zo'n kind om? Wat kun je wel of niet van haar verwachten? Moet je haar zo lang mogelijk thuis houden of is het juist verstandig haar eerder te laten vertrekken?

Natter duikt ook in het verleden om te laten zien hoe zulke kinderen toen werden bejegend - onbarmhartig en harte-loos vaak, betiteld als idioten en zelfs als monsters, zoals door de Engelse verlichtingsdenker (en arts!) John Locke die hen geen 'mensen' wilde noemen.

In gezinnen als van Natter en vele anderen wordt tegenwoordig heel wat liefdevoller met zulke kinderen omgegaan, al verhult Natter niet hoezeer zo'n kind het uiterste van je inlevingsvermogen vergt. „Lidewij is niet in staat haar eigen emoties te herkennen, al kan ze zich behoorlijk ongemakkelijk voelen - het is raden naar wat er is: heeft ze ergens pijn, maakt ze zich zorgen, is ze ziek, of heeft ze honger? Dit niet-herkennen heeft te maken met haar lage sociaal-emotionele functioneren.”

Hij geeft een rake typering van geestelijk gehandicapten, die bijvoorbeeld ook opgaat voor de categorie van dementeren in een vergevorderd stadium: „Ze begrijpt niet dat er iets aan het leven te begrijpen valt. In haar gedachten is ze er nooit niet geweest. Er bestaat voor haar niets voor haar geboorte, zou je

kunnen zeggen. (...) Ze kan zich niet voorstellen dat ze ooit niet bestonden evenmin dat er een tijd zal komen dat ze niet langer bestaat. (...) Ze leeft in een eeuwigdurend nu.”

‘Elke dag brengt haar verwondering, geluk en angst’

Natter kijkt met voldoening terug op de manier waarop Lidewij in zijn gezin is opgevangen, maar hij is niet zonder zelfkritiek. „(...) ik realiseer me dat ik soms beter had moeten luisteren naar sommige van haar wensen, dat ik had kunnen inzien dat ook zij groeit en groter wordt en ik geleidelijk meer verantwoordelijkheid aan haar had moeten overdragen.”

Op den duur is het wenselijk zo'n kind een andere omgeving te bieden, zoals in dit geval een woongroep elders, adviseert Natter. De ouders moeten ook met hun eigen leven kunnen doorgaan. „Het gebeurde niet vaak, maar soms waren we de laatste jaren dat ze thuis woonde de uitputting nabij en konden we Lidewijs nukken (...) niet langer met grappen en afleidingsmanoeuvres pareren en dan werden we boos.”

Tegen het einde van zijn boek beschrijft Natter zijn dochter als iemand die juist als gevolg van haar beperking op een bijzondere manier openstaat voor de wereld. „Elke dag brengt haar verwondering, geluk en angst.” Nog relevanter is zijn constatering: „Er zit geen kwaad in haar, dat maakt haar anders dan de meeste mensen.”

Lidewij boft met zo'n vader, die haar gevoelvol de Nederlandse literatuur inschreef.

SUDOKU

							1	2
	1		7		5			4
9	6					8		
								5
				6				
2	3	4						
3	7		1				9	6
				4			7	
								5138

Meer puzzels en boeken van Peter Ritmeester op pzzl.com

nrc > puzzels

Crux: kleine kruiswoordpuzzel voor grote denkers

Speel alle puzzels op nrc.nl/puzzels

Plaats de cijfers 1 tot en met 9 zo in het diagram dat elk cijfer precies één keer voorkomt in elke rij, kolom, de negen vetomrande 3x3 vakken, én de vier grijze 3x3 vakken. © Peter Ritmeester PZZL.com Rechts: de oplossing van gisteren.

6	2	7	3	8	4	5	1	9
1	8	5	7	6	9	4	3	2
3	9	4	2	5	1	8	6	7
8	3	6	1	9	2	7	5	4
2	5	9	6	4	7	3	8	1
4	7	1	8	3	5	2	9	6
9	4	2	5	1	3	6	7	8
7	6	3	9	2	8	1	4	5
5	1	8	4	7	6	9	2	3

De rode loper van Cannes wordt weer uitgerold

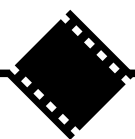
PAGINA C2-3

FOTO AURÉLIEN VÉLIA / FDC

Cultuur

FILM & SERIES

Zap

Dana uit Ierland zingt bij het Songfestival van 1970 het winnende liedje: 'All kinds of everything'. BEELD.NPO

Songfestival vanaf het begin 'diplomatie in glitterpak'

Dit waren nou niet bepaald de parels van de samenleving, merkte Eus op bij *Eva* toen het ging over de reischoppers in Loosdrecht. Hij toonde een filmpje dat hij op social media had gezien waarbij enkele 'bewoners' de politie uitscholden en lieten weten dat ze „keihard zouden lachen” wanneer vrouw of dochter van de agenten verkracht zouden worden. Eus was nog mild, ook typeerde hij premier Jetten treffend door op te merken: „Als je er voor iedereen bent, dan ben je er uiteindelijk voor niemand.”

Kortom, het was weer zo'n avond: niet alleen bij *Eva* maar ook bij *Pauw & De Wit* werd uitgebreid stilgestaan bij het geweld rondom de azc-protesten. En dat was ook stemmingmakerij van de talkshows, stelde PRO-leider Jesse Klaver. Dat vond ook Jack Mikkers, burgemeester van Den Bosch: de mensen die hij sprak hadden meer zorgen over huizen of energie dan over de opvang. En daar waar het in Den Bosch al enkele jaren goed ging, was geen camera wezen draaien. Aan tafel was alleen Halbe Zijlstra het er niet mee eens. Zonder duidelijke aanleiding of functie mocht hij deelnemen aan het gesprek. Als een onderbuikspreekpop oereerde hij over het probleem van verafstaande culturen en over de noodzaak van het inperken van „de instroom”. Hoewel zijn partijgenoot Mikkers met tegenargumenten en voorbeelden uit de praktijk kwam, bleef Zijlstra vasthouden aan zijn punt. De protesten zouden alleen maar groter worden. De aandacht ervoor, verbeterde Klaver hem.

Econoom Jona van Loenen kwam tussen het gekrakeel door en vertelde hoe hij als tienjarig jongetje van zijn opa had geleerd dat politici verhalen moeten vertellen over de dromen die ze hebben en de weg daarnaartoe. Politici van nu vertellen liever over de nachtmerries die zij zouden proberen te voorkomen. Dat kon toch niet de bedoeling zijn.

Een mooi idee en je zou willen dat hij gelijk had, maar zo werkt zelfs het Eurovisie Songfestival niet. In een mooie aflevering van *Andere Tijden* werd teruggegaan naar het ontstaan ervan zeventig jaar geleden en hoe bijzonder sterk het is dat Nederland samen met vier andere landen het festijn dit jaar boycot. Het Songfestival, waar Nederland al direct aan meedeed in 1956, begon als een liedjesevenement van omroepen uit zeven landen, dat vrolijk de politiek buiten de deur wilde houden, maar dat vanaf het begin feitelijk al „diplomatie in glitterpak” was.

En blik terug in de geschiedenis toont hoe al vroeg boycotwaardige landen genormaliseerd werden. Toen Spanje het festijn organiseerde in 1969, waarbij stemmen opgingen dat dictator Franco het jaar daarvoor de uitslag had gemanipuleerd ten koste van de Britse Cliff Richard, werd de uitzending een schaamteloze promotiecampagne van het land om toerisme te stimuleren. „Imago was belangrijker dan de werkelijkheid”, stelde presenterator Hans Goedkoop.

Ook werd Poetin aanvankelijk met veel egards behandeld. Zo werd de inzending van Georgië in 2009 gediskwalificeerd omdat daarin de tekst werd gezongen 'We Don't Wanna Put In', wat iets te veel klonk als 'We don't want Putin'. Na de groot-schalige Russische invasie van Oekraïne in 2022 waren er veel omroepen die ook zeiden: We don't wanna Putin.

Israël mocht in 2007 gewoon meedoen met 'Push the Button', dat over Iran ging. Waarom Rusland wel is geboycot en Israël door de genocidale oorlog in Gaza niet, legt *Andere Tijden* uitstekend uit. Ja, Israël nam vorig jaar nog een loopje met de wetten van het Songfestival en manipuleerde toen net als Franco indertijd de uitslag. Maar in plaats van ze uit te sluiten, zijn voor dit jaar de regels gewoon wat aangepast en kan Israël gewoon mee doen. Hopelijk is de uitslag unaniem: Nederland, IJsland, Spanje, Slovenië en Ierland: douze points.

Toef Jaeger

Thierry Frémaux en Nicole Kidman, 2017. FOTO STEPHANE CARDINALE / CORBIS VIA GETTY IMAGES

Frémaux: al 25 jaar een machtige man in de filmwereld

CANNES 2026 Thierry Frémaux leidt al 25 jaar de selectie van 's werelds belangrijkste filmfestival. Een excentriekeling en een haantje, hij begon als vernieuwer, maar staat nu te boek als traditionalist.

Tristan Theirlyncx

CANNES

Film is een religie en Cannes is de samenkomst van alle kerken.” Directeur Thierry Frémaux zet de toon even voor dit aankomend filmfestival van Cannes, in vakblad *Variety*, grootsprakerig zo als alleen hij dat kan.

Het wordt - wanneer niet? - een veelbelovend festival. Meerdere generaties aan filmmeesters komen en er is glamour genoeg. Dat Hollywood het liet afweten deert niet: Frémaux nodigde last minute Vin Diesel en zijn motorploeg uit voor een viering van twintig jaar *Fast and the Furious*.

Frémaux blikt dit jaar ook een beetje terug. Deze mei staat hij 25 jaar aan het hoofd van de selectie van 's werelds belangrijkste filmfestival. In die tijd introduceerde hij regisseurs als Justine Triet, Yorgos Lanthimos, Joachim Trier, Ruben Östlund, Andrea Arnold. Frémaux zelf groeide uit tot een van de belangrijkste mensen in de filmwereld: 'de celluloid judoka', 'Monsieur Cinema'.

De pers applaudisseert voor 25 jaar Frémaux, tijdens de persconferentie één dag voor het festival. Frémaux kan bokkig zijn tegen 'oneerlijke' journalisten maar wordt gerespecteerd. Hij is overal in Cannes. In pak op de rode loper, op de fiets tussen locaties, met een microfoon bij premières - hij introduceert persoonlijk elke film.

Oudjudomeester, Springsteen-superfan, maar Frémaux is vooral levenslang cinefiet. Als hij niet met Cannes bezig is, leidt hij het Institut Lumière in zijn thuisstad Lyon - een museum dat ook nog een filmfestival heeft. Of hij schrijft boeken over film en judo. Judo heeft hem niet alleen gevormd als man, „maar ook als film liefhebber”.

Hollywood terughalen

Toen toenmalig directeur Gilles Jacob hem vroeg de selectie van Cannes over te nemen in 2001, was Frémaux' voornaamste taak: Hollywood terugbrengen naar Cannes. In de jaren negentig - na Gouden Palmen voor David Lynch, de gebroeders Coen en Quentin Tarantino - was de relatie bekoeld. Hollywood vond Cannes *out of touch*. En wat had popcornpubliek in Midden-Amerika eigenlijk aan badinerende Franse kunstcritici? Cannes had Hollywood harder nodig dan andersom: voor de aandacht en filmsterrenlambour.

Met zijn eerste selectie in 2001 zette Frémaux de toon. *Shrek* kreeg een heilige competitieplek, als slechts tweede animatiefilm ooit. *Moulin Rouge* opende het festival: een Hollywood-musical over de Parijse burlesk - erg symbolisch. Nicole Kidman dijde met Fatboy Slim op de afterparty, georganiseerd door de regisseur, de Australische flambo Baz Luhrman. Frémaux' diplomatieke missie naar Los Angeles had gewerkt.

„Thierry wist er aan het begin niet zoveel vanaf”, zei Gilles Jacob

jaren later tegen *Le Monde*. Maar Hollywood kwam inderdaad terug - met *The Matrix II*, *The Great Gatsby*, *Indiana Jones*. Door animatie en digitale films te omarmen maakte Frémaux het festival klaar voor de 21ste eeuw.

Uiteindelijk draait zijn baan vooral om smaak - het voorproeven en herkennen van meesterwerken. Cannes kreeg dit jaar ruim 2.800 inzendingen - slechts 22 daarvan komen in de hoofdcompetitie. En film moet niet alleen 'goed', maar ook 'belangrijk' zijn.

Hij houdt wel van controverses. *Irreversible* was zo schokkend dat tweehonderd man de zaal uitstormden, sommigen moesten aan de beademing. *Brown Bunny* verveelde de zaal zo dat bezoekers halverwege ironisch applaudisseerden toen de hoofdpersoon zijn jas aantrok. Zo'n fiasco is de prijs die hij betaalt om in de voorhoede te blijven. Frémaux weet dat zijn positie afhangt van zijn goede smaak, zei hij in 2024: „Als ik twee jaar op rij een slechte selectie maak, stap ik op.”

In zijn memoires *Selection Officielle* beschrijft hij hoe één jaar in zijn leven eruit ziet - in 600 pagina's, bescheidenheid is hem nooit verweten. Tijdens het selecteren voor het festival kijkt hij zes à zeven films per dag. De rest van het jaar vijftien per week. Hij slijmt en roddelt bij sterren en vliegt naar Azië om films te inspecteren. Cannes is de grootste hofleverancier voor Oscars, met dertig nominaties in 2025 en winnaars als *Parasite*, *Anora*, *Sentimental Value*. De concurrentie - Venetië, Toronto - heeft het nakijken.

Liefde voor de 'organische film'

Misschien is dat ook omdat Frémaux traditionele 'cinema' koste wat kost wil beschermen. Hij is wars van VR en AI, programmeert geen series, en verklaart tijdens de persconferentie andermaal de liefde aan „organische film” - zonder computereffecten. Al bijna tien jaar komt Netflix niet meer, omdat Cannes eist dat alle films in de bioscoop worden uitgebracht. Het kost je wat glamour, maar dat betaalt zich terug in de loyaliteit van meesterregisseurs.

De hardnekkigste kritiek komt uit de #MeToo-beweging. Cannes kent nog altijd geen genderpariteit, wat de Berlinale bijvoorbeeld wel lukt. Vragen daarover irriteren Frémaux op de persconferentie maandag. Hij heeft een briefje met cijfers mee: er is een stijgende lijn. Frémaux selecteert op kwaliteit, zegt hij. „Agnès Varda zei me ooit: 'Belooft me dat je nooit een film kiest omdat-ie is geregisseerd door een vrouw.'” Je kunt het toch niet oneens zijn met dé Agnès Varda?

Frémaux' grootste uitdaging is dezelfde als 25 jaar geleden. Hollywood is markant afwezig. Aan Cannes zal het niet liggen, zei hij tegen *Screendaily*. „Sterker nog, dit is slechter voor de studio's. Zij moeten begrijpen dat veel films in Cannes begonnen, of gemaakt werden door makers die wij ontdekten.”

Festivalposter op het Cannes filmfestival in 2026. FOTO AURORE MARECHAL/GETTY IMAGES

Zeven films van het Cannes filmfestival om naar uit te kijken

CANNES Een geadopteerd robotkind, een filmregisseur die is vervreemd van zijn dochter, een soldatenrevue in de Eerste Wereldoorlog: zeven filmtips van het filmfestival van Cannes dat woensdag begint.

Sabeth Sniijders

1. *Sheep in the Box*

Als er iemand op elegante wijze vragen kan stellen over wat iemand tot familie maakt, los van genen, is het de Japanse regisseur Hirokazu Kore-eda. Zijn prachtige *Shoplifters* over een familie zakkenrollers in Tokio, won in 2018 de Gouden Palm. Dit jaar is hij in Cannes met *Sheep in the Box*, een sciencefictionfilm over een koppel dat een mensachtige robot verwelkomt die identiek is aan hun overleden zoon. Slaagt Kore-eda er opnieuw in om wat in andere handen tot melodrama en zwaar-moedigheid leidt, met lichtheid en nuance te benaderen?

2. *Soudain (All of a Sudden)*

De Japanse regisseur Ryusuke Hamaguchi brak in 2022 door bij het brede publiek met zijn voor vier Oscars genomineerde *Drive My Car*. Hij won het beeldje voor Beste Internationale Film. Nu is hij in Cannes met zijn eerste Franstalige film. *Soudain* gaat over de directeur van een verzorgingstehuis in Parijs (Virginie Efira die meespeelde in *Benedetta*) die een humane verzorgingstechniek wil introduceren en daarmee op weerstand stuit. Haar leven neemt een nieuwe wending als ze een terminaal zieke Japanse theaterauteur ontmoet (Tao Okamoto, *The Wolverine*). De film duurt ruim drie uur, maar wie *Drive My Car* heeft gezien, weet dat je bij Hamaguchi de tijd graag uit het oog verliest.

3. *Gentle Monster*

Van de 22 filmtitels die meedingen naar de Gouden Palm, zijn er dit jaar slechts vijf gemaakt door vrouwen. Een van de vrouwelijke regisseurs die wel werd geselecteerd, is Marie Kreutzer. Haar

Corsagewas een tegendraade, anachronistische psychologische studie van de Oostenrijkse keizerin Elisabeth en ging in 2022 in de *Un Certain Regard*-sectie van het festival in première. Nu zit ze in de hoofdcompetitie met *Gentle Monster*. Hierin krijgt een schijnbaar gelukkig stel met een zoon bezoek van de politie. Vader wordt gearresteerd en zijn computers worden in beslag genomen. Moeder (Léa Seydoux) gaat op zoek naar de waarheid over haar echtgenoot.

4. *El ser querido (The Beloved)*

Het plot van Rodrigo Sorogoyens (*Las Bestias*, 2022) nieuwe film vertoont parallellen met dat van de recente Oscarwinnaar en filmluifelving *Sentimental Value*. Oudere regisseur Esteban Martínez (Javier Bardem) is vervreemd van zijn volwassen dochter Emilia (Victoria Luengo), maar vraagt haar voor de hoofdrol in een zeer persoonlijke film. Waar de acterende dochter in *Sentimental Value* de casting weigert, vinden in *The Beloved* de opnames wél plaats. Heelt kunst wonden? Of blijkt de aard van het beestje onverbetterlijk? Stellan Skarsgård was in *Sentimental Value* indrukwekkend als egocentrische kunstzinnige patriarch, maar als er een acteur is die zijn tour de force kan doen vergeten, is het Bardem.

5. *Coward*

Een dag voor Cannes' directeur Thierry Frémaux zijn selectie bekend zou maken, stuurde Lukas Dhont zijn nieuwe film in. Hij werd meteen gevraagd voor de hoofdcompetitie. *Girl*, het debuut van de 34-jarige Dhont over een trans meisje op een balletschool, ging in première in Cannes, waar het meteen de *Caméra d'Or* en de *Queer Palm* won. Ook zijn tweede film, *Close*, over de teloorvang van een jongens-

riendschap, werd geselecteerd en kreeg de gedeelde Grand Prix, de tweede prijs van het festival. Nu komt Dhont naar La Croisette met een drama over een soldaat die een soldatenrevue wil opzetten tijdens de Eerste Wereldoorlog. Levert dat opnieuw een hartverscheurend kwaliteitsdrama op?

6. *Her Private Hell*

Er wordt reikhalzend uitgekeken naar de nieuwe horrorfilm van Nicolas Winding Refn. *Her Private Hell* zou zich afspeelen in een futuristische grootstad en verschillende verhaallijnen bevatten. Er zouden opnames zijn van een *Barbarella*-achtige film, een rondsluipende moordenaar, een dochter die zoekt naar haar vader. Dit alles resulteert waarschijnlijk in een nachtmerrie, badend in neonlicht. Zijn drie laatste films, *Drive* (2011), *Only God Forgives* (2013) en *The Neon Demon* (2016) gingen ook in Cannes in première en dongen mee naar de Gouden Palm. Hij won de prijs voor Beste Regie voor *Drive*. *Her Private Hell* wordt vertoond buiten de competitie - zou dat iets zeggen over de kwaliteit? Maar ook een mindere film van Refn wil iedereen zien.

7. *Propeller One-Way Night Coach*

Is het regiedebuut van John Travolta vergelijkbaar met Francis Ford Coppola's *Megalopolis* twee jaar geleden in Cannes: een treinongeluk waar je je ogen niet vanaf kunt houden? Of heeft de acteur van films als *Grease* en *Pulp Fiction* een tot nu toe onontgonnen talent? Travolta's eerste film als regisseur is gebaseerd op een boek dat hij drie decennia geleden schreef en dat geïnspireerd is door zijn liefde voor vliegen. Travolta haalde als twintiger zijn vliegdiploma. Ook deze film gaat buiten de competitie in première.

CLOSE-UP

Acteur Mark Ruffalo schreef een opiniestuk tegen de fusie van Paramount met Warner Bros. FOTO GETTY IMAGES

De Hulk vs. De Fusie

Als de Hulk boos wordt, dan moet je uitkijken. Mark Ruffalo, de acteur die de groene spierbonk speelde in vele Marvel-films, keert zich in een opiniestuk in *The New York Times* tegen de fusie van Paramount met Warner Bros. Hij schreef het stuk samen met Matt Stoller, politiek commentator en antitrust-kenner.

Volgens de twee staat er veel op het spel: niet alleen het verlies van tienduizenden Hollywood-banen, het verhogen van de abonnementsprijzen van streamingdiensten en het inperken van het aantal filmproducties. Dat gebeurde ook bij eerdere fusies. De consolidatie is namelijk al langer aan de gang, straks heeft Hollywood nog maar vier grote filmstudio's over.

Nieuw is dat de fusie ook een politieke machtsgreep is, en dat de vrijheid van meningsuiting in gevaar komt. Paramount-baas David Ellison is een aanhanger van Donald Trump, onlangs gaf hij een groots diner ter ere van de Amerikaanse president. De nieuwe mediareus die hij zal leiden, omvat ook streamingdienst HBO en tv-zender CNN. Ruffalo's angst is dat de fusie de vrijheid van de tv-journalistiek zal inperken. Als voorbeeld noemt hij dat die nieuwszender hem onlangs afbelde voor een item over de fusie, uit angst voor de consequenties.

Bovenal is hij bang dat gewaagde films en series met een politieke lading niet meer gemaakt zullen worden. HBO maakte vele kwaliteitsseries van progressieve snit waar fascisten niet blij van worden: *The Handmaid's Tale*, *Euphoria*, *Succession*, *The Wire*. Heel bont hoeft je het niet te maken om trumpianen tegen de haren in te strijken. Zo laat de populaire ziekenhuisserie *The Pitt* onverblond zien hoe desastreus het beleid van Trump is voor de gezondheidszorg. Bij een eerdere bijeenkomst over de kwestie was Ruffalo nog feller: „We hoeven *Citizen Kane* niet te zien of 1984 te lezen om te begrijpen dat de geconcentreerde oligarchische macht die deze fusie vertegenwoordigt een bedreiging vormt voor de vrije pers, een geïnformeerde bevolking en de democratie.” Over David Ellison zei hij: „Vertrouw geen loze beloftes van miljardairs die gedreven worden door hebzucht en een verderfelijke ideologie.”

Bovenal is hij bang dat gewaagde films en series met een politieke lading niet meer gemaakt zullen worden

In een online petitie die een maand geleden begon, hebben zich inmiddels vijfduizend acteurs, regisseurs en andere Hollywood-arbeiders gekant tegen de fusie. Onder de ondertekenaars bevinden zich vele grote namen als Robert De Niro, Sofia Coppola, Emma Thompson, Ben Stiller, Javier Bardem. Volgens Ruffalo is het echter interessanter om te kijken naar de mensen die níet tekenden. Volgens hem zijn zij terecht bang dat een stem tegen de machtige David Ellison hun carrière zal schaden.

Nu is zo'n lijst grote acteurs natuurlijk indrukwekkend, maar het blijft een papieren tijger. Belangrijker dan de petitie is dan ook, volgens Ruffalo, het bewerken van politici in de verschillende staten van de VS om de fusie tegen te houden op anti-trust-gronden. Verder hoopt hij dat de rechter de fusie van tafel veegt. Vijf streamingabonnees hebben sinds twee weken een rechtszaak lopen, diverse overheden bereiden er ook een voor.

Opvallend is Ruffalo's hoopvolle toon. Hij schrijft dat deze en soortgelijke acties het politiek-economische kartel zullen breken: „De oligarchen zitten nog in het zadel, maar ze beginnen hun greep op de macht te verliezen.” Ik help het hem hopen. Maar waarschijnlijker is dat de fusie gewoon doorgaat, dat de Hollywood-sterren het hoofd zullen buigen, en dat de dagen van de gewaagde films en series geteld zijn.

Wilfred Takken

De Britse metalband Iron Maiden verkocht 130 miljoen albums. ROSS HALFIN/ UNIVERSAL STUDIOS

Documentaire toont hoeveel metalband Iron Maiden betekent voor de fans

DOCUMENTAIRE 'Iron Maiden: Burning Ambition' laat zien hoe het de Britse metalband de afgelopen halve eeuw verging.

André Waardenburg

In 1981 kocht een twaalfjarige toekomstige filmcriticus zijn eerste elpee: *Killers*, het tweede album van de Britse hardrockband Iron Maiden. In 1983 mocht hij met zijn broer mee naar Iron Maiden in de Amsterdamse Jaap Edenhal, het was zijn eerste concert. En nu, 45 jaar later, mag hij een ongetwijfeld subjectieve recensie schrijven over de documentaire die is gemaakt over de inmiddels vijftig jaar oude band, het boegbeeld van wat begin jaren tachtig de *new wave of British heavy metal* werd genoemd.

Iron Maiden: Burning Ambition gebruikt archiefmateriaal en interviews om hun geschiedenis te vertellen, van het prille begin in Oost-Londen tot de huidige wereldheerschappij. Dat de groep, vernoemd naar een middeleeuws martelwerktuig, nog steeds bestaat, is te danken aan de uiterst loyale fans die één grote familie vormen. Iron Maiden verkocht 130 miljoen platen en ze traden zo'n drieduizend keer op.

De trouwe fans zagen gedurende al die jaren hoogte- en dieptepunten, die in de documentaire kort aan bod komen: de opkomst in de jaren tachtig met tweede zanger Bruce Dickinson als charismatische frontman, de neergang in de jaren negentig, toen Dickinson de band verliet en muziekstromingen als grunge hipper waren. Vervolgens de terugkeer van Dickinson in 1999, waarna triomf op triomf volgde - op 10 juni staan ze

weer in de Ziggo Dome.

Iron Maiden kwam op in het punktijdperk en overleefde allerlei daaropvolgende muziekstromingen. De virtuoze muzikanten verstaan hun vak, van de inventieve stuwende baspartijen van oprichter Steve Harris tot de melodieuze dubbele gitaarharmonieën - vanaf 2000 zelfs verzorgd door drie gitaristen. Naast succesvol en zeer geliefd is Iron Maiden invloedrijk; zonder Maiden bijvoorbeeld geen Metallica, om een andere beroemde heavymetalband te noemen.

Mascotte Eddie

Praten over Iron Maiden is onmogelijk zonder het over hun angst-aan jagende mascotte Eddie te hebben. De door illustrator Derek Riggs ontworpen zombie-achtige Eddie fungeert als herkenbaar beeldmerk en is bovendien goed voor miljoenen aan merchandise. Hij staat in verschillende gedaantes - van farrao tot Spitfirepiloot - op elke hoef en maakt ook live zijn opwachting.

Fans van het eerste uur vinden Maiden op zijn best op de twee rauwe en energieke platen met zanger Paul Di'Anno, die eind 1981 naar een middeleeuws martelbaar werd door drank- en drugsgebruik. Hij stierf in oktober 2024, maar zijn commentaarstem is te horen in de documentaire, evenals die van de huidige bandleden. Daarnaast komen fans en bekende musici aan het woord. Ook acteur Javier Bardem heeft Maiden hoog zitten, hij leest de tekst voor van het nummer 'Run to the Hills', over de genocide op de Native Americans.

De songs van Maiden zitten ingeniëus in elkaar, waarbij maatwisselingen of een lengte die voorbij de vijf minuten gaat geen uitzonderingen zijn. Ook tekstueel gezien onderscheiden Maiden-liedjes zich van die van de gemid-

delde hardrockband. De band laat zich inspireren door de geschiedenis ('Alexander the Great') en door oorlogen ('Paschendale', 'Aces High', 'The Trooper').

De schone letteren

Maar ook de literatuur keert meermaals terug als inspiratiebron. Ondergetekende zal niet de enige Maiden-fan zijn die door het epische 'Rime of the Ancient Mariner' (lengte: 13:40 minuten) het gelijknamige gedicht van Samuel Taylor Coleridge las. Er zijn andere literaire voorbeelden: 'Brave New World' (Aldous Huxley), 'The Loneliness of the Long Distance Runner' (Alan Sillitoe) en 'To Tame the Land', naar Frank Herberts *Dune*.

De opvallende liedteksten worden in de documentaire kort aangestipt, maar verdienen meer aandacht, evenals de latere progrock-aspiraties van de band. Vanaf 2000 neemt de invloed van symfonische rockgroepen uit de jaren zeventig toe, met complexere structuren en langere nummers.

Voor deze levenslange liefhebber werkt de documentaire het best op de momenten waarop je voelt wat Maidens muziek betekent in de levens van velen. Boeiend archiefmateriaal laat bijvoorbeeld hun optreden in het communistische Polen van 1984 zien. Ook zijn er ontroerende getuigenissen uit oorlogsgebieden in de jaren negentig, zoals Libanon en Sarajevo. Met fans die dankzij Maiden stoom kunnen afblazen én voelen dat zij niet alleen zijn. *Up the Irons!*

Iron Maiden:**Burning Ambition**

Regie: Malcolm Venville.

Lengte: 106 min.

Te zien in de bioscoop.

●●●●○

Coen van Zwol

AMSTERDAM

De Amerikaanse regisseur David Lowery is een specialist in artistieke, dromerige en weelderige films vol fantasy en horror. *A Ghost Story* (2017) was een verontrustend relaas van een overleden man die verkleed als spook - wit laken met kijkgaten - in zijn oude huis rondwaart tot tijd betekenisloos wordt. *The Green Knight* (2023) was een fatalistisch, morbide griezel-sprookje in de sfeer van koning Arthur.

Mother Mary heeft een gotisch spookidoom, de visuele inspiratie zou Coppola's *Dracula* uit 1992 kunnen zijn. Na komedie *The Devil Wears Prada 2* speelt Anne Hathaway opnieuw een hoofdrol in een modefilm, nu een zwaarwichtig psychodrama waar ze vaak haar superkracht benut: huilen. Hathaway kan namelijk schitterend huilen, bewees zij in haar met een Oscar beloofde optreden in musical *Les Misérables*.

Popdiva verrukt haar fans

Als popdiva Mother Mary mag Hathaway ook zingen: in navolging van Madonna en Rosalía verrukt ze, gehuld in katholieke iconografie, stadions vol fans. Haar optredens zijn erediens. Haar spirituele outfits, ontworpen door onder anderen Iris van Herpen, refereren aan moeder Maria met halo en aan Jeanne d'Arc.

In de film waait popster Mary verwarder, natgerend en betrand binnen in de smaakvolle boerenhoeve met atelierschuur waar mode-ontwerper Sam Anselm (Michaela Coel) de scepter zwaait over een legertje assistenten en naaisters. Tien jaar geleden brak Mary met deze couturier. Sams obsessie met Mary sloeg om in haat, ontdekten we na een klein uur kamerspel. Mary wil dat Sam de perfecte jurk voor haar comeback maakt, binnen drie dagen. Luister naar mijn nieuwe muziek, smeekt ze. Sam houdt de boot af. Zij wil eerst sorry horen. Tweemaal, en oprecht.

Wat de vrouwen ooit samen hadden, blijft een raadsel. Waren ze geliefden, soulmates, idool en volger? Terwijl ze orakelen tussen rollen stof, paspoppes en fonkelende scharen blijven hun emoties abstract. Ze zijn boos of droevig, maar waarover? Het intense acteren, de raadselachtige monologen en de flamboyante flashbacks ten spijt leren we weinig concreets over hun verleden.

Die onbepaaldheid haalt veel tensie uit een film, die halverwege een spookachtige wending neemt, als een rode shawl, annex demonische wolk, annex kwade vibe, de vrouwen kennelijk behekst en verbindt. Je vermoedt een link met Powell en Pressburgers

Nikki en Bear beleven een demonische romance in 'Obsession'. FOTO FOCUS FEATURES LLC.

Mother Mary doet wegdromen, Obsession is wél eng

TWEE GRIEZELFILMS In modehorrorfilm 'Mother Mary' zingt en huilt Anne Hathaway ons fraai in trance. 'Obsession' jaagt ons recht doorzee de stuipen op het lijf. Die laatste film heeft wél een spanningsboog.

Mode-ontwerper Sam externaliseert haar razernij in een rode sjawl in 'Mother Mary'. FOTO ERIC ZACHANOWICH

balletdrama *The Red Shoes* uit 1948. Is dit artistieke passie die zijn beoefenaars verslindt? Wie zal het zeggen: Lowery onthult niet, wikkelt de zaken liever in nog een rol mystificatie.

Hoevel ik wakker wist te blijven, kon ik na afluop dit nocturnale zweefvliegen nauwelijks reconstrueren. Wat was er precies gebeurd? *Mother Mary* vervliegt als een droom, de sfeer blijft je bij: een weelderige en melodramatische neo-Victoriaanse vibe van kant en velours die geweldig oogt en dito klinkt door de bombastische soundtrack vol Charli XCX, Björk en FKA twigs. Of het meer om het lijf heeft dan een spookachtige parfumreclame van 112 minuten durf ik niet te zeggen.

Bloedbruiloft

Het zijingwekkende *Obsession*, het speelfilmdebuut van de 26-jarige Curry Barker uit Alabama, grijpt je juist resoluut bij de lurven en laat je niet meer los. Horror is een populair instapgenre voor gen-Z-regisseurs; Barker trok in 2024 de aandacht op YouTube met zijn film *Milk & Serial* van 800 dollar over een *prank* die gruwelijk uit de hand loopt.

Net als in Oscarkandidaat *Weapons* vorig jaar bouwde Barker in *Obsession* een oud sprookjesmotief uit tot een griezelige *video nasty* vol galgenhumor. Het is die fabel over de wens die heel anders uitpakt dan gehoopt. De introverte winkelbediende Bear is smoorverliefd op collega Nikki, die hem helaas in haar *friend zone* heeft ingedeeld. Als Bear na radeloos smachten in een *New Age*-winkelje een *One Wish Willow* aantreft - breek het stokje en je wens komt uit - dan wenst hij dat Nikki voor hem valt. Uiteraard neemt hun prille liefde al snel een demonische wending.

Obsession speelt knap met de intieme horror waarin een bedgenoot zich ontpopt tot je ergste vijand: een onvoorspelbare, claimende, gênante stalker waar je niet vanaf komt. Je bent immers een setje. De bloedige finale vereist een sterke maag, maar wat beklijft is Barkers enorme talent voor ijswater en kippenvel, anticipatie en stille dreiging in deze niet al te serieuze exercitie. Je zou bijna hopen dat veteraan David Lowery, van *Mother Mary*, Barkers kunstig gemetselde spanningsbogen leende om zijn bloedmooie films te stutten.

Recensie Horror

Mother Mary. Regie: David Lowery. Met: Anne Hathaway, Michaela Coel, Hunter Schafer. 112 min. Te zien in de bioscoop.

●●●●○

Obsession. Regie: Curry Barker. Met: Michael Johnston, Inde Navarrette, Cooper Tomlinson. 109 min. Te zien in de bioscoop.

●●●●○

Advertentie

CODA MUSEUM

kroon op de taart!

19 APR T/M 25 OKT 2026

De getekende werelden van
Thé Tjong-Khing

Anke Meijer

Bijna iedereen die de titel *Mocros* hoort, vraagt of het over 'crimineeltjes' gaat. Grijs misdaad-journalisten kapitaliseren al jaren op het stigmatiseren van Marokkaanse Nederlanders. Onze titel is tegengas; we bepalen zelf wie we zijn.

Aldus het trotse statement van Shariff Nasr en Sahil Amar Aïssa over *Mocros*, hun comedyserie voor BNNVARA die „gegarandeerd maffiavrij” is. Ze maakten een serie over jonge mensen van Marokkaanse afkomst, waarin afkomst en misdaad nu eens niet centraal staan. *Mocros* gaat over Souf (Amar Aïssa), een jonge man die officieel studeert voor luchtvaart-technicus, maar stiekem werkt aan een acteer carrière. Voor het scenario konden de makers ruim putten uit hun eigen ervaringen in de filmwereld.

Hoe is de serie tot stand gekomen?
Sahil Amar Aïssa: „Acht jaar geleden schreef ik mee aan Shariffs film *El Houben* ik weet nog dat we om twee uur 's nachts een friet-pauze hadden. Ik vertelde hem dat ik een serie als *Oogappels*, *Papadag* of *Dertigers* wilde maken; een licht komisch drama over normale mensen die ook toevallig biculturale Nederlanders zijn.”
Shariff Nasr: „Daarna is het idee altijd blijven leven. Elke keer als we ergens waren en er gebeurde weer iets, zeiden we: dit moeten we ook even noteren.”

Souf doet in de eerste aflevering auditie voor een rolletje en komt in een wachtruimte met allemaal dezelfde jongens met hetzelfde petje op. Is dat zo'n voorbeeld dat uit het leven is gegrepen?
Amar Aïssa: „Honderd procent. Bij

INTERVIEW SHARIFF NASR EN SAHIL AMAR AÏSSA MAKERS MOCROS

In de comedyserie 'Mocros' werkt een jonge man stiekem aan een carrière in de filmindustrie. En nee, het gaat niet over misdaad: „We kunnen het beste zelf een serie maken over onze beleving.”

'Als politici en media beter hun best deden, hoefden we Mocros niet te maken'

iedere auditie kwam ik steeds dezelfde vijf jongens tegen; één van de redenen waarom we besloten *Mocros* te maken. Ik heb rollen gehad als Syriëganger, tasjesdief, jongen op scooter die iemand uitscheldt, en straatdealer die wordt gechanteerd in *Penozo*.”
Nasr: „Sahil overdrijft niet. Ik

ben zeker zeven keer benaderd voor films waarin een aanslag werd gepleegd. En als ik daar iets van zei, zeiden ze dat de aanslagpleger een diepere laag zou krijgen.”
Assia: „Ik ging naar audities toe met het gevoel: ik wil dit eigenlijk niet. Ik dacht: we gaan het gewoon zelf maken. Wees niet afhankelijk

van een systeem dat jou niet dient. Dat klinkt boos maar dat ben ik niet hoor. Het is meer het besef dat we het beste zelf een serie kunnen maken over onze beleving.”

Ligt dat aan een gebrek aan diverse makers in Nederland?
Nasr: „Het grootste probleem is dat

er te weinig diverse mensen in hoge posities zitten. Veel mooie plannen zijn om die reden gesneuveld. Ik heb bijvoorbeeld meegewerkt aan een project over een probleem-schoon waarin je ervaar waarom iemand lastig was of moeilijk kon leren, en dan zag je wat er thuis aan de hand was. Dat vond men te ni-

'Mocros', met in het midden Sahil Amar Aïssa als hoofdpersoon Souf. FOTO MARWAN MAGROUN/BNNVARA

che. Terwijl, het nieuws gaat er constant over. Ze zeiden: 'Kan er niet meer misdaad in?'"

Waarom gaan series met Marokkaanse personages altijd over criminaliteit?

Amar Aïssa: „*Mocro Mafia* was zo'n ongelooflijk succes, dat die serie daarna eindeloos is nagebootst. Daardoor was er geen ruimte voor dit soort andere dingen.”

Nasr: „Op hoge posities is er weinig interesse in de doelgroep. Er wordt vooral gedacht: 'Kijk, dit is blijikbaar wat ze willen'. Maar je moet risico's durven nemen. Dat was vroeger veel gebruikelijker, toen had je nog wel eens gekke tv.”

Amar Aïssa: „En weet je, ook wij mogen falen. Ik voer een constante strijd tegen het *imposter* syndroom. Ook omdat ik niet lijk op de andere seriemakers in Nederland. Ik betrap mezelf er weleens op dat ik extra streng ben voor mezelf, en dat ik vind dat dit wel een succes moet worden.”

Voel je die druk? Moet dit net zo'n succes zijn als 'Mocro Mafia'?

Amar Aïssa: „Als dit een succes wordt, krijgen we de vrijheid om meer dingen te mogen doen. Maar als het niet lukt, kan het ons weer zes jaar terugzetten.”

Nasr: „Ik hoop ook dat de serie voor andere makers een deur kan openen. Dat mensen het niet meer als niche zien. Weet je wat niche is? *Feuten*, een serie over de ontgroening van corpballen. Dat is een heel klein percentage van de bevolking, toch heeft iedereen met plezier gekeken.”

Is het lastig om een serie te verkopen die niet over misdaad gaat?
Amar Aïssa: „Ik weet niet hoe het bij de streamers zit, maar bij de NPO moesten we heel erg bewijzen dat mensen hier naar willen kijken.”
Nasr: „Het was een hobbellige weg. Of om Mo uit onze serie te

quoten: 'There is no elevator to success, you must take the stairs'. Maar daardoor is de serie wel beter geworden. We zijn bijvoorbeeld van twaalf afleveringen terug naar acht gegaan, waardoor de serie nu een enorm tempo heeft.”

Er zijn nu verschillende series over niet-witte personages die het proberen te maken in de witte entertainmentindustrie, als 'Bait' en 'Dreaming Whilst Black'. Is dat de nieuwe trend na alle misdaadseries?

Amar Aïssa: „Dat zou een stap vooruit zijn. Het is logisch: omdat de entertainmentwereld zo op de onderwereld en de stigma's gefocust was, kreeg je gefrustreerde makers zoals Shariff en ik die vervolgens series gingen maken over hun eigen strijd in de filmwereld.”

Het klinkt alsof jullie je erg bewust zijn van de kans die jullie krijgen.

Amar Aïssa: „Als je een serie maakt over de meest gehate bevolkingsgroep van Nederland, dan voel je wel die verantwoordelijkheid om het goed te doen. Dit is wel de laatste serie die ik ga maken over dit dossier. Natuurlijk maak ik hierna nog series en films met biculturale mensen erin, maar het aankartten van leven tussen meerdere werelden hoeft voor mij niet meer.”

Nasr: „Als politici en de media meer hun werk zouden doen, dan zouden wij niet zo ons best hoeven te doen om ervoor te zorgen dat onze gemeenschap meer omarmd wordt. Dan zouden we heel andere films maken.”

Komedieserie

Mocros. Van: Shariff Nasr en Sahil Amar Aïssa. Met: Sahil Amar Aïssa, Sabri Saddik, Selin Akkulak 8 afl. van circa 29 min. Te zien op NPO Start en NPO 3.

●●●●○

COLOFON

Mediahuis NRC BV
Hoofdredacteur:
Patricia Veldhuis
Algemeen directeur:
Dominic Stas

Redactie

Vragen, opmerkingen of suggesties?
Mail naar
redactie@nrc.nl of ga naar nrc.nl/contact.
Postadres: Postbus 20673, 1001 NR Amsterdam, t.a.v rubriek, redactie of persoon.
T: **020 - 755 3000** (algemene nummer)

Ingezonden brieven

Reageren op artikelen? Stuur maximaal 250 woorden naar opinie@nrc.nl. Vermeld naam, adres en tel. nummer.

Advertenties

T: **020 - 755 3049**,
E: sales@nrc.nl,
W: adverteren.nrc.nl

Familieberichten

T: **020 - 755 3052**,
E: familieberichten@nrc.nl

NRC Webwinkel

E: klantenservice@nrcwebwinkel.nl

Bezorging en abonnementen

Wij streven ernaar *NRC* te bezorgen voor 7.00 uur, op zaterdag voor 9.00 uur.
W: nrc.nl/service,
T: **088-572 0572** (ma-vr 8.00-17.00, za 9.00-13.00)

Omgang persoonsgegevens

Mediahuis NRC BV legt van abonnees en gebruikers van online dienstverlening gegevens vast voor de uitvoering van een (abonnee)overeenkomst en/of het verlenen van diensten. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten van Mediahuis NRC BV (zie ook nrc.nl/privacyverklaring).

Alfmeden kan via privacy@nrc.nl.

Auteursrecht

© NRC, 2026.
Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Mediahuis NRC BV c.q. de betreffende auteur. Zie voor de volledige tekst: nrc.nl

Zo leest u de NRC waardering

●●●●● buitengewoon
●●●●○ zeer goed
●●●○ goed
●●○○ matig
●○○○ zwak

In 'Los domingos' moet het meisje kiezen tussen haar vriendje en Jezus

Recensie Drama

Los domingos. Regie: Aláuda Ruiz de Azúa. Met: Blanca Soroa, Patricia López Arnaiz. Lengte: 117 minuten. Te zien in de bioscoop.

●●●●○

Dana Linssen

God is zoals elke echtgenoot.

Nukvig”, zegt een andere novice tegen de zeventienjarige Ainara die erover denkt om in te treden in een strikte Baskische nonnenorde. Dit komt op tijdens een gesprek over het feit dat er niet altijd zeep of tandpasta voorhanden is voor de zusters, om „verspilling” tegen te gaan. Ainara is zoals de meeste tieners op zoek naar een vorm van betekenis of zingeving. Is ze daarvoor bereid om wereldlijke zaken op te geven? Is haar hang naar het spirituele een vlucht uit een verwarrende materiële wereld?

Het is werkelijk fenomenaal hoe de Spaanse regisseur Aláuda Ruiz de Azúa in haar derde film *Los domingos* („de zondagen”, naar de wekelijkse lunches bij oma) dit coming-of-age-verhaal verknoot met oprechte vragen rondom geloof en spiritualiteit. Ze laat zien hoe de rol van de katholieke kerk na de misbruikschandalen niet meer vanzelfsprekend is, maar dat de kerk sterk vervlochten blijft met de tamelijk patriarchale samenleving. In interviews vertelde de niet-religieuze regisseur dat zij haar onderzoek naar jonge vrouwen die zich door God geroepen voelen, uit antropologische interesse is ingegaan. Dat vertaalde ze in een geraffineerd en compact verhaal, waarin uit elke scène groot in-

levingsvermogen blijkt voor al die verschillende figuren die zich met Ainara's keuzes willen bemoeien.

Hoe respectvol ze ook worden neergezet, als toeschouwer kun je van al die personages het jouwe denken natuurlijk. Er loopt een interessante lijn van haar slapzakke vader, die na de dood van zijn echtgenote de zorg voor de jongste twee kinderen aan Ainara heeft overgedragen, via de hippe jonge priester, naar de bleue schoolgoot Mikel, op wie ze ook een oogje heeft. Als priester Txema haar adviseert die gevoelens te onderzoeken, om zeker te weten wat het verschil is tussen aardse lust en onvoorwaardelijke liefde, klinkt dat zowel goedbedoeld als gluisperig.

Humeurige partners

Moet je een zeventienjarig meisje überhaupt met dat soort vragen opzadelen? Of met het schrikbeeld van humoristische partners? Vader Iñaki, die het prototype van zo'n stuk chagrijn is, wil eerst niet dat zijn dochter het klooster ingaat, maar als ze zoemend met Mikel wordt aangetroffen, dan toch liever wel. Als oma en tante voorstellen om haar voor haar studie naar het buitenland te sturen is daar geen geld voor. De nonnenorde blijkt een goedkope manier om van zijn oudste dochter af te komen.

In haar eerdere film *Cinco lobitos* (2022) voerde Ruiz de Azúa een jonge moeder op die ze ook Ainara noemde. Ook die worstelde met de eisen die maatschappij en familie aan haar vrouwelijkheid stelden. Het lijkt erop dat ze bouwt aan een eigen filmisch universum, rijk aan verwarrende vragen.

Brave Britse douaniers gaan undercover in de drugswereld

MISDAADSERIE

'Legends', de nieuwe serie van Neil Forsyth ('The Gold'), is wederom een waargebeurd verhaal over onderdoga die het onmogelijke klaren.

Anke Meijer

En stel douanebeambten met valse snorren. Zo omschrijft het hoofd van de Britse geheime dienst de helden van het zesdelige *Legends*. Heel ver zit ze er niet eens naast. De serie vertelt het waarge-

beurde verhaal van vier douanebeambten die in de vroege jaren negentig undercover gaan om een van de grootste drugskartels uit de Britse geschiedenis te stoppen. Zonder echte training en met vrijwel geen budget.

De sneer van de inlichtingendienst komt hard aan bij Don, de oud-rechercheur die de geheime operatie voor de douane leidt. „We kunnen geen valse snorren betalen”, kaast hij terug. „Maar als julie er een paar willen uitleenen?” Hij grapt. Maar zijn gepijnigde grijns laat zien dat hij weet dat ze gelijk heeft. Hun missie voelt op dat moment gedoemd te mislukken.

Scenarist Neil Forsyth begint met de dood van twee tieners, ze zijn gestorven aan een heroïneoverdosis. Premier Thatcher, die voelt dat haar tijd in Downing Street afloopt en een strijd nodig heeft die ze kan winnen, zweert de heroïne crisis aan te pakken. En omdat het land geen speciale drugseenheid heeft, zoals Amerika, is het een taak voor de douane.

Nineties-hits

Dus worden er in de eerste aflevering A4'tjes opgehangen in de kantines van de douane met de cryptische oproep: „Heb jij meer te bieden?”. Vier medewerkers vinden

van wel: onderprikkelde koffercontroleur Guy, beambte Kate die niet direct gelukkig wordt op de afdeling waar ze importporno beoordeelt, de verveelde btw-agent Bailey, en secretaresse Erin die onder haar niveau werkt. Na drie weken training onder leiding van de harde maar rechtvaardige Don, nemen ze een nieuwe identiteit (*Legends*) aan en gaan undercover.

Legends voelt als een logisch vervolgproject op *The Gold*, de serie die scenarist Neil Forsyth hiervoor maakte. *The Gold* gaat over de roofoverval op het Brink's-Mat magazijn in 1983, waarbij de boeven per ongeluk voor 26 miljoen

pond aan goudstaven buitmaakten - ze hadden één miljoen aan Spaanse peseta's verwacht. Ook in *Legends* gaat het over een stelletje onderdoga dat onverwacht het onmogelijke voor elkaar krijgt. Want al snel lukt het Guy een netwerk van smokkelaars in de Turkse gemeenschap van Londen te infiltreren, terwijl Bailey en Kate samen de belangrijkste dealers van Liverpool in kaart brengen.

Toch is *Legends* minder meeslepend dan z'n geprezen voorganger. Ondanks een fijne soundtrack vol herkenbare nineties-hits en een prima cast, legt de serie nooit helemaal overtuigend uit hoe de „dou-

Jasmine Blackborow als Erin in 'Legends'. FOTO JUSTIN DOWNING/NETFLIX

anebeambten met nepsnor” de klus weten te klaren. Het gaat allemaal wel heel toevallig. Te makkelijk haast. Vooral Guy pikt het spionnenleven zo behendig op, dat hij eerder voelt als een tv-cliché dan als een bestaand persoon.

Soms is de waarheid blijkbaar zo vreemd dat het ongeloofwaardige fictie oplevert. En een ietwat doorsnee Netflix-serie.

Recensie Misdaadserie

Legends. Van: Neil Forsyth. Met: Steve Coogan, Tom Burke. 6 afl. van circa 60 min. Te zien op Netflix.

●●●○

Bouw aan morgen, start met talent

yer.nl/traineeships

De leiders van morgen starten vandaag.

Met het Talent Development Program van YER haal je ambitieuze professionals in huis die klaar zijn om te leren, groeien en impact te maken.

Ontdek wat talent kan betekenen. Maak er werk van.

yer.nl

YER
ambitions in motion